

IZ GENERALNE KURIJE

Pismo o svetkovini Rođenja našega Gospodina Isusa Krista	175
--	-----

OKRUŽNO PISMO O. PROVINCIJALA

Svoj braći Provincije u domovini i inozemstvu.....	180
--	-----

IZ TAJNIŠTVA

Položio svečane zavjete	183
Primili Red đakonata.....	183
Fra Luka Tomašević izabran za dekana KBF-a u Splitu.....	183
Fra Ljubomir Šimunović imenovan voditeljem Hrvatske katoličke misije za Englesku i Wales.....	183
Fra Miroslav Stojić inkardiniran u Šibensku biskupiju	184
Napustili novicijat.....	184
Izveštaj s definatorijalnog sastanka održanog u Splitu 27. rujna 2007.....	184
Izveštaj s definatorijalnog sastanka održanog u Sinju 4. prosinca 2007.	185
Evangelium observare	187
Izveštaj karitativne udruge PANIS VITAE.....	188
Studijski dani o spisima svetoga Franje	189

IZ ŽIVOTA PROVINCIJE

Blagoslov prostorija Postulature.....	191
Pjevana baština	191
Proslava blagdana Sv. Ante u Omišu.....	193
Petnaesta obljetnica Savjetovališta za obitelj.....	194
Zlatna misa fra Petra Šušnjare	195
Župa Sv. Ivana Krstitelja u Grabu.....	195
13. obiteljski susret u Zaostrogu	198
250. obljetnica župe Svih Svetih u Hrvacama	200
Simpozij «Fra Luka Vladmirović i Neretva»	202
Svečana večernja molitva i blagoslov kipa sv. Franje Asiškoga u Šibeniku	205
Proslava sv. Franje Asiškoga u Imotskom.....	207
Komemoracija u Ravnu, 7. listopada 2007. godine.....	209
Proslava svetkovine sv. Luke	213
Fra Stjepan Zlatović ponovno u Šibeniku	214
II. susret mariologa	215
Otvorena Godina bl. Ivana Duns Skota	217
Blagoslov redovničke kuće i posveta župne crkve Sv. Ante Padovanskoga u Šibeniku na Šubićevcu.....	218
Predstavljanje CD-a - Pjevajte Gospodinu Mješovitog zbora mladih – župe Gospe od Zdravlja	232
Predstavljena «Kantata Gospi od Zdravlja» Borisa Papandopula.....	234
Proslava svetkovine Gospe od Zdravlja u Splitu na Dobromu.....	236
Prvi festival duhovne popularne glazbe u Kölnu.....	239
Proslava imendana u HKM u Münchenu	240

Proslava blagdana Sv. Martina, biskupa u Münchenu.....	241
Wiesbaden-Naurod: Susret provincijala i braće u Njemačkoj	242

USUSRET 800. OBLJETNICI REDA

†O. fra Stanko Bušelić.....	246
-----------------------------	-----

NAŠI POKOJNICI

† Fra Tomislav Duka	264
---------------------------	-----

BIBLIOGRAFIJA

Ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života	273
Franjevci i Makarska od 1502. do 2002. godine.....	274
Uspomene moga života	275
Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja	275
Zbornik o Petru Krstitelju Bačiću	275

GODIŠNJE KAZALO	276
------------------------------	-----

Pismo o svetkovini Rođenja našega Gospodina Isusa Krista

RIJEČ TIJELOM POSTADE

Svoj braći i sestrama,

Mir i dobro!

U Svetoj noći rođenja Isusa Krista, ljepota Boga nastanila se u štali, njegova milost ujedinila se s tijelom i krvlju ljudskom, Sin Božji, *kako bi sam sebe "opljenio"* (usp. *Fil 2,7*), izabrao je ponoć i ona koja je bila znak žalosti i smrti, preobrazi se za sve u svijetlu Dobru Noć: jer *Riječ postade tijelom i nastani se među nama* (*Iv 1,14*). Šutnja se zauvijek prekinula i Riječ, silazeći iz krila Očeva (usp. *OP 1,18*), započela je novu pjesmu Novog Čovječanstva.

Radujte se, braćo, jer rođeno nam je Dijete - obećani Mesija, Gospodin, onaj od koga smo očekivali spasenje. Ali radujte se i više jer ovo Dijete, za vas rođeno, jest Sin Božji. Radujte se vi koji vjerujete, jer u ovoj noći dogodilo se ono što ste čekali i njegov iznenadni dolazak umnaža radost: Bog postade jedan među mnogima, odluči nastaniti se u svom narodu, uze našu ljudsku narav (usp. *Fil 2,1-7*). Ovo nije noć šutnje, već Riječi. Komunikacija Boga s čovjekom bijaše takva da ovaj Novi Čovjek jest Bog od Boga i Svjetlo od Svjetla, ne prestajući biti pravi čovjek.

U ovoj blaženoj noći, ujedinjen sa svom braćom i siromasima svijeta, želim se približiti s poštovanjem i poklonom betlehemskom otajstvu, onim siromašnim Jaslicama iz kojih nam se sam Bog priopćuje i postaje Radosna Vijest za sve; te Svevišnjeg, svemožnog i Gospodina dobrog ponizno molim da udijeli svima nama, skupa s radošću i nutarnjom pribranošću, milost da zadivljeni promišljamo ovo otajstvo ljubavi, da svi u čudu izmucamo zahvalnicu i da pjevamo s anđelima pjesan slave i mira za sve ljude, miljenike Gospodnje.

1. U početku bijaše Riječ

U svetoj noći Rođenja Mudrost Božja postala je za nas Riječ života. Već od početka ona Očeva suradnica u stvaranju vodila je ljude kako bi razumjeli veliko otajstvo spasenja. Bog je odgajao svoju djecu u vremenu i uvijek im govorio kao Prijatelj svojim prijateljima. (usp. *Dei Verbum 2*), koristeći različite izričaje i znakove, kako bi ljudi shvatili da Bog je *Bog s nama ... Emanuel* (*Mt 1,23*).

U početku Bog stvorio sve kako bi sve govorilo o Njemu, jer Riječ je stvorila svijet, *sve je po njemu i za njega stvoreno: (Kol 1,16)*. Na zapovijed Boga, snagom njegove Riječi, bića dobivaju život i postaju stvarnost; sve do ljudskoga bića, krune stvaranja. Nakon stvaranja čovjek je bio spreman čitati u stvorenjima kao u knjizi poruku što mu je ostavi njegov Stvoritelj.

Bog je međutim govorio i po povijesti, povijesti spasenja koju čine događaji milosti i iskustva grijeha, kako bi vjernici zamijetili da je Bog postao suputnik svijetu u životu svoga naroda. Sklopi s čovjekom zavjet, riječ danu u obliku saveza kojim je Bog jamčio svoju pomoć i blizinu. I kad bi narod zaboravljao na savez sa svojim Bogom, proročki glas, jeka samoga božanskoga glasa, tražio je vjernost Bogu stvoritelju, Bogu povijesti: *vratite se k meni svim srcem svojim ... iz tebe će mi izaći onaj koji će vladati Izraelom (Jl 2,12; Mih 5,1)*.

2. Riječ tijelom postade

Na kraju vremena, sve stvorenje zadržta poput rodilje, jer vrijeme i stvorenja dobiše svoju puninu i zrelost. U krilu siromaške Djevice Marije Bezgrješne Bog savi vlastito gnijezdo kako bi nam dao život što rađa svaki život. Riječ bijaše život i *život bijaše ljudima svjetlo (Iv 1,4)*. I u šutnji stvari Riječ dođe u svoju kuću; u tami svemira zatreperi istinsko svjetlo koje prosvjetljuje svakog čovjeka (usp. *Iv 1,9*); i u studeni noći Bog ogrija srce cijelog čovječanstva.

Govor Božji postao je od tada govor slabosti i siromaštva, malenosti i krhkosti. Ljudi su vidjeli od tada samo nebranjeno dijete u povojima, jase, neke pastire koji su vjerovali suprotno prividima, zvijezdu, Mariju koja nam nudi Dijete u naručju i Josipa kao novog Abrahama, koji čuva malenoga. Ponizna vjera koja promatra, časti, promišlja, živi i slavi. Jednostavno progovori, neugledno bi uzdignuto kako bi raspršilo uglednike! Svakodnevno poprими snagu kako bi ljudskim učinilo srce kameno, jer Riječ tijelom postade i Bog evanđeljem postade.

U Isusu Bog ne govori više u slikama, nego u Sinu; ne spašava više po posrednicima, nego osobno, jer Isus je njegov Posrednik, osobna i opipljiva prisutnost Boga *tri-puta-sveta*. Isus je netko s kime možemo stupiti u odnos; netko koga valja slušati, slijediti, ljubiti, jer su naše ruke dotakle Riječ, naše su je oči promatrale, čuli smo je: Riječi života (usp. *1Iv 1,1*).

U ovom milosnom vremenu promatramo njegovu slavu i vidimo Boga toliko čovječna da se u Djetetu iz Betlehema osjećamo pozvani biti "poput Boga". U promatranju božanske Riječi učimo potom slušati višestruke riječi ljudske (usp. *Okus riječi*, str. 5), budući da nam Bog danas također govori u ljudima. Bog govori, naime, povrhu svega u siromasima, u slaboj i potrebitoj čovječnosti, u onima koji trpe, u izobličenom licu gubavaca, jer Sin Božji

nije želio samo postati čovjek među ljudima, nego je postao siromašan među siromašnima, slab i potrebit, iznakažen i sluga Jahvin. Kristovo siromaštvo pokazuje se u obliku čudesno ljudskom: To je znak njegova prijateljstva, njegove blizine čovječanstvu. Braća su prisutnost tog Boga koji je postao jedan od tolikih siromaha na svijetu. Budući da je Slava Božja živi čovjek (usp. *Sv. Irenej, Protiv hereza*, knjiga 4, 20,5-7), nemojmo se smiriti dok čovjek ne bude živio za Boga i ne susretne u Riječi životni smisao.

3. Bog nam je govorio u Sinu: “šutnja Boga”

U ovoj noći, jasnoj kao dan, Bog Otac govorio nam je u “Sinu”. Riječ Božja, koja je postala tijelom u punini vremena, divna je objava božanskog očinstva na koje se može odgovoriti samo prihvaćajući u vjeri milost posinjenja u Kristu Isusu. Božansko Dijete iz Betlehema nije još jedan u nizu proroka ili učitelja, on je “Sin preljubljeni”, on je Riječ koja je postala Radosna Vijest. Stoga možemo razumjeti zašto je Bog zašutio i nema nam ništa više za reći, jer nam je rekao sve zajedno i odjednom u ovoj Riječi koja je Sin (usp. *Sv. Ivan od križa, Uspon na goru Karmel*, knjiga 2., pog. 22.).

Bog govori i šuti u novorođenčetu. Bog se skriva i očituje u malenosti; kad se čini da će sve ostati u šutnji, možda možemo čuti tepanje Djeteta koje nam govori u intimi života, u srcu; kad se čini da sve gubi smisao, Riječ života može zazvučati snažnije, pomažući nam da susretnemo Put i Istinu; i ako tražimo riječ koju treba izreći, prije trebamo slušati, ustrajni u molitvi, Riječ koja postade tijelom, Boga koji postade evanđelje. Tada će se šutnja razbiti u tisuću komadića kao i bez-smisao, a ponovno će odzvanjati s neba glasovi koji pjevaju: “Slava Bogu” (usp. *Lk 2,14*), jer nam je rođen Spasitelj, Mesija, Gospodin.

Kako je važno, braćo moja, svakog dana pristupati pomnom i molitvenom slušanju Riječi! Kolika se snaga dobiva od ovog Boga koji postaje opipljiv i čovječan! Kako je veliko otajstvo Riječi! Uprimo pogled i život samo u Dijete iz Betlehema, u Riječ Božju koja nas pohodi i u njoj ćemo naći mnogo više od onoga što molimo i želimo. Ujedinimo duboku zahvalu Bogu koji nas ljubi tako ljudski i koji postaje naš bližnji, zbiljskoj ljubavi: *Tad će sinut’ poput zore tvoja svjetlost, i zdravlje će tvoje brzo procvasti.* (*Iz 58,8*).

4. Svakog trenutka pojavljivalo se na njegovim usnama sjećanje na Isusa (1Čel 115)

Poznata nam je dobro posebna nježnost što ju je naš brat Franjo hranio za ovu svetkovinu rođenja Sina Božjega. Bijaše to za njega *svetkovina nad svetkovinama, dan kad je Bog postavši dijete sisao s ljudskih grudi* (2Čel

199). Izgovarao je riječi svetog Evanđelja koje su duh i život, te ime Djeteta iz Betlehema (usp. *1Čel* 86) s posebnim užitkom i slašću. Život našega serafskoga Oca bijaše za ljude njegova vremena *epifanija* Evanđelja. Franjo bijaše vjerni nasljedovatelj Kristov, srčani glasnik velikoga Kralja, zaljubljenik u Isusa, o komu je svima govorio i koga je u svima vidio. Franjo postade evanđeoski čovjek (usp. *LM* 1,5; 13,5), a riječi Radosne Vijesti on je živio i provodio do u tančine. Braćo, što mi govorimo svijetu o Riječi rođenoj u poniznosti našega tijela? Što govorimo o Onomu koga ljubimo?

Jesi li promatrao svojim očima, i ti poput Franje, Krista rođena od Djevice Marije koji je postao evanđelje za siromašne? Tada je istinsko svjetlo koje prosvjetljuje život zatreperilo za tebe; tada si primio milost na milost, jer si se približio Onomu koji je punina milosti. Ako si se približio Kristu, približio si se hramu svetosti Božje te ako si ga prihvatio u vjeri, onda si i ti ove noći rođen s Kristom, jer rođen si ne od tijela, ni od krvi, nego od Boga (usp. *Iv* 1,13-16). Brate moj, hvali i blagoslivljaj sa mnom Gospodina koji je sišao s neba; Riječ koja tijelom postade, jer je želio podijeliti s nama slabost našega smrtnog bića; hvali i blagoslivljaj sa mnom Gospodina, jer si Kristov i živiš u Kristu, jer si upoznao njegovu ljubav. Što govorimo o Bogu? Je li naš život blagoslov, blago slovljenje o Bogu?

Ako ljudi žele ušutkati Boga, uzdignimo zahvalnu pjesan kako bismo razbili tu šutnju. Ako neki žele da Bog ne bude čašćen u ovom betlehemskom Djetetu, mi ponavljajmo neumorno da nema drugoga svemogućega osim Boga (usp. *PR* 6-9). Ne može se ušutkati Evanđelje; Isus, rođen u ovoj noći budi u nama vjernicima snažnu vjeru koja nas sili živjeti Evanđelje, čuvati ga u srcu i naviještati ga riječju.

Zaključak

Draga braćo, s rođenjem utjelovljene Riječi došla je punina vremena. Sve stvorenje slavi jer rođen je Prvorodenac svakog stvorenja i sad se sve stvari obnavljaju u Kristu. Glasovi ljudi koji su imali poruku Božju vikali su, nazirući trenutak rođenja Boga koji postaje čovjekom. I ako šutnja postane tegobna, Bog će se rađati svakoga dana kako bi vas pozvao da ga slijedite i kako bi vaš život ušao u logiku dara vama darovana.

Pozivam vas u ovoj noći da ne spavate, da razbijete šutnju o Bogu s radošću i sposobnošću da privučete druge ovome Bogu, koji je ljubav, koji nas je toliko ljubio i koji nam je objavio toliku ljubav u Sinu koji se rodio za nas. Pozivam vas da prekinete šutnju i odgovorite žarkom ljubavlju Onomu koji nas je toliko ljubio. Pozivam vas da uvijek blagoslivljate Gospodina svojim životom, da započinjete s pukom pjesme svoje zemlje koje govore o rođenju Riječi, da molite s Crkvom koja se ne umara pjevati slavu ove noći: *O čudesne*

zamjene! Stvoritelj roda ljudskoga uzeo je tijelo i udostojao se roditi od Djevice, bez sjemena posta čovjekom i obdari nas svojim božanstvom (Božićna osmina, II. Večernja, 1a antifona).

Radujmo se i kličimo zajedno, braćo. Želim vam od srca sretnu svetkovinu Božića i neka vas uvijek prati blagoslov serafskoga Oca.

Rim, 8. prosinca 2007.,
Svetkovina Bezgrješnog Začeca
Fra José Rodríguez Carballo,
generalni ministar
Prot. N. 098445

Svoj braći Provincije u domovini i inozemstvu

Draga braćo!

Ovo milosno božićno vrijeme u kojem ozračju živimo, vrijeme je radosti srca i ljepote duše. Radost srca i ljepota duše ne mogu biti u svojoj punini, ako se Emanuel – S nama Bog ne rodi u nama i bude dio našega života, razmišljanja i djelovanja. Tako će biti ako budemo ozbiljno i odgovorno promišljali svoj život i svoj poziv.

Cijeli svijet naglašava, a mi to s ponosom moramo prihvatiti da je Božić vrijeme mira. Međutim, za razliku od svijeta mi znademo da nema mira ako nismo u miru s Bogom, ljudima, samim sobom. Božić nam želi podsvijestiti da biti kršćanin, još više redovnik, franjevac znači imati otvorene oči i srce za vrednote koje je Krist donio svijetu. Božić bez Boga, Krista i njegova utjelovljivanja u životima i stvarnosti svijeta samo je maska prolaznosti i ponekad pokrivalo za bijeg od pravih sadržaja. Mi, Bogu posvećene i predane osobe, toga trebamo biti svjesni.

Osobitost suvremenog čovjeka je žurba, nezaustavljivost, kao da nam život sve više postaje neko čudno natjecanje, stalno trčanje. Mnogi vjeruju samo u brzu zaradu, a nerijetko bez pokrića rada. Za mnoge u svijetu, a nerijetko i od nas sve više je u upotrebi krilatica 'nemam vremena'. Ljudi se u današnje vrijeme boje budućnosti i neizvjesnosti koju ona sa sobom nosi. Živimo u svijetu naglašene trgovine, a tako i opasnosti krivog vrednovanja čovjeka i prihvaćanja samo konzumacijskih vrijednosti. Sve to vodi čovjeka u svijet egoizma, a onda i zloće i grijeha. Zbog toga su mnogi ljudi u svijetu pesimističnog pogleda na budućnost.

U takvom ozračju smo u napasti da se Božji Sin ponovno nema gdje roditi: *I dok su bili ondje, navršilo joj se vrijeme da rodi. I porodi sina svoga, prvorođenca, povi ga i položi u jasle jer za njih nije bilo mjesta u svratištu (Lk 2, 6-7).* Isus, rođen u betlehemskoj štali, daleko od očiju javnosti, odbačen i odbacivan, ali je uvijek uzdizan kao spas.

Sveta noć potiče nas prije svega na odgovornost u osobnom i zajedničkom životu. Sveta noć čini nas radosnima i ponosnima jer smo mi željeni od Boga. Zbog toga u našem životu ne smije biti neodgovornosti koja u svijetu uzima sve više maha, jer se svijet sve više polarizira na svijet odabranih i svijet otpisanih.

Dolazak i utjelovljene Sina Božjega prije nešto više od 2000 godina znak je da Bog gleda drugačijim očima na budućnost i sudbinu čovjeka. Zato

je ovo božićno vrijeme znak nade i radosti. Ne smijemo podlegnuti takvoj atmosferi užurbanosti, površnosti i životarenju. Stoga, trebamo ljudima nositi nadu, ali još više učiniti na osobnoj izgradnji da sami budemo nada svojoj zajednici i svijetu u kojem živimo. Krist nas i ovog Božića poziva da učimo oslobađati se svoje samodostatnosti, razornog egoizma i robovanja lažnim vrednotama. Svaki nam Božić, pa tako i ovaj nosi sa sobom poruku ljudske solidarnosti i uzajamnosti, poruku novih međuljudskih odnosa.

Draga braćo, mi kao zajednica možemo se osvrnuti na ono što je za nama ostalo opipljivo i prepoznatljivo u protekloj građanskoj godini. Bilo je puno građevinskih radova u samostanima i ostalim objektima gdje braća žive i djeluju, ali ističem neke: sretni smo što su početkom listopada, uoči blagdana našega svetog Oca Franje svečano otvorene prostorije postulare u samostanu u Imotskom, čime smo omogućili onima koji žele stupiti u Franjevački red da imaju primjeren smještaj za duhovno dozrijevanje i propitivanje putova vlastite budućnosti. Sredinom studenoga otvorena je naša redovnička kuća na Šubićevcu u Šibeniku, čime je braći omogućeno da mogu živjeti kao braća. Radosni što je konačno prestalo iščekivanje, vjerujemo da će braća "kao braća živjeti zajedno". Na poseban način ističem radost skorog dovršetka i useljenja našeg Klerikata na Trsteniku. Profesori i studenti će konačno moći živjeti zajedno u svom i našem Klerikatu. Time je prošlo vrijeme mnogih tegoba zbog raspršenosti na više različitih adresa. Bogu hvala na tom daru. Hvala od srca i svima onima koji su na bilo koji način doprinijeli završetku tog velebnog objekta za našu zajednicu, za Crkvu i za grad Split. Neka ih prati zagovor svetoga oca Franje i sluge Božjega oca Ante Antića, u čije ime i čast blagoslivljamo ovu kuću odgoja i studija.

To ističem kao graditeljske radosti naše franjevačke obitelji. Tu ne isključujem ni zadovoljstvo spoznajom da su braća pridonijeli mnogim građevinskim zahvatima, nužnim za svakodnevno i cjelovito djelovanje. Draga braćo, hvala vam za vašoj zauzetosti! No, nemojmo uz ovaj uz pastoral objekata zaboraviti prvenstvo pastora subjekata. Bog, a zatim čovjek u svojim duhovnim potrebama trebaju imati svoje prvo mjesto.

Braćo, koliko god bili radosni zbog postignutih uspjeha koji nas nose naprijed ili neuspjeha koji nam stvaraju žalost, moramo svoj pogled okrenuti prema budućnosti.

Cijela franjevačka obitelj u svijetu raduje se 2009. godini i proslavi 800.-te obljetnice Reda. I mi također trebamo propitivati svoju sutrašnjicu i poput sv. Franje odgovorno i s ljubavlju davati svijetu Krista i Kristove odgovore na uvijek nova i drugačija pitanja i izazove. Zato svima, sebi i svoj svojoj braći, stavljam na srce da se dostojno pripravimo i dočekamo ovu veliku obljetnicu. Dočekati i proslaviti ovu obljetnicu nećemo moći ili će biti promašena ako

ne budemo propitivali svoje živote i mijenjali ono što u njima nije dobro, franjevačko i kristovsko. Uz stalno osobno propitivanje i nastojanje oko suobličavanja Kristu, na srce stavljam braći brigu oko boljih međuljudskih odnosa sa svima u bratstvu i svijetu, brigu za sve ljude, posebno one koji su na rubu društva, karitativnu osjetljivost na najpotrebnije, brigu za sve stvoreno, za sav živi i neživi svijet. Nitko i ništa ne smije biti izuzeto od naše ljubavi i poštovanja.

Nemojmo zaboraviti, u očekivanju 800.-te obljetnice Reda organizirati i aktivno sudjelovati u pučkim misijama te tako sav povjereni nam narod oduševljavati za ljepotu Franjina života. Također trebamo i moramo biti prepoznatljivost franjevačke karizme u svakodnevnom životu i naporu u stremljenju te donositi plodove radosti i ljubavi Kristove. Zato nas uvijek i iznova sveti Otac Franjo poziva da propovijedamo svojim životom.

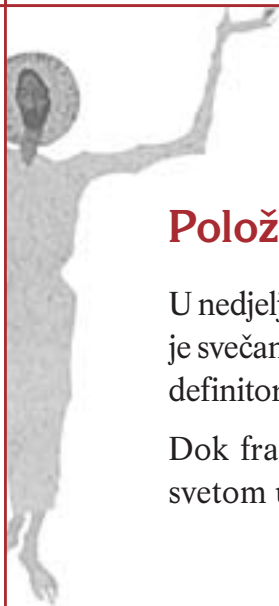
Draga braćo, osobito na srce stavljam svima, a posebno onima koji pastoralno djeluju, veću brigu i angažman za duhovna zvanja koja će biti zalog sretnije budućnosti naše franjevačke obitelji, Crkve i cijelog našeg naroda. Uvijek možemo, ako hoćemo, nalaziti opravdanja za neuspjehe u ovom polju života i rada. Ali uvijek možemo, ako hoćemo, učiniti se više zauzetima za naše sutra.

Stoga braćo, ne bojmo se ići ovom zemljom, ponosni zbog onoga što je iza nas i puni nade zbog onoga što je pred nama. Naše ljudsko i franjevačko putovanje ovom zemljom u ovom vremenu daje smisao traganja za srećom mnogima.

Neka božićna idila u svima nama živi svakoga dana našega života. Pozivam sve da činimo ovaj svijet ljepšim, radosnijim i ispunjenijim istinskom božićnom radošću.

Poštovana i draga braćo, neka sve vas, sve one s kojima živite i sve one kojima služite prati Božji blagoslov, neka se u svima vama ne prestane rađati utjelovljeni Bog i neka vam Bog dade svako dobro duše i tijela u narednoj građanskoj godini i cijelom vašem životu!

Fra Željko Tolić, provincijal

Položio svečane zavjete

U nedjelju 16. rujna 2007. u crkvi Gospe Ružarice u Vrlici, fra Ivan Režić položio je svečane redovničke zavjete u ruke provincijalovoga delegata fra Ante Akrapa, definitora, a u nazočnosti svjedoka fra Domagoja Runje i fra Marka Durana.

Dok fra Ivanu čestitamo, ujedno molimo svemogućeg Boga da ga obdari svetom ustrajnošću, a braći ga preporučamo u molitve.

Primili Red đakonata

Fra Damir Čikara, fra Filip Mimica i fra Mijo Šabić na nedjelju Krista Kralja, 25. studenoga 2007. godine, u crkvi Sv. Spas (Mejaši) u Splitu primili su Red đakonata, kojega im je podijelio mons. Marin Barišić, nadbiskup splitsko-makarski.

Fra Damiru, fra Filipu i fra Miji čestitamo i želimo obilje Božjeg blagoslova na njihovom putu.

Fra Luka Tomašević izabran za dekana KBF-a u Splitu

Na osmoj redovitoj sjednici Fakultetskog vijeća KBF-a u Splitu, održanoj 28. lipnja 2007. godine fra Luka Tomašević je izabran za dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu za sljedeće dvogodišnje razdoblje. Ovu odluku potvrdili su Kongregacija za katolički odgoj i Senat Sveučilišta u Splitu.

Dok fra Luki čestitamo, želimo mu obilje Božjeg blagoslova u obnašanju spomenute službe.

Fra Ljubomir Šimunović imenovan voditeljem Hrvatske katoličke misije za Englesku i Wales

Dekretom Ravnateljstva dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu broj 88/2007. od 14. rujna 2007. fra Ljubomir Šimunović je imenovan voditeljem Hrvatske katoličke misije za Englesku i Wales.

Fra Ljubomir je od vlč. Drage Berišića, svećenika zagrebačke nadbiskupije u nedjelju 30. rujna 2007. preuzeo službu hrvatskog kapelana sa središtem

u Hrvatskoj kapelaniji (Croatian Chaplaincy) u Londonu, 17 Boutflower Road, London SW11 1RE, United Kingdom.

Fra Ljubomiru želimo obilje Božjeg blagoslova na novoj službi!

Adresa:

HKM za Englesku i Wales
CROATIAN CHAPLAINCY
17 Boutflower Road
London, SW11 1RE
United Kingdom
Tel./Fax. +44 (0) 207 2233 530
E: hrv_kat_misija@yahoo.com

Fra Miroslav Stojić inkardiniran u Šibensku biskupiju

Nakon provedenog vremena u Šibenskoj biskupiji, u skladu s propisima Crkve, na temelju Kan. 639 ZKP-a i dopisa Kongregacije za Ustanove posvećenog života i Društva apostolskog života, broj 39563/06. od 27. svibnja 2006. godine mons. Ante Ivas je dopisom broj 877/07. od 20. studenog 2007. godine fra Mira Stojića inkardinirao u Šibensku biskupiju.

Don Miru želimo obilje Božjeg blagoslova u životu i radu.

Napustili novicijat

Novaci fra Hrvoje Bulat i fra Zvonimir Pulić napustili su novicijat.

Želimo im obilje Božjeg blagoslova i uspjeha u životu i radu.

Izvještaj s definitorijskog sastanka održanog u Splitu 27. rujna 2007.

Sastanak Provincijskog definitorija održan je u prostorijama Provincijalata u Splitu 27. rujna 2007. godine.

Sastanak se odvijao prema dnevnom redu, kako slijedi:

1. Primjedbe na zapisnike
2. Provincijalov izvještaj – osvrt na Kapitul
3. Franjevački klerikat u Splitu (Trstenik)
4. Razno

Nakon prihvaćanja zapisnika o. Provincijal se osvrnuo na rad Kapitula, te istaknuo kako se osjeća želja za rješavanjem pojedinih pitanja (izbor provincijala i deputata). Rad kapitula ocijenio je pozitivnim.

Zaključeno je da urednici provincijskih glasila ne smiju objavljivati knjige braće dok iste nisu prošle uhodanu proceduru i dobile za to pismenu suglasnost *Vijeća za izdavačku djelatnost*.

Pod trećom točkom o. Provincijal je upoznao definitore da *Komisija za izradu Nacrta Pravilnika Franjevačkog klerikata* (fra Marko Mrše, pročelnik, a članovi su: fra Šimun Bilokapić, fra Jure Brkan i fra Ante Čovo) ima zadatak izraditi nacrt *Pravilnika Franjevačkog klerikata*, kojega će dostaviti Definitoriju na uvid i odobrenje.

Potom je određen broj pomoćnog osoblja i kriterij odabira istoga za Franjevački klerikat (Trstenik).

Učinjene su sljedeće personalne promjena: fra Domagoj Runje se imenuje magistrom bogoslova, a fra Šimun Bilokapić se razrješuje iste službe. Odluka stupa na snagu danom prelaska u nove prostorije zgrade Franjevačkog klerikata (Trstenik, *Zajčeva bb*).

O. Provincijal je upoznao definitore i o financijskoj pomoći koju su donirali gradonačelnici i načelnici, na teritoriju kojih djeluju naša subraća, za izgradnju Franjevačkog klerikata.

Fra Ante Akrap je izvijestio Provincijski definitorij o radu *Komisije o pjevačkoj baštini naše Provincije*. Rad ide brže nego što se mislilo. Došlo se do saznanja kako će trebati tri audio CD-a i tri knjige u kojima bi se obuhvatila cijela pjevačka baština naše Provincije. Do Božića bi trebao biti snimljen prvi audio CD.

Sastanak je završio 27. rujna u 12.25 sati.

Izveštaj s definitorijalnog sastanka održanog u Sinju 4. prosinca 2007.

Sastanak Provincijskog definitorija održan je u prostorijama franjevačkog samostana Gospe Sinjske u Sinju 4. prosinca 2007. godine.

Sastanak se odvijao prema sljedećem dnevnom redu:

1. Primjedbe na zapisnik
2. Provincijalov izvještaj
3. Pristigli dopisi
4. Razno

Nakon prihvaćanja zapisnika o. Provincijal se u izvještaju osvrnuo na:

1. Duhovno stanje;
2. Pastoral;
3. Bolesna braća;
4. Odgojni zavodi;
5. Materijalni zahvati;
6. Događaji i obveze;
7. Preminula braća;
8. Zaključci s prošlog definitorijskog sastanka.

Potom su pročitani i razmotreni svi pristigli dopisi.

Pod ovom točkom je fra Frano Samodol premješten iz samostana *Svete Marije Bezgrješne* u Karinu u župu *Gospa Ružarice* u Drnišu, a ovogodišnji su đakoni upućeni na pastoralni praktikum, i to kako slijedi:

fra Damir Ćiro Čikara – župa Gospe Sinjske/Sinj;
 fra Filip Mimica – župa Sv. Ilije/Metković;
 fra Mijo Šabić – župa Svih Svetih/Zmijavci.

U posljednjoj točki podijeljene su sljedeće službe:

fra Ante Babić – prestojnik Franjevačke kuće Trstenik;
 fra Domagoj Runje – zamjenik predstojnika Franjevačke kuće Trstenik;
 fra Ante Akrap – ekonom Franjevačke kuće Trstenik.

Zaključeno je da se uputi dopis/dekret svakom subratu pojedinačno na kojega spada useljenje u Franjevački klerikat (Trstenik) u kojem će stajati datum početka i kraja useljenja. Isto vrijedi i za Franjevačku kuću na Šubićevcu u Šibeniku.

Imenovana je *Komisija za pomoćno osoblje* u Franjevačkoj kući Trstenik. Pročelnik Komisije je fra Ante Babić, predstojnik Franjevačke kuće Trstenik, a članovi su: fra Ante Akrap, fra Domagoj Runje i fra Stipe Nimac.

Potom su određeni sljedeći termini:

Termini sastanaka Provincijskog definitorija i mjesta održavanja:

1. 19.-20. veljače 2008. - Šibenik/Šubićevac
2. 22.-23. travnja 2008. - Imotski
3. 03.-04. lipnja 2008. - Karin
4. 02.-03. rujna 2008. - Visovac
5. 25.-26. studenoga 2008. - Split/Franjevačka kuća Trstenik

Dan Provincije, (prva srijeda u srpnju), 2. srpnja 2008. na Visovcu.

Svećeničko ređenje 29. lipnja 2008. u Imotskom.

Sastanak je završio 4. studenog u 19.30 sati.

Evangelium observare

Međunarodni susret voditelja trajne formacije OFM

Sveta Marija Anđeoska, 13.-28. listopada 2007.

Predraga braćo,

mi, voditelji trajne formacije, susreli smo se ovih dana u Asizu na našem drugom međunarodnom skupu. Došli smo iz svih zajednica Reda i od prvog časa smo se uzradovali što još jednom možemo okusiti ljepotu bratstva koje obuhvaća sve nacije, jezike i kulture. Ovi dani, protekli u mirnom i radosnom ozračju, bili su ponajprije za nas same istinski put trajne formacije, koja nam je pomogla poboljšati kvalitetu naših bratskih odnosa, cijeniti vrijednost Projekta Zajednice za naš bratski život i usmjeriti pažnju na nužnost stalnog osobnog rasta, kako bi naš život bio uvijek pun značenja za nas i za braću s kojom živimo i koju susrećemo u našoj svakodnevnoj službi.

Tako se pokazalo očitim da je danas naša najhitnija zadaća upravo to da pronađemo prikladne ključeve i posredstva koja bi olakšala naš zajednički hod. Nadamo se stoga da će novi dokument o trajnoj formaciji, plod našega susreta, biti koristan instrument i vrijedna pomoć sa takvim smjernicama koje će svi moći primijeniti na svoj konkretni život.

Podanašnjenje starog dokumenta o trajnoj formaciji, izišlog 1995. godine, nije bilo motivirano samo potrebom da stavimo pred oči tolike plodove naših promišljanja unutar Reda u proteklih petanestak godina, nego i sviješću da promjenama povjesno-kulturnih okolnosti u kojima živimo treba odgovarati i stalno promišljanje našeg načina života.

U nacrtu dokumenta nastojalo se predložiti takvo viđenje trajne formacije koje neće biti rascjepkano, nego će u našem životu stvarati jedinstvo. Smatrali smo, dakle, važnim uklopiti u dokument temeljna područja naše karizme kao što su duh molitve i pobožnosti, bratstvo, evangelizacija i poslanje, zalaganje za pravdu, mir i cjelovitost stvorenog, dijalog, suradnja s laicima itd.

Na početku trećeg razdoblja pripreme za slavlje osamstote obljetnice osnivanja Reda, želimo vam, braćo, povjeriti ovu poruku. Najstarijima i onima koji žive u tjelesnim slabostima, da se s tim delikatnim trenucima svoga života susreću u vjeri i, na taj način, nastave biti naši učitelji života; najmlađima i onima koji

su pred malo vremena započeli Franjin put, da uvijek živim održavaju svoj entuzijazam i pomognu nam da idemo hrabro ususret budućnosti; onima zrele dobi, da znaju ostati uvijek otvoreni izazovima i promjenama na koje život stalno poziva. Pozdravljamo također braću koja žive u napetim i teškim okolnostima u raznim dijelovima svijeta i tako svjedoče evanđelje.

Vraćamo se u naše provincije i kustodije imajući u srcu želju da vam priopćimo koliko nam je ovih dan Gospodin dao za život, ali vas već sad pozivamo da nam se pridružite u zahvaljivanju, koje na kraju ovog boravka u Asizu samo od sebe izvire iz srca, za dar primljenog zvanja i za veličanstvena djela koja Gospodin čini u svakomu od nas i u našim bratstvima.

Svima Gospodin dao svoj mir!

S talijanskog preveo dr. fra Domagoj Runje

Izvještaj karitativne udruge PANIS VITAE

U radosnom predbožićnom raspoloženju uz blagdan sv. Nikole, djeca i odrasli s posebnim potrebama priredili su božićne programe (recitacije, pjevanje pojedinačno i zborna, izložbe svojih slika i drugih radova). Sve to uvježbavaju i izvode u domovima gdje su smješteni, gdje se odgajaju, obrazuju, uče razne aktivnosti i osposobljavaju za život. Prostori gdje se sve to događa veoma su uredni, božićno okićeni i sve odiše skladnošću i toplom, povezanošću skrbnika-odgojitelja sa svojim šticienicima. Takav je doživljaj u ustanovama u Splitu: *Centar za Autizam, Sanus, Zvono, Juraj Bonaći, Slava Raškaj, Maestral*; te u Sinju: *Juraj Bonaći* i Kaštelima-Rudine: *Mir*. U tim ustanovama pruža se pomoć osobama s posebnim potrebama.

I ove godine od 6. do 8. prosinca Provincijska karitativna udruga *Panis vitae* (gđa Pava Lisičić, gđa Branka Stanić-Jakšić, fra Ivica Omazić i fra Kruno Bekavac) i *Maltezer-hilfsdienst* iz biskupije Limburg (Andreas Georg Reh i Klemens Feigel) posjetili su navedene ustanove dogovorno s njihovim voditeljima.

Sudjelovali su u njihovim programima i dobili vrijedne obavijesti o njihovu radu i životu.

Dostavili su za sve "božićne paketiće" koje je u Njemačkoj sa suradnicima prikupio i poslao gosp. Werner Klasner iz Öestrich-Winkel.

Posebno nas je dirnula radost i zadovoljstvo djece u radu s njihovim voditeljima-odgojiteljima.

Ostatak “paketića” (bilo ih je sveukupno 3000) odvezli smo u Knin i Gračac.

U ime darovanih *Panis vitae* zahvaljuje *Maltezer-hilfsdienst* i svim darovateljima akcije «Znak nade 2007.».

Na kraju ove godine zahvaljujemo braći franjevcima naše Provincije i svim dobročiniteljima koji svojim priložima pomažu da se potrebnima može pružati pomoć kroz cijelu godinu preko naše provincijske ustanove *Panis vitae*.

Svima vam Sretan Božić i Božji blagoslov u Novoj Godini!

Fra Kruno Bekavac

Studijski dani o spisima svetoga Franje

Zagreb – Dubrava

Dvorana Franjevačkog samostana - Avenija Gojka Šuška 1
7. – 8. ožujka 2008.

Program

Petak, 7. ožujka 2008.

9.00 – 9.30 Molitva i pozdravi

9.30 – 10.00 Fra Dragan Nimac, ofm, Rim: *Nastanak spisa sv. Franje i utemeljenje kanona*

10.00 – 10.30 s. Renata Mrvelj, šsf, Zagreb: *Franjini autografi*

10.30 – 11.00 Stanka

11.00 – 11.30 Fra Rozo Brkić ofm, Zagreb: *Spisi sv. Franje i heretička strujanja Franjina vremena*

11.30 – 11.50 Rasprava o predavanjima

12.15 Euharistijsko slavlje u crkvi

13.00 Ručak – druženje – kava

16.00 – 16.30 Fra Nikola Vukoja, ofm, Samobor: *Spisi sv. Franje i I. st. povijesti Manje braće*

16.30 – 17.00 Fra Marko Semren, ofm, Sarajevo: *Spisi i ponovno otkriće franjevačke karizme: doprinos fra Kajetana Essera*

17.00 – 17.30 Stanka

17.30 – 18.00 Fra Vinko Škafar, ofmCap. Maribor: *Riječ Božja u spisima sv. Franje*

18.00 – 18.45 Rasprava o predavanjima

18.45 Večernja molitva

Subota, 8. ožujka 2008.

9.00 – 9.15 Molitva

9.15 – 9.45 Fra Marinko Pejić, ofm, Livno: *Spirituales i spisi sv. Franje*

9.45 – 10.15 Fra Mirko Kemiveš, ofmCap. Varaždin: *Spisi sv. Franje – temelj franjevačke duhovne teologije*

10.15 – 10.45 Stanka

10.45 – 11.15 Fra Miljenko Šteko, ofm, Međugorje: *Od Propositum vitae do Potvrđenog Pravila*

11.15 – 11.45 Rasprava o predavanjima

12.15 Euharistijsko slavlje u crkvi

13.00 Ručak – druženje – kava

14.30 – 15.00 Monodrama «Na zdencu», izvodi s. Samuela Klaić, šsf

15.00 – 15.30 s. Tarzicija Čičmak, osc, Zagreb: *Franjini spisi upućeni sv. Klari: autentičnost i važnost*

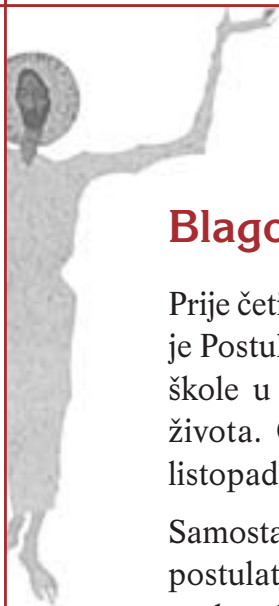
15.30 – 16.00 Fra Đuro Hontić, ofmConv. Zagreb: *Franjin duhovni život u njegovim spisima*

16.00 – 16.30 Stanka

16.30 – 17.00 Fra Zvonimir Brusač, tor, Krk: *Spisi sv. Franje u Pravilu i životu braće i sestara trećega samostanskog reda sv. Franje*

17.00 – 18.00 Rasprava o predavanjima

18.00 Večernja molitva – završetak rada

Blagoslov prostorija Postulature

Prije četiri godine u Franjevačkom samostanu sv. Franje u Imotskom otvorena je Postulatura, odgojni zavod za mladiće koji nakon završene srednje ili više škole u svom životu osjete Božji poziv za redovnički (franjevački) način života. Ove godine, Bogu hvala, sedmorica su mladića došli početkom listopada u naš samostan da prođu taj prvi stupanj franjevačke formacije.

Samostan u Imotskom nije do ove godine imao adekvatne prostorije za zavod postulature, tako da je početkom svibnja počela adaptacija samostanskog potkrovlja za potrebe iste. Radove je obavila tvrtka «Ibis» iz Zadra sa svojim kooperantima pod vodstvom inženjera Ive Sorića. Radovi su završeni koncem rujna tako da su ovogodišnji postulanti uselili u nove prostorije 1. listopada ove godine.

Budući da se radi o novim prostorijama, 3. listopada, večer uoči svetkovine sv. Franje, u 18.00 sati fra Željko Tolić, provincijal svečano je blagoslovio prostorije postulature. Toj su prigodi prisustvovali franjevci imotskog samostanskog okružja i ostali iz drugih krajeva naše Provincije, postulanti te izvođači radova. U prigodnom govoru je o. Provincijal zahvalio svima koji su na bilo koji način pridonijeli da se ostvari projekt uređenja postulature, posebno prijašnjim gvardijanima, sadašnjem gvardijanu fra Zoranu Kutleši, ekonomu Provincije fra Marku Mrši, te svim izvođačima na čelu s gosp. Ivom Sorićem.

Istaknuo je važnost postulature za našu Provinciju jer budućnost Provincije u smislu novih redovničkih i svećeničkih zvanja leži upravo u ovakvim zavodima. Zaključio je željom da nove prostorije postulature nikad ne budu prazne, već da u njima uvijek bude mladih ljudi koji će odgovarati na Gospodnji poziv za rad u njegovu vinogradu.

Fra Kristian Stipanović

Pjevana baština

Pučko crkveno pjevanje, kako je poznato, temelji se na višestoljetnoj tradiciji pjevanja na narodnom jeziku i kao povijesna baština jedinstvenoga vjerskog bogatstva priznato je od hrvatske i svjetske kulturne javnosti. Da ne bi izumrla tradicijska pučka pjesma u suvremenim društvenim promjenama, nužno je bilo potrebno snimiti, obraditi i arhivirati pučko crkveno pjevanje uz pomoć audio-vizualnih zapisa kao i animirati mlada pokoljenja da obnove zaboravljene starinske napjeve i ožive njihovo izvođenje.

Svjestan uloge i vrijednosti pučkoga crkvenog pjevanja, fra Dragan Nimac, u suradnji sa župama i župnicima Šibenske biskupije, uz podršku šibenskoga biskupa msgr. Ante Ivasa, u dogovoru s Hrvatskom radio-televizijom i udrugom Orfej, uz pripomoć djelatnika Instituta za etnologiju i folkloristiku i djelatnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, kao i drugih znanstvenih i kulturnih udruga i pojedinaca, odlučio je snimiti i obraditi sačuvanu pjevanu baštinu i prezentirati je javnosti preko zvučnih i filmskih zapisa.

Nakon što je osnovao Hrvatsku udrugu "Pjevana baština", koja ima ulogu očuvanja hrvatske tradicijske pjevane baštine, osobito pučkoga crkvenog pjevanja u Šibenskoj biskupiji, pokretač i predsjednik fra Dragan Nimac sa suradnicima priredio je, početkom srpnja 2007., multimedijalni komplet u obliku knjižice (vodič), s jednim nosačem filma (DVD) i s dva nosača zvuka (CD).

U suradnji između voditelja projekta fra Dragana Nimca, šibenskoga biskupa msgr. Ante Ivasa i župnika don Frane Šimata, kao prvo u nizu, obrađeno je pučko pjevanje u Župi Našašća Svetoga Križa u Vodicama.

Knjižica kao vodič, dimenzija 13x19 cm, tvrdog uveza, na bezdrvnom papiru, u višebojnom tisku, na hrvatskom i engleskom jeziku, na 112 stranica, uz notne zapise i dokumentarne fotografije, donosi obilje sadržaja iz vjerskoga i kulturnoga života u Vodicama. Nakon uvodnoga teksta fra Dragana Nimaca, pozdrava šibenskoga biskupa msgr. Ante Ivasa i zahvale župnika don Frane Šimata, povijest Vodica, kao i ulogu vodičkih Žudija, opisao je student teologije Šimun Radnić. Ulogu pučkoga pjevanja u Vodicama, kao i crkvenoga pjevanja u župi Našašća Svetoga Križa u Vodicama, opisao je glazbeni suradnik Jakša Primorac. Transkripciju notnih zapisa izveo je etnomuzikolog Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagreba mr. Joško Čateta.

Nosač filma (DVD) u trajanju 119,14 minuta, sadrži dokumentarni film o župi (snimljen 1997.), misno slavlje na svetkovinu Našašća Svetoga Križa (snimljeno 16. veljače 1997.) i dokumentarnu emisiju o vodičkim Žudijama (snimljena 2007.).

Dva nosača zvuka (CD) sadrže tradicionalno i suvremeno crkveno pjevanje u Vodicama; prvi disk, u trajanju 74,54 minute sadrži 28 napjeva, odnosno pjesme došašća i pjesme kroz božićno vrijeme, korizmene pjesme i pjesme Velikoga tjedna, pjesme kroz uskršno vrijeme i pjesme Isusu; drugi disk, u trajanju 76,20 minuta, sadrži 27 napjeva, odnosno marijanske pjesme i pjesme sprovodnih obreda.

Kako je najavio, fra Dragan namjerava obraditi svu dostupnu građu pučkoga crkvenog pjevanja u župama Šibenske biskupije, osobito u župama koje

su povjerenje Franjevačkoj provinciji Presvetoga otkupitelja. Stoga je ovo poziv našim župnicima da se jave i ponude suradnju na obostrano kulturno dobro. Prema prvijencu, vidljivo je da je ovaj projekt složen i zahtjevan jer iziskuje naporan rad i stručno vodstvo; ali, zahvaljujući odabranim suradnicima, i izvediv. Stoga, upućujemo čestitke Zaljubljeniku kršćanske raspjevane baštine i očekujemo novi uradak, odnosno očekujemo da nas fra Dragan obogati sveukupnom pjevanom baštinom pučkih crkvenih pjevača na području Šibenske biskupije.

Fra Ante Branko Periša

Proslava blagdana Sv. Ante u Omišu

Ove godine, kao i prijašnjih godina, daljnja priprema za proslavu blagdana Sv. Ante bila je pobožnost Trinaest utoraka na čast sv. Ante, koja se sastojala od jutarnjeg i večernjega euharistijskog slavlja te same pobožnosti. Iako nemamo župu, samostanska crkva je bila redovito popunjena, što je znak koliko su franjevci i samostan Gospe od Karmela ukorijenjeni u grad Omiš i njegov duhovni život.

Bliža priprava blagdana «sveca cijeloga svijeta» sastojala se od trodnevnice. Uz euharistiju i pobožnost, vjernicima je bio omogućen i sakrament pomirenja. Braća svećenici su svim žarom pristupila podjeljivanju spomenutog sakramenta. Odaziv je bio velik.

Na sam blagdan Sv. Ante slavile su se tri sv. mise, uz jutarnju i večernju sv. misa je bila i u 10 sati.

Svečano euharistijsko slavlje u 19 sati slavilo se, već prema starom običaju, u samostanskom kloštru, koji je u tu svrhu i uređen. Cijeli prostor bio je dupkom popunjen štovateljima sv. Ante. Ovo euharistijsko slavlje predvodio je novoimenovani gvardijan fra Filip Budić uz koncelebrante don Ljubo Bodrožića (gradskog župnika i dekana), don Ivana Delića (župnika župe Sv. Petra Omiš-Priko) i fra Šimuna Čuguru. Prije samog euharistijskog slavlja obavljena je procesija kroz samostanske vrtove, koja je bila popraćena pjesmom Zbora. Kip su, već prema tradiciji, nosili nosači iz Zakučca.

Po završetku euharistijskog slavlja don Ljubo Bodrožić je blagoslovio djecu i cvijeće. To je bio trenutak kada se na poseban način vidjela povezanost sv. Ante s malenima.

Nakon duhovnog slavlja uslijedila je bratska večera u samostanskoj blagovaonici, na kojoj je bilo oko pedesetak uzvanika.

F.Š.Č.

Petnaesta obljetnica Savjetovališta za obitelj

Već je punih petnaest godina kako je, u župi Gospe od Zdravlja u Splita, osnovano Savjetovalište za obitelj u kojem permanentno radi desetak stručnjaka iz raznih područja života. Počeli smo sasvim skromno, tiho, bez naročite propagande, prepustivši vodstvo Duhu Svetom. Nisu nam bili potrebni mediji. Oni koji su dolazili i odlazili bili su prava preporuka za ostale kojima je trebala pomoć.

Strunjači su katolički volonteri koji su svjesni da se po žrtvi za čovjeka u nevolji dokazuje ljubav. Upravo zato, kroz cijelo ovo vrijeme pratio nas je Božji blagoslov i ljudska zahvalnost. Tisuće osoba različite dobi poslušali su naš poziv: "Pretecite loše iskustvo tražeći na vrijeme dobar savjet!"

17. lipnja ove godine članovi Savjetovališta, koji su ovaj posao počeli tiho i skromno te do danas nastavili na isti način, obilježili su sasvim skromno, a stoga i sasvim radosno, ovu obljetnicu na pravom mjestu i na pravi način. Otputovali smo na izvor franjevačke duhovnosti, na Visovac da bismo upravu tu zapjevali svoj *TE DEUM* i zatražili od neba nova nadahnuća tako potrebna da bismo onima koji su pred nas donosili svoje križeve, mogli pružiti olakšanje ili ukloniti čitav teret.

S mnogo ljubavi i dobrote dočekala su nas naša braća franjevci na čelu s ocem gvardijanom fra Žarkom Maretićem, koji je voditelju fra Stanku Radiću ponudio da predvodi Euharistijsko slavlje na kojem su sudjelovali novaci, vjernici iz okolnih župa kao i brojni turisti.

Bog je tako htio da upravo ovo hodočašće savjetnika bude u živoj vezi sa sudbinom žene koja "bijaše grešnica u gradu" (Lk 7, 37), a koja je došla na pravo mjesto gdje se izgubljeni mir vraća. Njezin susret s Gospodinom prezentiran nam je kao pravi model djelovanja, naglasio je fra Stanko u svojoj homiliji. Konačno je ta žena donijela svoju ljubav na pravo mjesto, ljubav koju su joj do tog časa drugi krali. Mnogo je prave ljubavi donijela, jer je i mnogo bila dužna. Krist se nije izivljavao nad njezinom prošlošću. Ne želi je gledati ni do nogu ni pod nogama. On je odmah stavlja u vlastito srce, jer se tom srcu i uputila. U njemu je pronašla svoj mir, nakon što je povučena crta preko svih njezinih dugovanja. Umočivši pečat u jastučić svoje krvi, stavio ga je na raskajanu dušu žene, a na dobivenoj bjelini njene duše otisak "plaćeno!"

Da, ovo je model našeg odnosa prema onima koji nam dolaze u Savjetovalište po svoj ili tuđi mir.

Nakon svete mise sjeli smo u hlad visovačkih čempresa i jablanova, a naše vrijedne domaćice – savjetnice - pružile su nam okrepu hladnom hranom i pićem, što smo sa sobom ponijeli, dok nas je dobri o. Gvardijan počastio

vrsnim vinom, koje je također malo pridonijelo našoj velikoj radosti, zbog nadahnuća za daljnji rad, i zbog dara Duha Svetoga - jakosti, koja nam je i te kako potreba za buduće susrete u Savjetovalištu.

S. Radić

Zlatna misa fra Petra Šušnjare

Fra Petar je često spominjao kako želi svoj zlatni jubilej proslaviti skromno i strogo privatno, samo u krugu samostanske obitelji. Tako da, kad je došao i taj dan 29. lipnja – blagdan Sv. Petra i Pavla, nije nikoga pozvao. Međutim, Duh Sveti djeluje i mimo naše volje i zahtjeva, tako da se fra Petar ugodno iznenadio kad se toga dana u našem samostanu pojavila njegova uža rodbina, njih dvanaest.

Euharistijsko slavlje u samostanskoj crkvi u 7.30 sati, predvodio je sam slavljenik uz asistenciju fra Filipa Budića, gvardijana i fra Šimuna Čugure, a u nazočnosti stotinjak vjernika.

O. Gvardijan je održao homiliju u kojoj je toplim riječima ocrtao lik fra Petra kao fratra i svećenika te njegov pastoralni rad na njivi Gospodnjoj. Osobito je istaknuo njegovu ulogu kao gvardijana kroz osmogodišnji mandat u ovom samostanu i vođenje Franjevačkoga svjetovnog reda kroz petnaest godina.

Kao znak zahvalnosti svoj doprinos proslavi dali su i članovi FSR-a. Na svečanom ručku izrečeno je nekoliko pozdravnih govora i zdravica. Budući se sve događalo spontano, nije se poremetio svečarov stav o skromnosti proslave. Fra Petar je bio ugodno iznenađen što se na proslavi pojavio brat Jerko i nevjesta Kata, koji su taj dan slavili zlatni pir svoga bračnog života. Tom ugodnom iznenađenju pridružila se i fra Petrova sinovka Mira, koja je sa svojim suprugom Petrom Bataralom slavila svoj srebrni jubilej bračnog života.

Svečanost je potrajala do kasnih poslijepodnevni sati. Iako se sve to nekako «otelo» fra Petrovoj kontroli, svečanost je ostavila dojam, uistinu lijepog i nezaboravnoga duhovnog ugođaja.

F.Š.Č.

Župa Sv. Ivana Krstitelja u Grabu

Župa Grab, nakićena kućama i ljudima uz istoimenu rječicu, ima i svoje filijale Velić i Jabuku. Naseljena krajem XVII. stoljeća doseljenicima iz okolice Brotnja uvijek je bila brigom otaca Franjevaca provincije Presvetog Otkupitelja. Podnoseći žegu dana i smiraj noći, prolazeći kroz životne Scile i Haribde,

vjerom u Boga i očinskim vodstvom svojih fratara, ostali su nepokolebljivi u obrani vjerskih svetinja i svoga nacionalnog identiteta. Kako danas živi i djeluje ova drevna župa posvjedočit će nam ovaj prigodni izvještaj.

Materijali i radovi u župi

U novije vrijeme, usprkos nenaklonjenosti prethodnog režima, mnogo je učinjeno na pojedinim crkvenim objektima (obnova crkvi, gradnja župne kuće, mrtvačnica itd.) na čemu, uz vjernike i dobročinitelje, treba najviše zahvaliti župnicima Graba. Ljudske i svećeničke osjetljivosti za ono što je namijenjeno slavljenju Boga i dobru ljudskih duša nije ponestalo ni kod sadašnjeg župnika. Nastavljajući ondje gdje su drugi stali, u posljednjih par godina učinio je sljedeće materijalne radove:

U *Jabuci* je utvrđen krov na crkvi, postavljeni su novi prozori, stari pod zamijenjen je novim mramornim pločama i crkva je nanovo obojena. Drveni oltar Gospe od Zdravlja je restauriran. Restaurirali su ga Josip Delić i Branko Pavazza u Splitu. Put koji vodi do crkve i prostor ispred crkve asfaltiran je 2005. godine. Sve je to pridonijelo da se sada lakše pristupa crkvi Gospe od Zdravlja i u njoj mnogo ljepše i ugodnije osjeća.

Kapelica na Gazu obogaćena je novim kipom Čudotvorne Gospe Sinjske, radom akademskog kipara Stipe Sikirice.

U crkvi u *Grabu* je postavljeno osam vitraja na kojima su prikazana Isusova čudesa, rad akademskog slikara Ivana Grgata. Na glavnom oltaru donedavno je bilo jedno svetohranište. Radi lakše dostupnosti ispod postojećeg postavljeno je drugo svetohranište, a na oba svetohraništa vrata su pozlačena. Pozlata je djelo Josipa Delića. Novi drveni ambon, izrezbaren vjerskim i nacionalnim simbolima, izradio je fra Alberto Marić. Izmijenjena je i rasvjeta, a cijela crkva nanovo obojena. Prema projektu prof. dr. Jure Radnića crkveno je dvorište popločano sivim benkovačkim kamenom i oplemenjeno zelenilom. Za sve što smo učinili zahvaljujemo najprije Bogu, a i svima onima koji su na bilo koji način sudjelovali u spomenutim radovima.

Pastoralno djelovanje u župi

U župi se nesmetano odvija i rad na duhovnoj izgradnji vjernika. Svake nedjelje su pjevane sv. mise u Jabuci, Veliću i Grabu. Održava se redovito vjeronauk za prvopričesnike i krizmanike, a i svakom drugom vjerniku vrata župnog ureda i crkve su uvijek otvorena. Za Božić i Uskrs organizira se zajednička sv. ispovijed i pohode se bolesnici u župi. U župi djeluje i mješoviti crkveni zbor kojeg vodi č. s. Vedrana Ivišić. Na probe u Grab dolaze članovi zbora iz sve tri crkve. Svake nedjelje svatko pjeva u svojoj crkvi, a za velikih

vjerskih slavlja nastupaju svi zajedno. Svetkovine Zaštitnika (*Gospa od Zdravlja* u Jabuci, *Gospa Ružarica* u Veliću i *sv. Ivan Krstitelj* u Grabu) slave se svečano u svim mjestima i slavlja redovito predvode strani svećenici. Po potrebi organiziraju se i hodočašća u naša svetišta. Ovdje treba spomenuti i vjersku svijest župljana, koji rado sudjeluju u svim vjerskim slavljinama, a uvijek su spremni pomoći župniku i časnoj sestri.

Kulturna događanja

U župi već pet godina djeluje i KUD *župa Grab*. KUD ima tri sekcije, tj. stariji, mladi i djeca. Na čelu KUD-a je župnik fra Duško, a stručni voditelj prof. Branko Šegović. Probe su redovito, a pred nastupe se i pojačavaju. Osim u župi, KUD nastupa i u drugim mjestima u domovini, ali i u inozemstvu. Dječja sekcija sudjelovala je 2005. godine na smotri dječjeg folkloru u Kutini i osvojila 3. nagradu. Nastupili smo u Širokom Brijegu i Muenchenu, a 2007. godine na europskom susretu FRAME u Assisu predstavljali smo našu zemlju. KUD nastupa u svojim nošnjama koje su izradile domaće vezilje, a imamo tri narodne nošnje, sinjsku, vrličku i splitsku.

Vrijednost KUD-a osobito dolazi do izražaja za blagdan zaštitnika župe sv. Ivana Krstitelja. Tada uz domaće umjetnike nastupaju i gosti, bilo amateri bilo profesionalci. Tako su kroz ove četiri godine na uočnicu sv. Ivana na pozornici podignutoj iznad rječice Grab kod starog mosta nastupali: Robert Kurbaša, Ilija Zovko, Marija Bubić-Jaman, Žana Marendić-Bučević, Stefan Kokoškov, Jasmina Žiljak, Ratomir Kliškić, Joža Gerbus, Nada Prodan, Franko Strmotić, Josip Zovko te KUD Širokopoljac iz Širokog Polja i KUD Moslavec iz Volodera kod Kutine. Prošle godine izvedena je i drama „Raspeta ljubav – Paula žena koja ljubi“ za koju je tekst napisao Zoran Vukman, režirao Rade Perković, dramaturg Zvonko Smajaić i scena Josip Botteri-Dini. Od domaćih umjetnika, uz KUD, redovito nastupa guslar Petar Maroš i Ika Samardžić. Svake godine za ovu prigodu VAD župi ustupi svoje tribine, a mnogi posjetitelji i ugledni gosti uživaju u dramskoj igri, plesu, pjesmi, monologu i humoru raznovrsnih umjetnika.

Proslava Sv. Ivana Krstitelja 2007.

Kao i svake godine i ove je godine upriličena svečana proslava Zaštitnika župe. Na uočnicu 23. lipnja izveden je duhovno-kulturni program. Uz KUD *župa Grab* i KUD Punitovci, nastupili su i dramski glumci. Tako su Filip Radoš i Vladimir Davidović, glumci kazališta mladih iz Splita, nastupili s igrokazom Marka Uvodića „Ona o pivcu“ i dramska udruga Most iz Trilja. Sve je to na svoj način obogatila klapa Sinj svojim skladnim pjevanjem. Urednik je i

ove godine kao i do sada bio Rade Perković, a kroz program nas je vodila Ozana Ramljak. Uz domaću publiku bilo je i drugih posjetitelja i uglednih gostiju što se moglo čuti u župnikovom pozdravu, a riječi zahvale otkrile su prisutnima koliko je ljudi sudjelovalo u osmišljavanju i izvedbi ovoga lijepog kulturnog doživljaja. Poslije okrepe za srce i dušu svi prisutni, što je već postala tradicija, mogli su se – zahvaljujući darežljivosti župljana - okrijepiti i tjelesno uz ukusan zalogaj i osvježavajuće piće kod župne kuće.

Na sam blagdan Sv. Ivana bilo je zaista svečano, jer smo – uz ostalo - imali nesvakidašnjeg gosta, tj. ekipu HTV. Zahvaljujući upornosti župnika i dobroj volji vodstva Religijskog programa svetu misu prenosila je naša televizija. Misu je prevodio te vjernicima i gledateljima TV-a uputio prigodnu riječ župnik fra Duško Botica. Pjevao je mješoviti zbor župe Grab pod ravnanjem sestre Vedrane, a crkva Sv. Ivana prepuna vjernika, aktivno je sudjelovala u svetom misnom slavlju.

Što na kraju reći nego zahvaliti voditelju župe Grab na svemu što čini za dobro ljudskog srca i duše i zaželjeti mu da i dalje, uz Božju pomoć i suradnju svojih župljana, radi na slavu Božju i dobro duša.

FAS

13. obiteljski susret u Zaostrogu

U djelatnost Obiteljskog savjetovališta pri samostanu Gospe od Zdravlja u Splitu spadaju i Obiteljski susreti. Na ovogodišnjem susretu od 13. do 15. srpnja za bračne parove koji su zajedno sa svojom djecom oživjeli prostor zaostroškog samostana nadahnjujući se novom snagom za daljnji hod kroz obiteljski život, bilo je 21 odraslih i 22 djece.

Ove je godine povodom 15-te obljetnice djelovanja Savjetovališta za obitelj duhovnu obnovu vodio voditelj Savjetovališta fra Stanko Radić i dr. Danijela De Micheli Vitturi, koja je bila i organizator ovog susreta, a pridružio se i domaćin, gvardijan samostana u Zaostrogu fra Ivica Omazić.

Prvu večer na temu *Radost i patnja u obitelji* dr. Vitturi je prikazala kako obitelj u svom životu prolazi različite faze obiteljskog ciklusa, a one se odražavaju na duševno i tjelesno zdravlje. Obiteljski život je satkan od radosti i patnje, koje se isprepliću, a da nema odgoja i odrastanja bez boli i patnje, lijepo je prikazala u Pismu malom Jobu. Izlaz iz obiteljskih kriza je u preobrazbi žrtve u ljubav, što nam je najbolje pokazao Isus Krist svojim vlastitim predanjem.

Drugi dan obnove, u subotu 14. srpnja, fra Stanko je ciljano odabrao katehezu o sakramentu Pomirenja i naglasio njegovu važnost u životu vjernika. Uočio

je njenu neizostavnu ulogu u tečaju pripreve za brak i naglasio njezinu važnost pred drugim temama, da zaručnici svoj prvi korak u zajednički život učine u duhovnoj radosti zbog izmirenja s Bogom, pogotovo kada iz raznih razloga postoji mogućnost da pubertetske ispovijedi treba revidirati, što znači u Kristovom svijetlu uočiti i izbaciti iz duše crnilo, koje neminovno priječi pravi pogled u uvjete obiteljskog mira, harmonije, a to znači istinske radosti i u prilikama kada ništa na to ne ukazuje. Tu bi trebala biti granica novog, drugačijeg života, ali to nije tako, zaključio je fra Stanko. Nakon kateheze uslijedilo je euharistijsko slavlje za sve sudionike duhovne obnove. U svojoj je homiliji fra Stanko naglasio samaritanstvo, te kako je Krist u temelje svog učenja postavio ljubav identificirajući se sa svakim čovjekom. Prava ljubav sve rješava, ne osiromašuje darivatelja, već ga potvrđuje kao vjernika. Od nas se traži djelotvorna ljubav i kršćansko ime.

Nakon svete mise htjeli smo reći kako naša ljubav mora ići i preko groba, pa smo posjetili svježi grob jednoga dragog nedavno preminulog, autentičnog zaostroškog franjevca fra Aleksandra Ribičića. Ispjevavši *Kraljice neba raduj se*, molitvom smo se oprostili od dragog pokojnika duboko vjerujući da nije ostao pred zidom smrti, već je po franjevačkoj dobroti i miru prebačen u Očeve ruke. Fra Stanko je kazao da su na njegovom pogrebu izrekli isto što i za blagopokojnog papu Ivana Pavla II. Sancto subito.

Treći dan duhovne obnove, u nedjelju 15. srpnja, sudionici su zajedno sa župljanima imali euharistijsko slavlje koje je predslavio gvardijan samostana fra Ivica Omazić.

Nakon euharistijskog slavlja sudionici obiteljskog susreta su izmijenili svoja iskustva iz obiteljskog života. Kroz radionicu koju je vodila dr. Vitturi govorili su o odgoju djece i što im je najteže kao roditeljima. Posvijestili su važnost obiteljske molitve, osobito zajedničkog sudjelovanja na nedjeljnoj sv. misi i priznali da postoje situacije kada su kao roditelji nemoćni. Upravo zbog tih trenutaka nemoći, traže izlaz i u susretima poput ovog, iz kojeg izlaze osnaženi i ohrabreni za nove životne izazove.

Osim igre i druženja i djeca su imala svoj zadatak; ona su opisala lik svog najdražeg sveca i obrazložili zašto su baš njega izabrali, uglavnom su izabrali zaštitnika svoje župe ili onog sveca čije ime nose.

Sudionici susreta izrazili su želju za ponovnim susretom u Zaostrogu i zahvalili gvardijanu samostana fra Ivici koji je kao dobar domaćin omogućio i ovaj susret.

Hvala dragom Bogu i svim sudionicima, za bogatstvo i radost susreta.

Danijela De Micheli Vitturi

250. obljetnica župe Svih Svetih u Hrvacama

Prije 250 godina selo Hrvace odijelilo se od župe Sinj i postalo samostalnom župom. Župa je stavljena pod zaštitu Svih Svetih, ali se uz glavnog titulara na osobit način štuje Gospa od Žalosti. U našoj se glavi roje misli o onome što je narod Božji u ova dva i pol stoljeća živio i proživljavao da bi ostao vjeran svome Bogu i čuvao svetost obiteljskog ognjišta. Razni strani gospodari, ratovi i pustošenja, progonstva i iseljavanja, prirodne katastrofe i bolesti udarali su na ovu tvrđavu, zaštićenu jedino vjerom u Boga i ljubavlju prema domovini, i nisu je uspjeli pokoriti i udaljiti od njezinih svetinja. Nije to uspjelo ni „jahačima apokalipse s Istoka“ koji su joj, istina, donijeli mnogo zla i izranili i dušu i tijelo, ali su usprkos tome otišli i poraženi i postidjeni kao i oni prije njih. Sve je to razlogom da Hrváčani danas budu ponosni na svoju prošlost i svjesni svoje sadašnjosti gledaju u sigurnu budućnost.

Pripreme za proslavu

Svaka proslava „radi proslave“ gubi svoj cilj i brzo pada u zaborav, jer slavlje, osobito ono vjersko, treba imati svoj cilj i težiti prema ispunjenju tog cilja. Svjestan toga, župnik je vjernike duže vrijeme pripremao za ovo slavlje i različitim nagovorima i uputama, bilo preko sv. misa, bilo na vjeronauku, upozoravao na važnost duhovne dimenzije same proslave i pozivao na kršćanski, kako obiteljski tako i pojedinačni život. Uz te duhovne poticaje prionuo je i materijalnim radovima u crkvi kako bi i nju obukao u novo ruho i učinio ugodnijim mjestom Svevišnjemu i pobožnim ljudskim dušama.

Unutrašnjost crkve je dobila novi izgled. Prema projektu dipl. arh. Marka Milasa obnovljen je strop crkve, postavljena nova rasvjeta, novo ozvučenje, stari kor je zamijenjen novim i sva su unutrašnja vrata zamijenjena. Radove su izveli domaći radnici. Preuređen je i prezbiterij crkve. Stepence su izvedene u luku i postavljeni su novi ambon, oltar (menza) i krstionica, djelo ak. slikara Vene Jerkovića. Oltar je iz jednog kamena, ukrašen hrvatskim pleterom, a sprijeda je kalež s golubicama, isti onaj što se nalazi na vratima svetohraništa. Sa strane je i natpis: „BOGU NA SLAVU, SVIM SVETIMA NA ČAST, OVAJ OLTAR DAROVALI STANKO GALIĆ, MLADEN JERKAN ZA VRIJEME ŽUPNIKA FRA FRANE BILOKAPIĆA I NAČELNIKA OPĆINE DINKA BOŠNJAKA, G. G. 2007.“ Postavljena su i nova brončana ulazna vrata. Na njima je prikazano uznesenje BDM, a djelo su ak. kipara Stipe Sikirice, odljevena u ljevaonici gosp. Damira Ujevića u Zagrebu. Iz ovoga što smo naveli nije teško zaključiti da je crkva Svih Svetih u Hrvacama, u kojoj su već prije postavljeni vitraji i nove postaje Križnog puta, zasjala

novim sjajem. Zato, uz župnika, umjetnike i izvoditelje treba najviše zahvaliti dobročiniteljima koji su pokrili sve troškove koji, lako je to zaključiti, nisu mali.

Proslava obljetnice

Materijalna podloga je samo preduvjet da se duhovni sadržaji bolje i uspješnije ostvaruju, a njih je, Bogu hvala, ovom prigodom bilo dosta, jer smo se za obljetnicu pripremali trodnevnicom. U četvrtak (13. rujna), prvog dana trodnevnice, održane su najprije Gospina krunica, molitve Gospi i sv. misa koju je predvodio i izrekao prigodnu propovijed fra Bruno Pezo. Poslije sv. mise fra Ante Kekez je predstavio knjigu fra Mirka Buljca „*Rast u vjeri*“. Drugi dan trodnevnice imao je isti sadržaj, s tim što je sv. misa bila namijenjena za bolesnike koji su preko sv. mise primili i bolesničko pomazanje. Misu je predvodio i propovijedao fra Božo Norac. Na uočnicu sv. misu predvodio je fra Blaž Toplak, a poslije sv. mise skupa s mladima iz Hrvaca i mješovitim zborom župe izveo recital koji je sam sastavio „*250. godišnjica župe u riječi i pjesmi*“. Nastupio je i band TWIST OFF Hrvace, a nije izostavljen ni vatromet.

U nedjelju, na sam dan obljetnice, u 8 sati bila je sv. misa za domaćice, a svečano slavlje započelo je u 10 sati. Najprije je mons. Slobodan Štambuk, hvarski biskup, blagoslovio ulazna vrata na kojima s unutrašnje strane piše: „*Gospi na slavu župljani Hrvaca za župnikovanja fra Frane Bilokapića i načelnika općine gospodina Dinka Bošnjaka ova vrata izradili i postavili kipar Stipe Sikirica i ljevač Damir Ujević A. D. MMVII.*“ Poslije blagoslova vrata bila je procesija kroz crkveno dvorište. Po dolasku u crkvu, o. župnik je pozdravio o. biskupa, zatim sve bivše župnike Hrvaca, svećenike i redovnice rodom iz župe, predstavnike civilnih vlasti i vjerni Božji narod. Zahvalivši župniku na riječima dobrodošlice biskup je pozvao vjernike da pjesmom u čast Kristu Kralju započnu sveto misno slavlje. U prigodnoj propovijedi pozvao je majke i očeve da se ugledaju u Marijin primjer i budu istinski svjedoci vjere svojoj djeci, a političare da im kršćanska opredijeljenost i vjernost Kristu i vlastitom narodu budu na prvome mjestu i da ne podliježu utjecajima drugih, nego stoje uz istinu i pravdu bez obzira kako na to drugi gledali. Mladima je uputio riječi ohrabrenja i pozvao ih da nikada ne iznevjere prave vrijednosti i ne dozvole da ih zamijene raznovrsnim surogatima, a naše medije da budu u službi istine i da se ne priklanjaju pojedinim lobijima i umjesto istine ljudima pružaju poluistine i laži. Na prikazanju mladi su u narodnim nošnjama prinijeli hrvatsku Trobojnicu, zemlju, motiku, peku, narodnu nošnju, kruh, grožđe i maticu krštenih. Popratne riječi uz pojedini prinos bile su ujedno i molitva vjernika, a tekstove, koje su čitali

Mario Bošnjak i Joško Ljubić, pripremio je fra Blaž Toplak. Preko sv. mise, kao i u svim drugim misama trodnevnice, pjevao je mješoviti župni zbor pod ravnanjem sestre Vitalije. Na kraju je o. župnik izrekao riječi zahvale i o. biskupu darovao monografiju „*Hrvace župa Svih Svetih*“ i kamenu posudu izrađenu u klesarskoj radionici S. Galića. Otpjevavši hrvatačku himnu „*Gospi Žalosnoj*“ i primivši Božji blagoslov preko ruku o. Biskupa, vjernici su, ispunjeni utjehom i neprikrivenim veseljem, radosni pošli svojim domovima, voljni nastaviti živjeti Isusovo evanđelje, vjerni Bogu i odani svome hrvatskom narodu.

Poslije duhovne okrepe nastavilo se slavlje oko obiteljskog stola u hrvatačkim domovima, a o. župnik je bratski primio i pogostio o biskupa, svećenike i druge uzvanike. Bogu hvala na ovom duhovnom i kulturnom događaju koji će ostati zapisan i u knjigama i u srcima župe Svih Svetih u Hrvacama!

FAS

Simpozij «Fra Luka Vladmirović i Neretva»

U tri neretvanska grada održan je simpozij «Fra Luka Vladmirović i Neretva». Tako je već treći put nastavljen važan kulturni pothvat Hrvatske kulturne zaklade, koja je u pethodnim godinama organizirala dva skupa, od kojih je jedan bio o fra Andriji Kačiću Miošiću, a drugi o don Mihovilu Pavlinoviću. Ovogodišnji je bio posvećen fra Luki Vladmiroviću, koji je objavio više djela na tri jezika (hrvatskom, latinskom i talijanskom).

Više znanstvenika sa Sveučilišta u Zagrebu, Rijeci i Mostaru kao i iz drugih znanstvenih i kulturnih ustanova, na temelju njegovih djela, literature i dosada nepoznatih arhivskih dokumenata, bacilo je više svjetla na taj nemirni i prodorni lik intelektualca za koga se spravom može reći da se prerano rodio, da je svojim vizijama i spisima bio ispred svoga vremena i da su se neki njegovi prijedlozi ostvarili tek u naše dane, tj. dva stoljeća poslije njegove smrti.

Negativno mišljenje o njemu još za njegova života proširili su Alberto Fortis i Ivan Lovrić, obojica ne ulazeći dublje u probleme, o kojima su pisali, a bili su zadojeni predrasudama, ohološću i donošenjem osude bez ozbiljnih dokaza. Brojni drugi pisci, naši i strani, nisu čitali fra Lukina objavljena djela, a gotovo nitko nije ni zavirio u njegovu bogatu rukopisnu ostavštinu, pa su jednostavno prepisivali mišljenje i osude Fortisa i Lovrića. Stoga su «Hrvatski studiji» prije dvije godine organizirali znanstveni skup u Zaostrugu o fra Lukinu djelu i objavili Zbornik s 14 znanstvenih članaka, od kojih treba

istaknuti onaj dr. Krešimira Čvrljka, koji je prvi put u hrvatskoj historiografiji ozbiljno pristupio vrednovanju Vladmirovićeva djela kao i mišljenjima i osudama Fortisa i Lovrića. Taj je znanstveni članak zapravo prekretnica u vrjednovanju fra Lukinih stavova, mišljenja i prijedloga.

Kad je bilo predloženo da se organizira simpozij o fra Luki, neki su mislili da je takav skup nedavno održan i objavljen Zbornik. No, nisu ni bili svjesni da je taj skup bacio više svjetla samo na manji dio problematike vezane uz fra Luku. Stoga je organizator pravilno postupio što se odlučio na novi simpozij.

U Metkoviću je 27. IX. t.g. nakon više pozdrava, S. Šešelj u ime Organizatora pozdravio sve nazočne u dvorani Gimnazije i otvorio skup. Najprije je fra Gabrijel Jurišić predstavio tek objavljeni Zbornik o don Mihovilu Pavlinoviću, a zatim su održana predavanja: *Fra Luka Vladmirović i biskup Marko Dobretić* (A. Nikić, Mostar), *Vladmirovićeva proza na hrvatskom jeziku* (A. Mateljak, Zagreb), *Termin Neretvanin od fra Luke do danas* (D. Vidović, Zagreb). Tekstove iz Vladmirovićevih djela krasnoslovio je T. Martić, glumac. Organizatori su Gimnaziji za knjižnicu darovali više knjiga.

Sljedećega dana na skupu u Srednjoj školi fra Andrije Kačića u Pločama. Nakon pozdrava i otvaranja, održana su predavanja: *Značajni likovi u Chronicon archiviale* (G. Jurišić, Sinj), *Neretva u Vladmirovićevim latinskim djelima* (P. Knezović, Zagreb), *Rcepcija Vladmirovića - mit i stvarnost* (M. Šišak, Zagreb), *Arhivska ostavština fra L. Vladmirovića* (B. Šutić, Gradac), *Vladmirovićev latinitet* (J. Marović, Velika Gorica). Predstavljen je Zbornik o Pavlinoviću i knjižnici škole predane knjige.

Poslije podne sudionici su posjetili novi Muzej Narone u Vidu i posebno razgledali kipove carske Augustove obitelji. Zatim su nastavili s predavanjima u Gradskoj knjižnici u Opuzenu: *Dalmacija i Neretva u fra Lukino doba* (M. Katušić, Zagreb), *Jezik Vladmirovićevih Likarija* (D. Stolac, Rijeka), *Dva fra Lukina djela - Razmišljanja i Slavodobice* (V. Pandžić, Zagreb), *Kritički osvrt na fra Luku i njegovo djelo* (H. Markulin, Sinj).

Na kraju skupa sudionici su se složili da poglavarstvima triju gradova (Metkovića, Ploča i Opuzena) kao i nekim kulturnim i privrednim ustanovama predlože sljedeće: u tim gradovima posvetiti trg ili ulicu fra Luki i postaviti bistu ili spomenik (prvotno u Pločama), ustanoviti «Nagradu fra Luka Vladmirović» koja bi se jedne godine davala humanističkim, a druge privrednim uspješnicima (prijedlog je opširno obrazložen), objaviti reprint-izdanje i/ili prijevod njegova povijesnoga djela *Chronicon archiviale*, ili izbor iz njegovih djela, bar jednoj osnovnoj školi dati njegovo ime, izraditi njegov portret (ulje na platnu), predložiti mladim znanstvenicima (povjesničarima,

jezikoslovcima, bogoslovcima i privrednicima) da teme svojih doktorskih disertacija izrade o Vladimirovićevim djelima, prijedlozima i idejama.

Posljednjega dana sudionici skupa pod vodstvom fra Frane Lace, župnika, posjetili su fra Lukin rodni kraj i bili župnikovi gosti. Već je određena tema skupa koji će se održati slijedeće godine, a Organizator će objaviti predavanja s ovogodišnjega simpozija.

Svi su se složili, i domaćini i predavači, da je skup razjasnio mnoge sumnje o fra Luki i njegovu djelu i da samo istraživanje arhivskih dokumenata Samostana u Zaostrugu i proučavanje Vladimirovićevih djela može dati objektivnu sliku o njegovu životu i djelu.

Zaključci trećega znanstvenog susreta

Na kraju «Trećega neretvanskog susreta» koji je u Metkoviću, Pločama i Opuzenu bio posvećen fra Luki Vladimiroviću (+1788.) i njegovim djelima, sudionici su, razmotrivši sveukupnu fra Lukinu djelatnost, iznijeli nekoliko prijedloga:

1. Treba ustanoviti «Nagradu fra Luka Vladimirović», koja bi se dodjeljivala jedne godine uspješnim znanstvenicima iz područja humanističkih znanosti, a druge uspješnim poduzetnicima iz područja gospodarstva i privrede.

Nagrada će nositi ime fra Luke Vladimirovića, jer je on bio:

- a) povjesničar, teolog, pisac i pjesnik; predlagao je da se po selima osnivaju pučke škole, da se osnivaju arheološke zbirke, posebno u staroj Naroni (što je tek u naše dane ostvareno).
- b) obrazlagao je da treba graditi luku ne u Opuzenu, nego na morskoj obali, tj. u današnjem gradu Ploče, što je ostvareno gotovo 200 godine poslije; da treba osigurati odvodnju vode iz Vrgorskoga jezera i Baćinskih jezera i tako dobiti plodno zemljište; da se po selima osnivaju seoske zadruge koje će otkupljivati plodove zemlje i omogućiti seljacima dizanje zajmova, posebno u nerodnim godinama; da treba sustavno raditi na uzgoju maslina, smokava, vinove loze i proizvoditi što kvalitetnija vina; napisao je «statute» za Neretvansku krajinu koje treba promatrati kao jedinstvenu cjelinu; za medicinu je važna njegova tvrdnja da je komarac prijenosnik i uzročnik malarije, što je znanstveno dokazano tek 150 godina poslije.

2. Objaviti njegova «opera omnia», tj. sva djela. To se može učiniti na dva načina: ili objaviti sve na hrvatskom, talijanskom i latinskom (reprint) te u hrvatskom prijevodu s potrebnim razjašnjenjima, ili obaviti izbor iz

svih djela na originalu i hrvatskom prijevodu. To bi bio zbornik od oko 300 stranica.

3. Predložiti mladim znanstvenicima (povjesničarima, jezikoslovcima, teolozima, privrednicima i drugima) da teme za svoje doktorske disertacije obrade prema Vladimirovićevim djelima.
4. U Metkoviću i Opuzenu, u kojima jer bio župnik, a osobito u Pločama, odakle potječe i gdje je vizionarski predvidio i luku i grad, nazvati jedan trg ili ulicu njegovim imenom i podignuti spomenik (Ploče) i biste (Metković i Opuzen).
5. Izraditi njegov portret (ulje na platnu) za škole, ili knjižnice koje će nositi njegovo ime, ili za njegov matični Samostan u Zaostrogu.

Organizator Znanstvenoga skupa o fra Luki upoznat će javnost o Skupu, rezultatima znanstvenih istraživanja i iznesenim zaključcima, a u pismenom obliku predložit će poglavarstvima gradova Metkovića, Opuzena i Ploča da razmotre navedene prijedloge, osnuju međugradsko povjerenstvo, koje će se brinuti da se navedeni prijedlozi ostvare, a posebno da se izradi Pravilnik po kojemu će se birati kandidati za Nagradu, koja će uskoro biti utemeljena.

Fra Gabrijel Jurišić

Svečana večernja molitva i blagoslov kipa sv. Franje Asiškoga u Šibeniku

U prigodi trogodišnje proslave 800. obljetnice utemeljenja Franjevačkog reda, održano je zborovanje odgojnih kuća franjevačkih provincija iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Slovenije u Solarisu kraj Šibenika od 5. do 7. listopada 2007. godine. Kako je predviđeno u slijedu zborovanja, novaci i bogoslovi, u zajedništvu s generalnim ministrom Reda Manje braće fra Joseom Rodriguezom Carballom i šibenskim biskupom msgr. Antom Ivasom, sa svojim odgojiteljima i provincijalima, molili su svečanu Večernju molitvu ispred crkve Gospe van Grada u Šibeniku u subotu 6. listopada 2007. godine. Nakon toga svi su zajedno sudjelovali na blagoslovu kipa sv. Franje Asiškoga u parku ispred crkve.

Zapravo, ovo je bio duhovni susret vjernika i pastoralnog osoblja župe Gospe van Grada na području Varoša, kako je naglasio župnik fra Ivan Maletić, s mladim kandidatima franjevačkoga reda. Naime, u promišljanju kako obilježiti 800. obljetnicu osnivanja Franjevačkog reda, pastoralno osoblje i vjernici župe Gospe van Grada u Šibeniku odlučili su u svoju sredinu postaviti kip Sveca iz Asiza, utemeljitelja franjevačkog reda, kako bi njegov

sveti lik, kao vidljivi znak zajedništva katoličke Crkve, bio trajno prisutan među redovnicima i redovnicama koji nastavljanju širiti njegovu karizmu među povjerenim vjernicima.

Za ovaj susret bilo je više razloga. Svakako, glavni razlog su bili župljani. Skoro od samog osnutka župe Gospe van Grada, dakle od 1604., redovnici Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, odnosno franjevačkog samostana Sv. Lovre u Šibeniku na Gorici, obavljali su pastoralnu skrb u nekoliko predgrađa, kao što je Crnica, Njivice, Meterize, Šubićevac, Baldekin, Križ, te sela Bilice i Dubrava, a danas, nakon osnivanja novih župa, na tri gradska područja: Varoš, Škopinac i Plišac.

Zato je ugodno bilo vidjeti veličanstveni zbor mladih franjevaca koji su, nakon pozdrava provincijala Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja fra Željka Tolića, predvođeni bogoslovima Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, držeći prigodno tiskanu pjesmaricu, u zaklonici između zvonika i crkve, zajedno s vjernicima pjevali časoslovne molitve na hrvatskom i latinskom jeziku.

Večernju molitvu predvodio je biskup msgr. Ante Ivas, koji je u prigodnoj homiliji naglasio franjevačku ulogu u pastoralnoj djelatnosti i povezanost karizme sv. Franje sa šibenskom biskupijom.

Nakon završetka časoslovne molitve, kao da su povezani u jedinstveni vijenac, svi su se sudionici, u hodočasničkoj povorci, predvođeni križem, premjestili u gradski perivoj fra Luje Maruna ispred crkve Gospe van Grada u Varošu da bi nazočili drugom dijelu slavlja. S upaljenim svijećama prisustvovali su blagoslovu kipa sv. Franje Asiškoga kojega je, za ovu prigodu i za ovo mjesto, izmodelirao akademski kipar gosp. Aleksandar Guberina iz Šibenika.

Upravo pri smiraju dana, kada su zadnje sunčane zrake obasjavale čarobni prizor, nakon pozdravnih riječi župnika fra Ivana Maletića, generalni ministar Reda Manje braće fra Jose Rodriguez Carballo, kao nasljednik sv. Franje, obavio je blagoslovni obred. U prigodnom obraćanju istaknuo je posebnosti hrvatskih franjevaca; pokazujući na kip, nije mogao odoljeti a da ne rekne kako mu se zapravo čini da je ovo hrvatski sv. Franjo. A kroz tri ptice, koje se nalaze u sklopu kipa, sova koja simbolizira mudrost, lastavica koja simbolizira plodnost i golubica koja simbolizira mir, generalni ministar je naglasio da očekuje od hrvatskog franjevca: da bude mudar, da bude što više fratara i da franjevac bude mirotvorac.

Na kraju obreda, šibenski biskup msgr. Ante Ivas i generalni ministar Reda Manje braće fra Jose Rodriguez Carballo, podijelili su svečani završni blagoslov, a mladi franjevci zapjevali pjesmu Glasnik Velikoga kralja.

Uz zvuke zahvalne pjesme, ožareni prigodnom rasvjetom i osvježeni sjevernim vjetrom, razišli su se novaci i bogoslovi, njihovi odgojitelji i provincijali, generalni ministar i mjesni biskup, kao i vjernici, a ostao je ponosno na svom postolju sv. Franjo Asiški, kao čuvar svetog prostora u perivoju ispred crkve Gospe van Grada na području Varoša u Šibeniku.

Župnik fra Ivan Maletić svim redovničkim sudionicima ovoga slavlja darovao je, za tu prigodu, tiskanu knjigu prof. dr. fra Jure Brkana *Ustanove redovničkoga života i družbe apostolskoga života*, koju je tiskao Župni ured Gospe van Grada u Šibeniku.

Kad su mladi franjevci odlazili prema Solarisu, župnik fra Ivan je pozvao svoje goste na večernji domjenak u susjedni samostan Sestara franjevki od Bezgrešne. Nakon tjelesne okrjepe, u velikoj dvorani časnih sestara, upriličena je prigodna nazdravica i podijeljeni su prigodni darovi generalnom ministru Reda Manje braće, kako od šibenskoga biskupa msgr. Ante Ivasa, provincijala Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja fra Željka Tolića, župnika fra Ivana Maletića, fra Jure Brkana, časne majke Sestara franjevki od Bezgrešne s. Nevenke Grgat, tako i od gradonačelnice grada Šibenika, gđe. Nediljke Klarić te župana šibensko kninske županije gosp. Gorana Pauka.

Na kraju možemo reći da je ovaj dan uistinu upisan franjevačkim slovima u povijest župe Gospe van Grada, a svjedok mu je brončani kip sv. Franje Asiškoga u gradskom perivoju fra Luje Maruna ispred crkve Gospe van Grada u Šibeniku na području Varoša.

Fra Ante Branko Periša

Proslava sv. Franje Asiškoga u Imotskom

*Serafe ljubavi, oče naš dragi,
Svrni nam milostiv pogled svoj ti!*

U pjesmi *Tebe, Boga hvalimo* pjevamo da se Bogu klanjaju anđeli kerubini i da mu pjevaju anđeli serafini. Sveti Franjo poznat je kao *serafski otac* jer je od rassetoga Gospodina primio rane na brdu La Verna kad mu se ukazao seraf sa šest krila. Serafski otac Franjo zaštitnik je naše župe, njemu su posvećeni i crkva i samostan u Imotskom. Stoga dolikuje da se upravo u Imotskom ovaj svetac slavi velikom svečanošću.

Franjevačka je obitelj u Imotskom velika jer obuhvaća franjevce, časne sestre franjevke, članove Franjevačkog svjetovnog reda (FSR) i Franjevačke mladeži (Frama). Svi smo nastojali što dostojnije i plodonosnije proslaviti

svetkovinu našega utemeljitelja i tako postati poput njega živa hvala Trojedinoga Boga.

Franjevački svjetovni red pripremao se za svetkovinu sv. Franje trodnevnom duhovnom obnovom koju je vodio fra Jerko Penava, franjevac trećoredac, koji je područni duhovni asistent FSR-a. U duhovnoj su obnovi osim mjesnog bratstva iz naše župe sudjelovala i ostala bratstva iz imotskog samostanskog okružja: Podbablje, Proložac, Vinjani i Zmijavci. Prvi i drugi dan duhovne obnove (1. i 2. listopada) fra Jerko je održao predavanja, prvi dan o *800. obljetnici Franjevačkog reda*, a drugi o sv. *Elizabeti*, zaštitnici FSR-a. Također je predmolio krunicu u sklopu listopadske pobožnosti, a nakon nje predvodio euharistijsko slavlje i propovijedao. Zadnji dan duhovne obnove (3. listopada) održao je kratko predavanje, a zatim vodio molitvu krunice i klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu.

Franjevačka mladež pripremala se za proslavu Serafskog oca dvodnevnom duhovnom obnovom (1. i 2. listopada) koju je vodio njihov duhovni asistent fra Kristian. Prvi dan bilo je predavanje na temu *Euharistiji u životu sv. Franje*, kao primjer za odnos prema tom sakramentu današnjim vjernicima, a drugi dan pripreme bio je molitveno-meditativni susret na temu *Isus Krist - kruh života*.

Večer uoči svetkovine našeg zaštitnika franjevci diljem svijeta mole *Obred preminuća svetoga oca Franje*. U našoj župi ove je godine tu večer svečano euharistijsko slavlje predvodio provincijal Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja fra Željko Tolić. Nakon euharistijskog slavlja pristupilo se Obredu preminuća. Na završetku tog obreda prisutni su franjevci, časne sestre, članovi FSR-a i Frame zajedno s ostalim vjernicima iskazali počast relikvijama Serafskog oca.

Na svetkovinu sv. Franje (4. listopada) ujutro su slavljene svete mise u 7.00, 9.00 i 10.30 sati. Predsjedatelj euharistijskog slavlja u 9.00 sati za članove FSR-a bio je voditelj duhovne obnove fra Jerko, a u 10.30 sati za djecu Osnovne škole «Stjepan Radić» slavio je imotski gvardijan i župnik fra Zoran Kutleša.

Na večernjem euharistijskom slavlju, što je već postala tradicija, framaši iz župa imotskog samostanskog okružja dali su svoja prva obećanja. Tako su i ove godine mladi (njih devedeset) iz Imotskog, Podbablja, Proložca, Runovića, Vinjana i Zmijavaca pred Crkvom obećali Bogu da će nastojati živjeti svoja krsna obećanja nadahnuti karizmom Serafskog oca.

Fra Kristian Stipanović

Komemoracija u Ravnu, 7. listopada 2007. godine

*«Nikad ne možeš biti siguran, jer pjesnik pamti,
ožeš ga ubiti, rodit će se novi, i bit će sve zapisano.»*

(Poljski nobelovac Časlav Miloš)

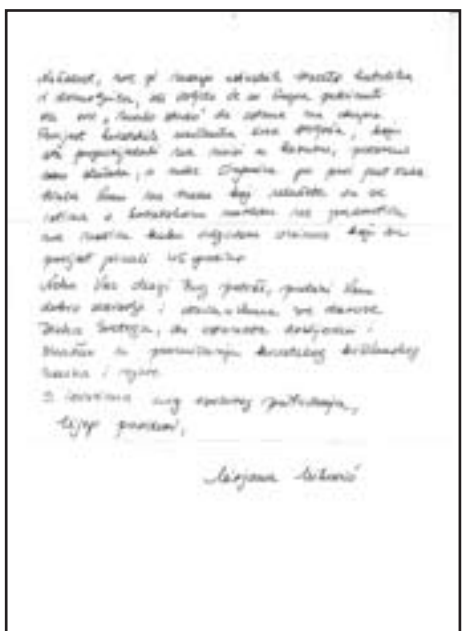
Godine 1943. 24. rujna u Ravnu, u istočnoj Hercegovini, ubijena su dvojica naše braće: fra Stanko Bradarić u 38. godini i fra Milan Lapić u 37. godini života. Oni su iz Imotskog pošli u Dubrovnik. Iz Čapljine su išli vlakom za Dubrovnik. U Gabeli je skretanje prema Dubrovniku. Iz Gabele je polazio vlak broj 4 koji je dolazio iz Sarajeva. Iz Hutova je taj isti vlak polazio oko 17.00. Stizao bi u Ravno oko 17.40 sati. Ovo je bio brzi vlak na relaciji Sarajevo-Dubrovnik, fratri su došli ovim vlakom u Ravno. Dobričina don Đuro, kako lijepo piše don Aleksandar Boraš (sada u miru, živi u Vitini) u svojim zapisima, rado ih je primio da se smjeste u župnoj kući, a kad se pruži prilika mogu nastaviti svoj put prema Dubrovniku. Međutim, tu je večer palo Ravno. Odmah su ujutro povelili don Đuru Maslaća, župnika, njih dvojicu i još nekoliko civila u mjesto Rupni Do, 2 km dalje od Ravna. Suđenje je bilo na brzinu. Bilo je točno na mjestu gdje je sada spomenik, kako mi reče don Aleksandar, koji je bio na komemoraciji 7. listopada. To je mali dočić, uz samu cestu, tada seoski put, a danas lijepa asfaltna cesta. Don Aleksandar opisuje da su civili bili osuđeni na smrt, a sva trojica svećenika bili su oslobođeni. Don Aleksandru je to govorio osuđenik don Đuro Maslać, župnik Ravnoga, koji je umro 1963. godine. Čovjek bi očekivao da će svu trojicu osuditi na smrt, jer bili su tu mnogi partizanski glavari iz istočne Hercegovine. Među ostalima, tu su bili i Uglješa Danilović, Čedo Kapor, Veljko Mićunović koji je kasnije bio ambasador SFRJ u Moskvi. Partizanski sud je donio odluku da se sva trojica svećenika oslobode. I koliko je god bilo strašno biti na tom sudu, toliko je strašno bilo uputiti se nakon suđenja i oslobođenja u Ravno. Svaki korak mogao je donijeti rafal u leđa. Koračali su sva trojica u smrtnom strahu. Noge kao da su od olova, čuli su se rafali. To su strijeljali neke od onih koji su s njima bili na suđenju u onom dočiću, gdje je sada spomenik. Tada se na putu dogodio strašni obrat. Naišli su neki partizani koji su prepoznali sinjske fratre. Njihov oficir bio je Petar Bogdan, sin Marka, zvani Peko. Rođen je u selu Dolac Donji kod Omiša, 30. ožujka 1915. god. Završio je osnovnu školu i gimnaziju u Sinju. Školu rezervnih oficira pohađao je u Sarajevu. Upisao se na Pravni fakultet u Beogradu. Bio je kasnije poštanski službenik i kao takav sudjelovao u diverziji na poštu u Zagrebu. Po formiranju partizanskih vojnih jedinica uključuje se u borbu. Obnašao je razne službe. Upravo je Peko Bogdan prepoznao fratre.

Partizani su odmah rastavili sinjske fratre od don Đure. Don Đuri su rekli da je slobodan i da može ići kud hoće. Sinjske fratre vratili su nazad prema onom dočiću. Malo kasnije čuli su se rafali. Obojicu fratara strijeljali su na prečac.

Kasnije, kad su ih pokapali, ljudi su rastavili tijela dvojice franjevac a i pokopali ih u zasebne grobove. U drugi grob su pokopali četvoricu civila. Svakako, veli don Aco, da je don Đuro dobro naglasio: «Nije bilo nikakvog naknadnog suđenja, nego su fratre jednostavno izdvojili i strijeljali čim su ih prepoznali.» O tome postoji bilješka u *Sjećanjima* Uglješe Danilovića, koji je bio član sekretarijata PK KPJ za Bosnu i Hercegovinu. Don Aleksandar je bio župnik u istočnoj Hercegovini te je često dolazio na grobove naših fratara i bio veza s fra Vijekom Vrčićem i fra Marijom Stipićem koji su bili u Metkoviću, a on ih je svojim automobilom vozio u Ravno i Rupni Do. Hvala mu!

10. listopada 1993.god. fratri su ekshumirani i preneseni u Sinj. Prijevoz je obavio vlasnik pogrebnog poduzeća «Ćoso» iz Sovića, Vinko Jasak. U sinjskom dvorištu čekali su okupljeni franjevci s rodbinom i ostalim svijetom. Koncelebriranu svetu misu predvodio je i propovijedao provincijal fra Pavao Žmire, a na koncu mise je govorio i fra Vinko Prlić, koji je vodio ekshumaciju. Sprovodne je molitve imao fra Milan Lapić. Pokopani su u franjevačku grobnicu na groblju Sv. Franje, gdje čekaju dan uskrsnuća.

Ovoga ljeta u razgovoru s provincijalom fra Željkom Tolićem, zamolio me da preuzmem na sebe brigu oko podizanja spomen-znaka našoj ubijenoj braći u Ravnu. Rado sam se prihvatio, jer sam često puta i poslije ekshumacije dolazio u Ravno. Bivši provincijal fra Pavao Žmire me je 1993. god. zamolio

da vodim i ekshumaciju, što je uredno obavljeno. Odmah sam stupio u vezu sa župnikom don Perom Pavlovićem i načelnikom općine Ravno Andrijom Šimunovićem. Načelnik je odmah sa župnikom odredio da spomenik bude postavljen na mjestu gdje je bilo suđenje. Posao oko betonskih grubih radova kvalitetno je izveo poduzetnik Ivica Vukić iz Ravna koji je odbio uzeti naknadu za svoj obavljene rad.

Izrada spomenika je povjerena Ivanu Todoriću iz Zmijavaca. Tri puta smo prije postavljanja išli u Ravno vidjeti lokaciju i grube radove. Kamenoklesar je na vrijeme izradio spomenik i 28. rujna spomenik je bio postavljen.

7. listopada bilo je zakazano otkrivanje spomenika i sveta misa kada se okupilo oko 400 osoba. Službu riječi predvodio je imotski gvardijan fra Zoran Kutleša, cvijeće je položio provincijal, a na buketu je pisalo: *Braći mučenicima - splitski franjevci.*

Kolona automobila krenula je prema crkvi u Ravno gdje smo slavili koncelebriranu svetu misu. Misu je predvodio provincijal fra Željko Tolić, pjevanje fra Petar Vrljičak, a čitanje Ezekijela proroka 37,1-14 pročitao je fra Krsto Vlašić.

Provincijal je u svojoj propovijedi naglasio stradanje hrvatskog naroda, posebno istakao tolike svećenike koje su ubili partizani, naveo da su u našoj Provinciji ubijena 44 fratra, od kojih su, evo, dvojica i u Ravnu. Vjerničku molitvu je sastavio fra Gabrijel Jurišić, a pročitao je fra Andrija Nikić, hercegovački franjevac, dok je Psalam 137 (prepjev učinio 1991. god. fra Bernardin Škunca) čitao fra Dušan Džimbeg. Crkva i kor su bili ispunjeni.

Poslije mise župnik don Pero je pozdravio i zahvalio provincijalu. Darovao je provincijalu spomen knjigu pod naslovom: *Stradanje Hrvata u istočnoj Hercegovini tijekom Drugog svjetskog rata i poraća*, a u njoj su spomenuta i dvojica naših fratara. Iz ove monografije, koja se bavi istočnom Hercegovinom na 806 stranica navodi poimence 5515 osoba koji su nastradali tijekom i poslije rata. Na području istočne Hercegovine stradalo je tijekom rata 15 svećenika. «Na području Trebinjske biskupije je trajno, ili određeno vrijeme tijekom rata, pastoralno djelovalo ili boravilo 18 svećenika. Od toga je 12 ubijeno, 2 su morala emigrirati, 1 je umro od ratne bolesti tifusa, a 1 odmah po svršetku rata, te samo tri ostadoše na životu od kojih je opet jedan osuđen i 1946.god. također stradao kao žrtva rata. Tako je stradalo 76,66% svećenstva, što je, prema dosadašnjim spoznajama, najveći postotak svećenika žrtava rata kod nas!» (v. *Stradanje Hrvata u istočnoj Hercegovini*, Zagreb 2001. str. 690.). Neka je i ovdje zapisano da je iz župe Ravno poginulo 390 osoba. Sada u župi Ravno ima 180 osoba, a u samom Ravnu stotinjak. Nedjeljom ih dođe iz Dubrovnika oko stotinu, a nekada i više kao što je to bilo 7. listopada. Mnogi obnavljaju svoje kuće, rade se i

nove, lijepo je uređen centar mjesta s općinom, Domom zdravlja, školom. Popovo polje, kuda protječe rijeka Trebišnjica, ima lijepe voćnjake, posebno voćnjake jabuka koje drže stanovnici Ravna. Očekuju asfaltiranje do Zavale, što bi skratilo put do Dubrovnika. Crkva je lijepo obnovljena, a bila je sva srušena što se može vidjeti na fotografijama. Župna kuća, u kojoj su noćili naši fratri, 1991. srbočetnici su srušili do temelja, i sad je tu samo čatrnja i stara uništena preslica s crkve, a crkva je dobila novu preslicu i nova zvona. Župna kuća je sagrađena na vjeronaučnoj dvorani u istom dvorištu i cijelo je dvorište lijepo uređeno.

Provincijal je darovao don Peri monografiju *Franjevci provincije Presvetog Otkupitelja žrtve rata 1942.-1948.*, a načelniku općine Andriji Šimunoviću *Shematizam Provincije* i zamolio ga da pazi na spomenik, da se ponekad upale svijeće te stavi zastava kao što je i danas stavljen. Načelnik je obećao da će to općinska komunalna služba paziti. Provincijal je darovao *Shematizam Provincije* i izvođaču radova na spomeniku Ivanu Todoriću. Najljepše iznenađenje je bilo kad je najavljen Niko Blažević, rođen 1923. god. koji je naše fratre pokopao u Rupnom Dolu. Rado ga je provincijal zagrlio i s njim se fotografirao. Sinjski župnik fra Nikica Ajdučić darovao je izvođaču grubih radova Ivici Vukiću sliku Gospe Sirijske, neka krasi njegovu kuću i to je dar župe i samostana, odakle su dvojica naše ubijene braće.

Župnik don Pero je sve pozvao na domjenak u Dom hrvatskog kralja Tomislava, koji je odmah u blizini crkve. Narod se rado odazvao i ostao u razgovoru s čašicom i komadićem kruha. Mnogi su se tada upoznali, ali osjećam da bih trebao iznijeti jedan detalj. Svakako, javljali su se više-manje svi od rodbine ubijenih civila, djeca i unučad, jer sam neke upoznao na ekshumaciji, a ovo treba zabilježiti. Došao je do mene, pozdravio me i zahvalio Vlatko Prkačin. Predstavio mi se da je on sin pokojnog Martina, koji je ubijen s našim fratrima. Rođen je 1938. god. i imao je samo pet godina kad mu je otac ubijen, a njegov brat Andrija samo godinu dana. Pripovijeda Vlatko, koji sada živi u Dubrovniku: “Prije nego će ih ubiti, poslije suđenja, a prije nego su oslobodili trojicu svećenika, rekao je jednoj partizanki, koja je preko prsiju imala strojnicu: ‘Ako ubijate mene, zašto ubijate ove svećenike?’, na što je ona najbrže, bez razmišljanja, skinula strojnicu i mojega oca pokosila rafalom preko trbuha i u mukama je pregrizao jezik i tako umro...”

Neka je zabilježeno koji smo bili iz Provincije: Fra Željko Tolić, provincijal; fra Zoran Kutleša, fra Ivica Omazić, fra Dužan Džimbeg, fra Krsto Vlašić, fra Vinko Gudelj, fra Gabrijel Jurišić, fra Eugen Poljak, fra Nikica Ajdučić, fra Petar Vrljičak i fra Vinko Prlić. Od drugih svećenika bili su: fra Andrija Nikić, don Aleksandar Boraš, don Slavko Maslac, don Pero Pavlović i novinar» Crkve na kamenu» don Ilija Drmić.

Natpis na spomeniku glasi:

«Svećenici Gospodnji, slavite Gospodina!»

(Bogoslužje)

Ovdje u Rupnom Dolu 24. rujna 1943. god. partizani-komunisti ubili su Franjevce provincije Presvetog Otkupitelja sa sjedištem u Splitu

Fra Stanka Bradarića u 38.god.

Fra Milana Lapića u 37. god.

Njihove su kosti prenesene u Sinj, 10. listopada 1993.god.

S njima su ubijeni i domaći rodoljubi:

Miho Miško Burić u 30. god.

Mato Kukrika u 43. god.

Nikola Kukrika u 37.god.

Martin Prkačin u 40. god.

«Pođite sada, al 'pođite šutke!

Znajte, da oni i za vas su pali...»

Fran Mažuranić, ml.

Hrvatskim mučenicima postavili spomen ploču Franjevci provincije Presvetog Otkupitelja, Split, A.D. 2007.

Bilo bi lijepo, da nekada braća posjete ovo mjesto, a najlakši put je: Čapljina-Stolac- Ljubinje- Ravno.

I u sumrak smo pošli s riječima na usnama, što su zapisane na spomeniku: *Pođite sada, al pođite šutke! Znajte, da oni i za vas su pali...!* (Fran Mažuranić, ml.)

Fra Vinko Prlić

Proslava svetkovine sv. Luke

(Kamenmost, 18. listopada 2007.)

Jedan od svetaca iz vremena *Pracrkve* kojega ljudi u našim krajevima štiju i rado mu se mole svakako je sv. Luka evanđelist. Da li je popularan u narodu zbog toga što je napisao *Evandjelje* i *Djela apostolska*, ne možemo reći sa sigurnošću. No, neupitna je raširenost pobožnosti prema njemu koju svake godine pokazuje mnoštvo vjernika koje se okupi na Kamenmostu da proslavi svoga nebeskog zaštitnika i zagovornika.

Proslava sv. Luke i ove je godine kao i prijašnjih započela trodnevnicom koju su predvodili: prvu večer fra Denis Šimunović, župnik Vinjana, drugu večer fra Ivan Macut, župni vikar u Imotskom i, treću večer, fra Mladen Prolić, župnik Runovića.

Na samu svetkovinu vjernici su već u ranim jutarnjim satima dolazili na Kamenmost, drevnoj crkvi sv. Luke, inače najstarijoj na području Imotske krajine (prvi se put spominje još u 16. st., a današnji oblik potječe iz 1705.) te pristupali sakramentu pomirenja da pomireni s Bogom i Crkvom sudjeluju u euharistijskom slavlju.

Svečano euharistijsko slavlje započelo je u 10.30 procesijom koju je animirao fra Zoran Kutleša, imotski gvardijan i župnik, a euharistijsko slavlje predvodio je fra Kristian Stipanović, samostanski i župni vikar u Imotskom te magistar postulanata.

Fra K. S.

Fra Stjepan Zlatović ponovno u Šibeniku

Hrvatski studiji Sveučilišta iz Zagreba, Franjevački samostan na Visovcu, Ogranci Matice hrvatske iz Skradina i Šibenika i Gradska knjižnica iz Šibenika organizirali su 26. i 27. listopada t. g. *Znanstveni skup o fra Stjepanu Zlatoviću* (1831.-1891.), Šibenčaninu, uzornom redovniku, župniku, dekanu, redovničkom starješini, arheologu, povjesničaru, marljivom istraživaču prošlosti i književniku. U Gradskoj knjižnici skup je pozdravio i otvorio Milivoj Zenić, ravnatelj, i dr. Pavao Knezović, predsjednik Odbora za organizaciju skupa. Također je skup pozdravila gradonačelnica Nedjeljka Klarić i predsjednica Ogranka MH Marijana Klisović-Kalauz, a u ime Provincije Presvetoga Otkupitelja, kojoj je fra Stjepan pripadao, fra Gabrijel Jurišić, provincijalov delegat.

U radnom dijelu skupa obrađene su teme: *Autobiografski diskurz fra Stjepana Zlatovića* (I. Srdoč-Konestra, Rijeka), *Literarno, povijesno i autobiografsko u pripovjetkama S. Zlatovića* (N. Videk, Zagreb), *Zlatović i bosančica* (J. Lisac-T. Zemljić, Zadar-Šibenik), *Stare bosaničke listine i Zlatović* (M. Brković, Zadar), *Hagiografija u Zlatovićevim djelima* (G. Jurišić, Sinj).

Nakon prvoga dijela Znanstvenoga skupa prezentirano je djelo «*Uspomene moga života*» koje je fra Stjepan napisao prije više od 120 godina. Knjigu je priredio za tisak i popratio vrlo vrijednim bilješkama dr. Pavao Knezović, a objavila Gradska knjižnica «Juraj Šižgorić» u Šibeniku u nizu Knjižnica «Baščina» (str. 128). Sama činjenica da je rukopis čekao objavljivanje više od jednoga stoljeća svjedoči da je tako kasno prepoznata njegova vrijednost i njegova poruka. Sreća da je ipak prepoznata u naše dane!

Sudionici skupa su posjetili Franjevačku crkvu i samostan sv. Lovre, u kojemu je dugo godina bila visoka bogoslovna škola (fakultet), na kojoj su predavali

fra Andrija Kačić Miošić, fra Jeronim Filipović, fra Josip Glunčević i brojni drugi filozofi i teolozi. Prije nekoliko godina osnovana je u Samostanu «Šibenska privatna gimnazija - Centar za edukaciju Sv. Lovre», koja je uredila i vrlo lijepi renesansni botanički vrt s mnoštvom ljekovitoga i drugog mediteranskog bilja.

Nakon zajedničkoga objeda i prijateljskoga druženja, sudionici su skupa pošli u starodrevni grad Skradin. Tu su u Studijskom središtu Hrvatskih studija nastavili s predavanjima: *Povijest i pripovijest u Zlatovićevim pripovijestima* (M. Jerković, Zagreb), *Neki padeži množine u Zlatovićevim spisima* (B. Marotti, Zagreb), *Zlatovićevi latinski spisi* (P. Knezović, Zagreb), *Pripovjetka «Vukodlak i župnik»* (A. Vlastelić-D. Stolac, Rijeka), *Zlatović «mjerljiva veličina»?* (M. Buljac, Sinj), *Knin u djelima franjevačkih pisaca XIX. stoljeća* (I. Bekavac Basić). Dva predviđena predavanja nisu održana, jer su predavači bili spriječeni, ali će biti objavljeni u Zborniku.

I u Šibeniku i u Skradinu poslije predavanja razvila se plodna diskusija o vrlo zanimljivim pitanjima s raznim prijedlozima, od kojih je posebno važan prijedlog da se objavi Zlatovićev vrlo vrijedan rukopis «Prepisi starih listina bosanicom...», koji se čuva više od jednoga stoljeća u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

U subotu su svi sudionici posjetili Samostan na Visovcu. U Kongresnoj dvorani prezentiran je Zbornik o fra Petru Krstitelju Bačiću (+1931.), dugogodišnjem odgojitelju i profesoru, marljivom istraživaču i piscu duhovnih knjiga i povijesnih rasprava. U Zborniku su objavljena predavanja o fra Petru i njegovim djelima sa skupa, koji je prošle godine održan u Skradinu i Visovcu.

Tako su Hrvatski studiji u posljednjih nekoliko godina organizirali osam simpozija i objavili sedam zbornika o znamenitim franjevcima Provincije Presvetoga Otkupitelja (Split). Treba se nadati da će Zbornik o fra Stjepanu Zlatoviću, sa skupa koji je nedavno održan, biti objavljen do ljeta sljedeće godine. Za tako uspješno djelovanje treba zahvaliti Hrvatskim studijima, predavačima, organizatorima i podupirateljima.

H.G.J.

II. susret mariologa

Slavlju 60 godina postojanja PAMI i otvorenja *Godine bl. I. Duns Skota* pridružen je II. susret poučavatelja i ljubitelja mariologije. Održan je na temu: *“Prijedlozi za nove putove i orijentacije za poučavanje mariologije.”*

Papinsko Vijeće za kulturu, naime, zadužilo je prije dvije godine PAMI da koordinira rad profesora mariologije na bogoslovnim i katoličkim učilištima u svijetu. Na okupu su se tako našli predstavnici marioloških društava iz različitih naroda, a Hrvatski mariološki institut predstavljao je njegov tajnik i redovni član PAMI fra Petar Lubina. U radu je sudjelovao i fra Petar Milanović Trapo.

U rad je uvela Filipinka s. Milagros Gregorio, članica Vijeća PAMI i predsjednica Azijske jezične sekcije, a prigodno predavanje na temu *"Via caritatis" u mariologiji: vidovi istraživanja* održao je predsjednik PAMI prof. fra V. Battaglia. Zatim je uslijedila diskusija.

Drugog dana, 9. studenoga, radom je ravnao salezijanac Antonio Escudero, predavač na Salezijanskom sveučilištu, a svaki sudionik mogao je govoriti o pet predloženih pitanja, koja su bila objavljena na web stranicama PAMI. O tome koje vidove Blažene Djevice najviše ističe predavač u svojim predavanjima studentima, ako bi morao napisati priručnik mariologije koje bi teme posebno istaknuo, što mu se čini da nedostaje postojećim priručnicima mariologije, koje poteškoće susreće prilikom poučavanja i za što najviše zanimanja pokazuju studenti. Svrha svega toga je prikupiti mišljenja i na temelju njih stvoriti priručnik mariologije koji bi PAMI pružila svima zainteresiranima kao što je napravljen i Katekizam Katoličke Crkve kao osnova za izradu vlastitih katekizama pojedinih naroda. Čula su se različita mišljenja, pokazivani su i analizirani neki već tiskani priručnici mariologije, a iznošeni su i brojni prijedlozi. Istaknuto je u zaključku kako PAMI ne kani raditi mariološki traktat nego samo priručnik u kojemu bi bile glavne smjernice, a dorađivao bi ga svaki predavač.

Poslije podne skup je posjetio mons. Angelo Amato, tajnik Kongregacije za nauk vjere i član Vijeća PAMI. On je nastupio s predavanjem "Putovi inkulturacije u poučavanju mariologije danas", kojim je htio nadopuniti važan dokument *Majka Gospodinova, sjećanje, prisutnost, nada* koji je objavila PAMI u Godini velikog jubileja, a u kojemu se nalaze metodološki i sadržajni vidovi suvremenih marioloških poučavanja i istraživanja. Uslijedio je razgovor, a predavaču su postavljena i brojna pitanja.

Trećeg dana, 10. studenoga, prijepodnevnim radom skupa ravnao je Jean-Pierre Sieme Lasoul iz Konga, predsjednik Afričke sekcije. Bistrila su se pojedina pitanja i donosili zaključci. Prema njima bi se imao napraviti nacrt za novi priručnik mariologije. On će biti dostavljen e-poštom na sve dostupne adrese mariologa i zatim dovršen na temelju njihovih primjedbi.

Poslije podne bilo je u znaku Poljaka - predstavljena je knjiga *"Bl. Djevica Marija u učiteljstvu Ivana Pavla II."*, koju je priredilo Poljsko mariološko društvo, a na talijanskom ju je objavila PAMI. Istaknuto je kako će PAMI

rado objavljivati i druge knjige ostalih marioloških društava koje obrađuju nacionalnu marijansku baštinu, kako bi je mogli upoznati i ostali narodi. Predstavljanju knjige predsjedao je Poljak kardinal Zenon Grocholowski, Prefekt Kongregacije za katolički odgoj, a govorili su generalni ministar fra J. R. Carballo, postulator kauze Ivana Pavla II. mons. Slawomir Oder, predsjednik Papinske teološke akademije mons. Marcello Bordoni, predsjednik Poljskoga mariološkog društva mons. Teofil Study i vicedirektor Papinskoga sveučilišta Antonianum o. Manuel Blanco. Trodnevno slavlje završilo je svečanom koncelebracijom u znaku 60. obljetnice utemeljenja PAMI i 30. obljetnice smrti njezina utemeljitelja fra Karla Balića u crkvi sv. Antuna na Lateranu, a predvodio ju je generalni ministar Manje braće. S njegove desne stajao je predsjednik PAMI, a s lijeve vikar Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja.

K. Jolić

Otvorena Godina bl. Ivana Duns Skota

Papinska međunarodna marijanska akademija (PAMI), koju je utemeljio i 30 godina vodio član naše Provincije i jedan od najpoznatijih mariologa svoga doba fra Karlo Balić (+1977.), ove godine navršila je 60 godina postojanja. Budući da iduće godine pada 700. obljetnica smrti velikoga franjevačkog naučitelja i promicatelja ideje o Bezgrešnom začecu, bl. Ivana Duns Skota, a Balić je utemeljio i Skotističku komisiju za kritičko proučavanje njegovih djela, zajedno sa slavljem 60 godina opstojnosti PAMI spojena je i proslava otvorenja *Godine bl. Ivana Duns Skota*, tijekom koje će se održati brojne manifestacije diljem katoličkog svijeta, pa i skotistički kongres u Zagrebu i Splitu krajem svibnja 2008. Slavlje je održano od 8. do 10. studenoga 2007. na glavnomu franjevačkom učilištu Papinskom sveučilištu *Antonianum* u Rimu.

Sve je započelo prigodnim akademskim činom koji je moderirao tajnik Sveučilišta. Nakon pozdrava velikog rektora prof. fra Johannes B. Freyera, uslijedilo je prigodno predavanje velikoga kancelara generalnog ministra Reda Manje braće fra Josea Rodriguez Carballa o bl. I. Duns Skotu, u kojemu je istaknuo kako je Red cvao dok je među franjevcima cvao skotizam i obrnuto, pripominjući da bi o tome trebalo posebno povesti brigu upravo u jeku slavlja 800. obljetnice potvrde franjevačkog Pravila. Fra Barnaba Hekić, predsjednik Skotističke komisije, održao je zatim kratko izlaganje o Kritičkom izdanju IV. knjige *Ordinacija Ivana Duns Skota*, o stanju i perspektivama. Fra Martin Carbajo Nunez, profesor na Antonianumu, predstavio je zatim, uz pomoć

video grafika i snimaka, knjigu "Ivan Duns Skot - Poruke i istraživanja u VII. stoljetnici njegove smrti" u dva sveska. Budući da je fra Karlo Balić bio član naše Provincije, na slavlju je sudjelovao i vikar provincije fra Petar Milanović Trapo. On se obratio nazočnima prigodnom riječi u kojoj je povezo fra Karla Balića, našu provincijsku zajednicu, štovanje Gospe i promicanje Duns Skotove ideje. Zatim je fra Josip Percan, član Skotističke komisije, ocrtao lik fra Karla Balića, prvoga predsjednika Skotističke komisije i PAMI u kontekstu hrvatskoga skotizma XX. stoljeća. Akademski čin zaključen je riječima zahvale prof. fra Vicenza Battaglie, predsjednika PAMI i pozivom na popodnevni nastavak rada. Budući da je fra Vincenzo bio na sjednici Papinskoga vijeća za kulturu, koja se održavala u isto vrijeme, pročitao ih je tajnik PAMI fra Stefano Cecchin.

Na hodniku su se mogla vidjeti i nabaviti izložena izdanja Skotističke komisije, a i uzeti prospekti s njihovim ponudama.

Fra P. Lubina

Blagoslov redovničke kuće i posveta župne crkve Sv. Ante Padovanskoga u Šibeniku na Šubićevcu

Osnivanje novih župa

Ako bismo opisali tijek osnivanja župe Sv. Ante Padovanskoga u Šibeniku na području Šubićevca, kao i svečani čin posvete i blagoslova, tako i opravdanost gradnje nove župne crkve i redovničke kuće, moramo se prisjetiti franjevačke pastoralne djelatnosti na šibenskom području.

Još u vrijeme osnivanja šibenske biskupije (1298.), postojala župna zajednica u Zašvinama, blizu Gornjeg Polja. Stanovništvo se postupno premještalo uz gradske zidine, odnosno u Vrtline. Od novih doseljenika nastala je 1604. nova župa u Varošu koja je obuhvaćala naseljene dijelove oko gradskih zidina i dijelove Donjega Polja. Župna se zajednica okupljala u crkvi Svete Marije u Vrtlinama. Vrtline su stradale 1648. kada je osmanlijska vojska opsjedala Šibenik, i godinu kasnije, 1649., kada je kuga poharala Grad i ostavila pustoš.

Crkvene i gradske vlasti zamolile su visovačke franjevce da dovedu narod iz Promine, Petrova Polja i drugih dijelova Zagore da napuče opustjeli Grad. Tada se mnoštvo doseljenika nastanilo u Šibeniku, kao i na područje uz gradske zidine. Oko zidina pristiglo stanovništvo počelo je graditi i nove

nastambe. Tako su Vrtline postajale sve urbaniji prostor, a to se područje počelo nazivati Varoš. Tada su redovnici Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja s Visovca preuzeli pastoralno djelovanje među pristiglim vjernicima, osobito od 1668. kada je skrb nad župom preuzeo novoosnovani franjevački samostan Sv. Lovre na Gorici u Šibeniku. Župa je tada obuhvaćala ova predgrađa: Crnicu, Njivice, Meterize, Šubićevac, Baldekin, Križ, te sela Bilice i Dubravu, a od 1966. do danas, nakon osnivanja novih župa, proteže se samo na tri gradska područja: Varoš, Škopinac i Plišac.

Srednjovjekovni grad Šibenik, kako je poznato, oblikovao je forma urbis oko duhovne jezgre koju je sačinjavao sakralni prostor katedrale Sv. Jakova. Svako naknadno proširenje građeno je oko novog duhovnog središta, oko nove crkve. Međutim, Šibenik je u posljednjih pedeset godina narastao u velegrad. U novim urbanim sredinama, po uzoru na sovjetske gradove, «Nova Hunta» željela je ugušiti kršćanska duhovna središta šireći velike gradske četvrti bez sakralnog sadržaja.

Zapravo, šibenski industrijski grad oblikovan je oko tri radnička okupljanja: Tvornica lakih metala - TLM u Ražinama, Tvornica elektroda i ferolegura u Crnici i utovarna i istovarna luka u gradskoj Luci.

Oko tvornice elektroda i ferolegura oblikovalo se nekoliko radničkih naselja kao što su Crnica, Njivice, Meterize i Šubićevac.

Pastoralne prilike nakon Drugoga svjetskog rata, osobito 60-ih godina 20. stoljeća, kada je socijalistička revolucija pokrenula «industrijsko čudo», potakla su šibenskoga biskupa msgr. Josipa Arnerića da se providonosno «ubaci» u nove gradske «slamove».

Djelovanje vjerskih zajednica, tako i Katoličke crkve, nakon Drugoga svjetskog rata određivao je Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica iz 1953. godine. Iako je vjera, prema ovom Zakonu (čl. 1.), bila privatna stvar svakoga građanina, vjernici su bili slobodni u ispovijedanju vjere samo u crkvenim prostorima. Kao nadopunu na Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, Izvršno vijeće sabora Narodne Republike Hrvatske, od 12. srpnja 1961., donijelo je Uredbu o pravnom položaju vjerskih zajednica. Ovom Uredbom državne vlasti odredile su značenje crkvenoga prostora koji mora služiti samo u vjerske svrhe. Vjerska zajednica, prema Uredbi, dužna je obavijestiti općinski Odjel za unutrašnje poslove ako želi da nova zgrada, odnosno nova prostorija, služi za vjerske obrede. Iako je, prema Uredbi (čl. 1.), vjerska zajednica samo dužna obavijestiti općinski Odjel za unutrašnje poslove o novim prostorijama, u stvarnosti je, često, trebalo dugo čekati odobrenje, odnosno uporabnu dozvolu. Odnos Crkve i Države odredio je Protokol između Svete Stolice i Vlade Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, potpisan u Beogradu 25. lipnja 1966. godine. Prema Protokolu,

katolički svećenici bili su dužni obavljati vjerske obrede samo u crkvenim prostorijama bez političke zlouporabe.

Koristeći ovlasti mjesnoga biskupa, sukladno kanonu 1428. par. 1., odnosno pozivajući se na kanone 216. i 1427. crkvenoga Zakonika, msgr. Josip Arnerić odlučio je osnovati nove župe na šibenskom području. U jugoistočnom dijelu šibenskoga dekanata, 19. kolovoza 1964., osnovao je dvije župe: Župu sv. Josipa Radnika u Ražinama, jer se Donje Polje, oko Tvornice lakih metala (TLM), napučilo novim radničkim stanovništvom, i Župu Uznesenja Marijina u Grebaštici, jer se oko Jadranske magistrale povećao broj novoizgrađenih stambenih kuća.

U to vrijeme na području grada Šibenika bile su tri župe: Župa sv. Jakova u Gradu, Župa sv. Križa u Docu i Župa Gospe van Grada u Varošu koja je bila povjerena redovnicima Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja. Budući da je «industrijska revolucija» 60-ih godina 20. stoljeća napučila mnoštvo radničkoga stanovništva, kako na gradsko područje tako i u prigradska naselja, msgr. Arnerić osnovao je, 4. studenoga 1966., šest novih župa šibenskoga dekanata, od kojih je četiri povjerio Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja: Župu Imena Isusova na Baldekinu (odluka br. 971), Župu Bezgrješnoga Začeca u Crnici (odluka br. 972), Župu Pohođenja Marijina u Njivicama (odluka br. 973), Župu Uznesenja Marijina u Bilicama (odluka br. 974), Župu Gospe od Zdravlja u Dubravi (odluka br. 975) i Župu sv. Jeronima na Meterizama (odluka br. 976). Nakon osnivanja novih župa, od tada je Župa Gospe van Grada - Majka Župa - svedena samo na tri manja gradska područja.

Osnivanje župe sv. Ante Padovanskoga

Kada je iznad Jadranske magistrale, jugoistočno od Drniške ceste, 70-ih godina 20. stoljeća nastalo novo gradsko naselje u uvali Šubićevac, koje je pripadalo Župi sv. Jeronima na Meterizama, msgr. Arnerić odlučio je na ovom području osnovati novu župu.

Na području Šubićevca u nekoliko godina nastalo je planski izgrađeno novo gradsko naselje. Šubićevac je spadao u pastoralni prostor Župe sv. Jeronima u Meterizama. Ova dva gradska područja, Meterize i Šubićevac, razdvaja cesta koja vodi prema Drnišu, odnosno Kninu. Otac Biskup je u nekoliko navrata, kako svjedoči župnik fra Petar Bezina, zajedno s njim obišao novo gradsko područje iznad «šibenske zaobilaznice» i odlučio osnovati novu župu i povjeriti je Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja.

Župnik fra Petar pronašao je prikladno zemljište na Šubićevcu, kako je zapisano u Registru Župe sv. Jeronima u Meterizama (I., 35/74). Tako je

Provincijalat kupio zemljišnu česticu na ime Bože (fra Stjepana) Vučemila (br. 848/1) i na ime Josipa (fra Bože) Lovrića (br. 848/32).

Nakon kupnje zemljišta na Šubićevcu, provincijal fra Petar Čapkun, u prigodi posjeta braći šibenskoga okružja, u veljači 1975., obišao je župe šibenskoga dekanata koje su povjerene Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja, i imenovao dvojicu svećenika, gvardijana Franjevačkoga samostana sv. Lovre fra Ivana Bilušića i fra Petra Bezinu, župnika, da pripreme građevinski plan da se na šibenskom području sagradi redovnička kuća za župnike franjevce. Naime, smatralo se da je samostan Sv. Lovre neprikladan za pastoralnu djelatnost, a župna kuća Gospe van Grada premalena za stanovanje svih župnika franjevaca na šibenskom području. Gvardijan fra Ivan i župnik fra Petar, uz pomoć župnika franjevaca šibenskoga dekanata, ubrzo su popisali zemljišne čestice u vlasništvu Franjevačkog samostana sv. Lovre, popisali postojeće stanje crkvenih objekata i predložili izgradnju nove redovničke kuće na šibenskom području. Ali zbog političkih neprilika Provincijalat je, u obliku svjetovne stambene zgrade, izgradio skromniju redovničku kuću na Šubićevcu na čestici br. 848/1, a na susjednoj čestici br. 848/2 samo «započeo» gradnju nedefiniranog sadržaja. U sklopu nove redovničke kuće nalazio se bogoslužni prostor – skromna prostorija kao crkva, vjeronaučna dvorana, župni ured i župni stan.

Kada su sve pripreme bile obavljene, šibenski biskup msgr. Josip Arnerić, donio je odluku, 30. studenoga 1978., br. 994/78, o osnivanju župe Svetoga Ante Padovanskoga na Šubićevcu. Novu šibensku župu, kako je i obećao, Biskup je povjerio Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja.

Nova župa obuhvaćala je sjeverno gradsko područje koje se proteže od Jadranske magistrale do Drniške ceste prema Bilicama, Dubravske ceste i Šupine glavice.

Ni ovo gradsko područje nije se oblikovalo prema duhovnim ili kulturnim sadržajima, nego prema konfiguraciji tla. Osim stambenih zgrada, na Šubićevcu je izgrađena osnovna škola «Petar Krešimir IV.», škola za djecu sa smetnjama u razvoju, pošta, ambulanta, veliki opskrbni centar, tvornica Poliplast, igralište nogometnoga kluba «Šibenik» i neke zgrade za upravne ustanove.

Kada je Provincijalat, kako smo naveli, na katastarskoj čestici 848/1, izgradio svojim sredstvima stambenu kuću za župni stan u kojoj je, u prizemlju, prilagodio kapelu za bogoštovlje, otac Biskup odlučio je da se za župnu crkvu Sv. Ante Padovanskoga privremeno koristi kapela u redovničkoj područnoj kući Franjevačkoga samostana sv. Lovre na Šubićevcu.

Tako možemo reći da se u «Šupinoj uvali», prema kojoj je Šubićevac dobio ime, na neprikladnom prijevoju u Mažuranićevoj ulici, u tijesnom

prizemnom prostoru, na broju 104, sastajala župna zajednica zajedno sa svojim župnikom dvadeset i devet godina, od 30. studenoga 1978. do 15. studenoga 2007. godine.

Tijek izgradnje redovničke kuće i župne crkve

Danas u Šibenskoj biskupiji, od 74 župe, 39 župa povjereno je Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja, dakle 52,7% župa. U tim župama djeluje 46 svećenika franjevca; od toga 37 župnika, 4 župna vikara, 2 svećenika u miru, 2 bolnička kapelana i 1 vojni kapelan.

Šibenski biskup msgr. Josip Arnerić vodio je Šibensku biskupiju u otežanim uvjetima za Crkvu. Ali u svom «biskupovanju», od 3. rujna 1961. do 16. ožujka 1986., uspio je, zajedno sa svojim klerom i vjernicima, provesti koncilsku obnovu Drugoga vatikanskog sabora. Osnivao je nove župne zajednice, popravljao porušene i gradio nove crkve, uveo župni vjeronauk, materijalno pomagao župnicima, sazivao duhovne obnove. U to vrijeme samo šibenski dekanat imao je 26 župa, pa je, 1978., otac Biskup osnovao dva nova dekanata: rogoznički dekanat, sa 6 župa, i ražinski dekanat, s 8 župa, a šibenski dekanat imao je 14 župa, osam gradskih i šest prigradskih župa.

Njegovo djelovanje, svatko u svojim (ne)prilikama, nastavili su i njegovi nasljednici, msgr. Antun Tamarut (od 16. ožujka 1986. do 4. prosinca 1987.) i msgr. Srećko Badurina (od 24. siječnja 1988. do 17. rujna 1996.). Od ređenja novoga šibenskoga biskupa msgr. Ante Ivasa (od 19. ožujka 1997.), osobito kada je mlada Hrvatska pobjednički izišla iz ratnoga vihora, stvoreni su uvjeti za normalno pastoralno djelovanje. Tako je biskup Ivas uspio izgraditi novi «duhovni prsten» na području Šibenske biskupije. Od novih vjerskih zdanja na šibenskom području rado ističemo izgradnju crkve Sv. Jeronima na Meterizama (blagoslovljena 30. rujna 2001.), u istoimenoj župi, koja je povjerena Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja.

U pastorizaciji Šibenske biskupije, uz biskupski Ordinarijat, sudjelovala je i Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja, odnosno provincijali preko svojih redovnika koje su predlagali za župnike na povjerenim župama.

Tako je provincijal fra Jerko Lovrić, u vremenu od 1955. do 1967., pokušavao ublažiti teške franjevačke pastoralne djelatnosti u komunističkom sustavu. Ipak je dočekaao radost da je, prema želji šibenskoga biskupa, od šest novosnovanih župa godine 1966., mogao četiri župe ponuditi svojim redovnicima i tako obogatiti franjevačku djelatnost u šibenskom kraju. Provincijal fra Petar Čapkun, za svoga mandata od 1967. do 1976., odlučio je, uz samostan Sv. Lovre na Gorici i župnu kuću Gospe van Grada u Varošu, u šibenskom

predgrađu izgraditi novu redovničku pastoralnu kuću. Nadao se da će tako njegovi franjevci, kao župnici, stanovati u većem sjedištu i iz njega pastorizirati povjerene župe. Ni njegov nasljednik provincijal fra Stjepan Vučemilo nije uspio ostvariti franjevački san, pa je na «svojoj parceli» (br. 848/1) izgradio skromnu redovničku kuću na Šubićevcu. Iako mu je bila nakana da pastoralno središte «ubaci» u novo urbanističko naselje na sjevernom dijelu Meteriza, provincijal fra Šimun Šipić, u vremenu svoga mandata od 1982. do 1991., kupio je zemljište u Bilicama gdje je mislio izgraditi pastoralno središte na području župe Uznesenja Marijina. Provincijal fra Pavao Žmire, od 1991. do 1997., doživio je razaranje mnogih crkvenih i redovničkih objekata u okupiranim područjima. Poslijeratna obnova porušenih, zapaljenih i devastiranih crkava, samostana i župnih kuća, istrošila je provincijske financijske zalihe. Ipak, provincijal fra Jure Brkan, u svom mandatu od 1997. do 2001., sa svojim definatorijem, nakon što su svi porušeni objekti popravljani i prilagođeni svojoj namjeni, da bi zadovoljio pastoralne potrebe i pomogao svojim redovnicima na šibenskom području, donio je odluku da se učine pripremni radovi za izgradnju nove redovničke kuće i župne crkve na Šubićevcu. Njegov nasljednik provincijal fra Žarko Maretić, od 2001. do 2003., započeo je zemljane i građevinske radove. I konačno, provincijal fra Željko Tolić, od 2003., dovršio je uređenje sakralnoga objekta i najavio posvetu župne crkve i blagoslov redovničke kuće na Šubićevcu 15. studenoga 2007.

Kroz 29 godina pastoralne djelatnosti u neprikladnim uvjetima na Šubićevcu izmijenilo se pet župnika. U novoizgrađenu župnu kuću prvi se nastanio, 27. kolovoza 1979., župnik fra Petar Pletikosa. Od tada do primopredaje, 19. kolovoza 1982., mogao je pastoralno djelovati samo u skromnim prostorijama koje je ukrao nužnim namještajem. Ni fra Ivan Mirković, kao drugi župnik, od 19. kolovoza 1982. do 14. veljače 1987., nije bolje prošao jer su krute komunističke strukture budno pazile da se na Šubićevcu ne pojavi kakav «križić» kao simbol crkve. Kada se fra Ivan, zbog bolesti povukao iz pastora, njega je naslijedio mlađi svećenik fra Tomislav Goreta. Iako je pokušavao «izmisliti» neko bolje rješenje, osobito kada su počeli «puhati» povoljniji vjetrovi, planirajući izgraditi novu župnu crkvu i veću redovničku kuću, od 14. veljače 1987. do 21. kolovoza 1991., san mu se nije ostvario. Nove ratne nedaće koje su pogodile Republiku Hrvatsku, zaustavile su i četvrtoga župnika fra Matu Gverića u namjeri da na Šubićevcu ostvari franjevačku želju. Fra Mate je, u dužem vremenskom razdoblju, kroz 12 godina, od 21. kolovoza 1991. do 29. srpnja 2003., ipak uspio da idejni projekt postane izvedbena stvarnost. Njegov nasljednik, župnik fra Josip Gotovac, imao je sreću da, 15. studenoga 2007., otvori vrata i uvede župljane u novu župnu crkvu Sv. Ante Padovanskoga i da postane domaćin nove redovničke kuće na Šubićevcu.

Da bi redovnički san postao franjevačka stvarnost, u župnoj kući na Šubićevcu, 3. lipnja 1998., prvi put se sastalo povjerenstvo, koje je imenovao Definitorij Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja. Povjerenstvo je dobilo nalog da pripremi prijedlog projektnog zadatka za izgradnju redovničke kuće i župne crkve na Šubićevcu. Franjevci šibenskoga kraja, koje je zastupao župnik fra Mate Gverić, predložili su dvije lokacije. Kao prva mogućnost predložen je teren sadašnje župne kuće, koji pripada Provinciji, a kao drugi prijedlog predložena je lokacija budućega dječjeg vrtića, koji se, prema Gradskom urbanističkom planu, nije ostvario. Nakon pozitivnoga izjašnjavanja članova šibenskoga samostanskog okružja, odnosno poslije idejnoga projektnog zadatka kojega je odobrilo Gradsko vijeće, Uprava Provincije, u suglasnosti s Ordinarijatom Šibenske biskupije, odnosno šibenskim biskupom msgr. Antom Ivasom, odlučila je sagraditi redovničku kuću i župnu crkvu na novoj lokaciji. Tako je, krajem 1998., na Definitoriju odlučeno da se preispita mogućnost prenamjene navedene lokacije i mogućnost otkupa novoga zemljište.

Prema nalogu Uprave Provincije, na okružnom kapitulu u samostanu Sv. Lovre u Šibeniku, 20. siječnja 1999., donesen je prijedlog sadržaja za novu redovničku kuću i župnu crkvu na području Šubićevca. Gvardijan samostan Sv. Lovre fra Mate Topić pismeno je izvijestio Provincijalat o prijedlogu mjesnoga kapitula. Nakon ovoga prijedloga, budući da je Gradsko vijeće Općine Šibenik, prema Gradskom urbanističkom planu, izmijenilo namjenu navedene lokacije, u župnoj kući na Šubićevcu, u travnju 1999., ponovno se sastalo povjerenstvo koje je pripremio prijedlog programa projektnog zadatka za izgradnju redovničke kuće i crkve na Šubićevcu. U tu svrhu otkupljen je, 22. ožujka 1999., veći dio terena u vlasništvu obitelji Mujiza, čestica br. 865/1, od 2992 četvornih metara, i naknadno, 28. ožujka 2001., manja površina od Šime Šupe, čestica br. 859/2, od 1840 četvornih metara.

Kada su sve predradnje uspješno provedene, Uprava Provincije, odnosno provincijal fra Jure Brkan, sa svojim Definitorijem, donio je odluku, br. 01-238/99, od 12. travnja 1999., da se izgradi nova redovnička kuća i župna crkva Sv. Ante Padovanskoga u Šibeniku na Šubićevcu.

Već u kolovozu 1999., nakon provedenoga pozivnog natječaja, ocjenjivački sud odredio je da prijedlog dipl. ing. Nikole Bašića zadovoljava kriterije natječaja za izradu idejnog urbanističko-arhitektonskog rješenja za redovničku kuću i župnu crkvu Sv. Ante Padovanskoga u Šibeniku na Šubićevcu. Kada je izabrano idejno rješenje dipl. ing. Nikole Bašića iz Zadra, Uprava Provincije poduzela je nužne korake u ostvarenju projektnog zadatka.

Nakon otkupa zemljišta i izrade idejnog rješenja, provincijal fra Žarko Maretić i župnik fra Mate Gverić, u dogovoru s projektantom Nikolom Bašićem, pripremili su svu potrebnu dokumentaciju za početak gradnje. Zemljane radove, 28. lipnja 2002., započeo je poduzetnik gosp. Petar Dabro iz Šibenika. Za izgradnju odabrana je građevinska tvrtka «Industrogradnja» iz Zagreba. Poslije svih predradnji, blagoslov temeljnoga kamena obavio je, 4. prosinca 2002., šibenski biskup msgr. Ante Ivas. Iako je tog dana, u predvečerje za vrijeme blagoslova, bilo prohladno i kišovito, obredu je prisustvovalo mnoštvo župljana, koji su, predvođeni župnikom fra Matom, prekrili sav slobodni prostor oko gradilišta. Prosvjetni djelatnici i učenici osnovne škole «Petar Krešimir IV.» uzveličali su slavlje prigodnim glazbenim programom. Dok su kišne kapi natapale temeljni kamen, biskupovi blagoslovni zazivi miješali su se s molitvama prisutnih svećenika, redovnika i redovnica, vjernika, kulturnih i političkih djelatnika, u zajedničku zahvalnicu nebeskom Ocu koji je uslišao molitve svoga naroda da u svojoj sredini sagrađe kuću Božju.

Od blagoslova «temelnog kamena», od 4. prosinca 2002., do blagoslova «zaglavnog kamena», do 15. studenoga 2007., prošlo je mnogo građevinskih «porodajnih boli».

Novo redovničko i župno zdanje pomalo je izrastalo iz temeljnog kamena zahvaljujući radovima građevinskoga poduzeća «Industrogradnja» iz Zagreba. Vitki zvonik, visine 38 metara, ubrzo je sastavio crkveni prostor i redovničku kuću u jednu cjelinu. Izgledalo je kao da svi putovi na Šubićevcu vode do pastoralnog odredišta, a stambene zgrade, iako naslagane kao bezlični kubusi, dobile su duhovno središte. Crkva se zaustavila na raskrižju očekujući kršćanske vjernike da ih povede put nebeskih visina. Iz temeljnoga kamena izrasla je nova redovnička kuća i župna crkva u čast Sveca svega svijeta.

Posveta župne crkve i blagoslov redovničke kuće

U četvrtak, 15. studenoga 2007., u 17 sati, kako je, prigodnom pozivnicom svojim redovnicima, najavio provincijal Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja fra Željko Tolić, a župnik fra Josip Gotovac svojim vjernicima u župnim obavijestima, dogodio se neobični vjerski događaj u župi Sv. Ante Padovanskoga u Šibeniku na Šubićevcu.

Predvođeni duhovnim pastikom šibenske biskupije msgr. Antom Ivasom, provincijalom Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja fra Željkom Tolićem i mjesnim župnikom fra Josipom Gotovcem, vjernici župe Sv. Ante Padovanskoga čekali su na ulazu u crkvu da se na zvoniku oglasi 17 sati. Tada je, u predvečerje prohladnoga četvrtka, započeo obred posvete župne

crkve i blagoslov redovničke kuće. Na zvuk zvona, župnik fra Josip otvorio je glavna crkvena vrata, a biskup, provincijal, svećenici i vjernici, predvođeni pjesmom crkvenoga zbora, ušli su u sveti prostor Božjega hrama i zaustavili se pred Kristovim oltarom.

Uz vjernike župe Sv. Ante Padovanskoga, šibenskog biskupa msgr. Antu Ivasa, provincijala Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja fra Željka Tolića i župnika fra Josipa Gotovca, na misnom slavlju sudjelovao je i talijanski biskup iz Termolija msgr. Gianfranco De Luca, generalni vikar Šibenske biskupije don Dominik Škevin, dekan šibenskoga dekanata don Tomislav Puljić, gvardijan franjevačkoga samostana Sv. Lovre na Gorici fra Mate Topić i gvardijan konventualskoga samostana Sv. Franje fra Vitomir Glavaš, bivši župnici fra Petar Pletikosa i fra Mate Gverić, pedesetak koncelebranata, bogoslovi Franjevačke provincije presvetoga Otkupitelja, brojni redovnici i redovnice, gradonačelnica Šibenika gđa. Nediljka Klarić i župan Šibensko-kninske županije gosp. Goran Pauk, predstavnici građevinskoga poduzeća «Industrogradnja» iz Zagreba, nadzorni odbor, franjevački dobročinitelji i prijatelji.

Crkva Sv. Ante Padovanskoga na Šubićevcu, prema zamisli dipl. ing. arh. Nikole Bašića, elipsnog je oblika, površine oko 450 četvornih metara. Fasadno je obložena benkovačkim kamenom. Krovšte je prekriveno nehrđajućim limom. Glavni ulaz se nalazi na jugoistočnoj strani na križanju dviju ulica, a crkva je «toplom vezom» arhitektonski spojena s redovničkom kućom.

Oltarna pregrada, kao retabl, na kojemu se očekuje slikovni sakralni motiv, dijeli crkvu na dva dijela. Ispred pregrade nalazi se glavna lađa s prezbiterijem, a iza pregrade predviđena je kapela Presvetog Sakramenta. Bez obzira što je prostor arhitektonski podijeljen na dva dijela, glavna lađa je duža i šira, a kapela skrovito zaklonjena, interijer crkve izgleda kao jedinstvena cjelina. Mnoštvo uskih i dugih prostora, od vitrajnog stakla, poslagani u duginim bojama, koji ovijaju ovalne zidove, kao i krovni svjetlarnik, pri dnevnoj svjetlosti interijeru daju mistični ugođaj, a po noći, uz pripomoć električne instalacije, mjesječevu čarobnost.

Osobito se tajanstvenost sakralnog prostora primijetila kada je otac Biskup, predvođen ministrantima, blagoslovio zidove crkve, a vjernici ga pratili pjesmom, koju je pjevao župni zbor, predvođen zborovođom Martinom Radoševićem i orguljašem Lukom Slavicom, učenikom petog razreda osnovne škole. Blagoslovljena voda, kojom su pošćropljeni zidovi crkve kao građevine i čela Crkve sazidane od živih vjernika, bila je znak da su svi prisutni, nakon što su se, na početku misnog slavlja, svrstali u red Božjih grešnika, zadobili oproštenje. Zajedno, biskup, provincijal i župnik, svećenici i vjernici, nakon toga pjesmom su iskazali «slavu Bogu na visini».

Služba Riječi, znakovito je odabrana za ovu prigodu. Prvo čitanje najavio je bogoslov fra Tino Labrović, pripjevni psalam ispjevao je gosp. Goran Badžin, drugo čitanje je pročitala gđa. Ana Paić Karega, aleluja je pjevao bogoslov fra Mijo Šabić, evanđelje je navijestio provincijal fra Željko Tolić.

U slavljeničkoj homiliji biskup Ivas naglasio je kako je Isus Krist novi hram Božji koji se ne može razoriti. Danas se vjernici upravo u crkvi susreću s Bogom živim i njegovom riječju. U crkvi, po sakramentima, vjernik se preporađa, a živa Crkva oblikuje svijet i gradi ga po Božjim načelima. Posveta crkve spomen je na povezanost vjernika s apostolskim temeljima. «Neka i ova novoposvećena crkva», istaknuo je otac Biskup, «bude trajni spomen i poziv da se ovdje okupljamo jer crkve su okupljališta.» Crkva kao građevina «postaje Crkva kad se u njoj okuplja živa zajednica Kristova. Neka nam naši sveci pomognu da povjerujemo u Božju nazočnost među nama», zaključio je otac Biskup homiliju.

Nakon propovijedi, otac Biskup je pozvao sve prisutne da ispovjedu svoju vjeru. A litanjski zazivi Svih Svetih, koje je pjevao gosp. Goran Badžin, povezali su zemaljsku i nebesku Crkvu u zajedničku hvalu dobrom Ocu koji se danas među nama nastanio u novom hramu.

Posveta oltara i crkve obavljena je prema obredniku kojega je tumačio fra Marko Babić. Predvođen pjesmom župnoga zbora, otac Biskup je još jednom obišao zidove crkve i zaustavio se na četiri mjesta gdje je svetim uljem pomazao četiri posvetna križa, koji simboliziraju četiri evanđelista. Kada je predsjedatelj slavljaja, nakon što se vratio pred oltar, stavio tamjan na vatru, bilo je mistično promatrati kako je božanski kâd ispunjao unutrašnjost crkve i ovijao se oko vjernika. Tajanstvenost svetoga prizora uzveličao je župnik fra Josip, kada je, po nalogu oca Biskupa, upalio voštane svijeće na posvećenom oltaru. U tom trenutku postupno paljena električna rasvjeta obasjala je sav unutrašnji prostor. Na oltaru su tada, uz prigodne darove troje djece iz vrtića, prineseni i žrtveni darovi, «plod zemlje i rada ruku čovječjih», kruh i vino.

Iako izgleda trodijelno, oltar je, prema nacrtu projektanta Nikole Bašića, isklesan od jednoga komada bračkoga kamena, u dimenzijama 207x90 cm, visine 97 cm. Svojom bjelinom, na parketnom podiju od dvije stepenice, ispred pregrade, oltar djeluje smirujuće, kao da želi sabrati sve vjerničke poglede u jednu točku gledišta, u žrtvene darove.

Misno slavlje dalje je teklo prema slijedu do euharistijske molitve. I tada se dogodilo čudo: prvi put u posvećenoj župnoj crkvi i na novom posvećenom oltaru slavljena je Isusova uspomena. A vjernici su, na biskupov poziv, uskliknuli: Tvoju smrt Gospodine naviještamo, Tvoje uskrsnuće slavimo, Tvoj slavni dolazak iščekujemo!

Nakon što su vjernici pristupili oltaru i okrijepili dušu na gozbi Gospodnjoj, provincijal fra Željko Tolić, u pjesničkom zanosu, u ime svojih redovnika, izrekao je riječ zahvale svima koji su doprinijeli da doživimo ovaj sretni trenutak da u svojoj sredini imamo kuću Božju i redovničku kuću. Redovnici Franjevačke provincije Presvetoga otkupitelja, naglasio je provincijal fra Željko, tijekom povijesti bili su uvijek uz svoju narod i nadodao: «Premda mi danas blagoslivljamo novu redovničku kuću, fratri i franjevačka nazočnost u Šibeniku nisu u novom izdanju». Franjevci u šibenskoj biskupiji djeluju osam stoljeća; povijest je to koja traje u neprekinutom nizu od prvoga šibenskog biskupa fra Martina; povijest koja je dala toliko uzornih franjevačkih života i to na ponos šibenske Crkve. Upravo zbog velikih franjevačkih djela u prošlosti, ponosno je istaknuo provincijal fra Željko, Uprava provincije odlučila je da na Šubićevcu zagradi novu župnu crkvu i redovničku kuću.

Zatim je fra Marko Babić pročitao Povelju o posveti crkve: «Na čast trojedinomu Bogu i naslovniku ove crkve sv. Anti Padovanskom, dok je Crkvom upravljao papa Benedikt XVI., biskupijom msgr. Ante Ivas, župom fra Josip Gotovac, provincijom fra Željko Tolić, gradom Šibenikom gđa. Neda Klarić, dana petnaestoga, mjeseca studenoga, godine Gospodnje dvije tisuće i sedme, ovu crkvu i oltar posveti msgr. Ante Ivas, šibenski biskup, uz sudjelovanje brojnog svećenstva i naroda. Neka se današnji dan slavi svake godine kao blagdan posvećenja ove crkve». Župnik fra Josip, kako je i dolikovalo, u ime vjernika, izrekao je riječ zahvale. Nakon što je iznio tijek osnivanja župe i pastoralnu djelatnost u skromnim uvjetima, župnik je istaknuo: «Milošću Božjom danas je naš biskup msgr. Ante Ivas posvetio našu baziliku. Ova crkva od danas postaje naša baza, duhovno središte Šubićevca. Ovdje će mnogi naći milost Božju, mnogi će odlaziti svojim kućama obogaćena duha... Poštovani oče biskupe Ante, poštovani provincijale fra Željko, drago mi je da ste danas u našoj župi. Velik je ovo dan za grad Šibenik, a osobito za Šubićevac. Dok zahvaljujem vama, zahvaljujem i braći svećenicima što su svojim sudjelovanjem uzveličali naše župno slavlje. Zahvaljujem svim uzvanicima i vjernicima župe Sv. Ante na Šubićevcu koji su tijekom gradnje, na razne načine, prema svojim mogućnostima, uključeni u ovo prekrasno zdanje... Svake godine na današnji dan obnovit ćemo uspomenu na posvetu naše crkve, a s nama će toga dana svečano misno slavlje uvijek slaviti i naš biskup».

Završni misni blagoslov, znak križa i završna pjesma zahvalnica, najavili su da ovo nije kraj. Jer, ovo je početak novoga duhovnog života u župi Sv. Ante Padovanskoga na Šubićevcu. To su, u 19,15 sati, kada je završio posvetni obred, potvrdila i crkvena zvona na vitkom zvoniku.

Vjernici su se nakon svete mise, prema slijedu slavlja, pomalo spustili prema velikoj polivalentnoj dvorani ispod crkve i u hodniku čekali da provincijal Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja fra Željko Tolić obavi obred blagoslova redovničke kuće.

Redovnička kuća je sagrađena sjeverozapadno od crkve. To je suvremena građevina klaustralnoga oblika. U prizemlju, nakon dvorišnih vrata, nalaze se župne prostorije. Na katu je samostanski klaustar koji raspoređuje višenamjenske prostorije, kao što je blagovaonica i kuhinja, gospodarski dio i molitvena dvorana. Na dva kata je raspoređeno 19 redovničkih soba, a u potkrovlju je dnevni boravak, čitaonica i knjižnica.

Davno je noć obavila zidove nove župne crkve i redovničke kuće na Šubićevcu. Osvijetljeni zvonik ujutro će objaviti novom granuću: «Dragi vjernici, imamo crkvu; dragi franjevci, imamo kuću».

Pastoralne perspektive

Nakon posvete nove crkve Sv. Ante Padovanskoga i blagoslova nove redovničke kuće na Šubićevcu, smatramo da će novo zdanje, osim pastoralne djelatnosti prema liturgijskom kalendaru, i mjesta boravka mjesnoga i okolnih župnika, postati uistinu središte duhovnoga i kulturnoga života u Šibeniku. A tom će bogatstvu zasigurno pridonijeti, možemo se nadati, i pastoralna redovnička kuća koja je prilagođena za stanovanje više župnika koji gravitiraju Šibeniku, bez obzira imaju li župni stan u sjedištu svojih župa. Da bismo ukazali nove mogućnosti, navest ćemo nekoliko razloga, s obrazloženjem.

U župe koje teritorijalno gravitiraju pastoralnoj redovničkoj kući na Šubićevcu, a povjerene su Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja, uvrstio bih deset župa koje bismo mogli podijeliti u tri skupine: gradske župe, prigradske župe i područne župe. Na području grada povjerene su nam četiri župe: župa Gospe van Grada u Varošu, župa Bezgrješnoga Začeca u Crnici, župa Sv. Ante Padovanskoga na Šubićevcu i župa Sv. Jeronima na Meterizama. U prigradske spadaju dvije župe: župa Uznesenja Marijina u Bilicama i župa Gospe od Zdravlja u Dubravi. U područne spadaju četiri župe: na pravcu od Šibenika prema Drnišu, dvije župe: župa Sv. Ivana Krstitelja u Konjevratima i župa Uznesenja Marijina u Mirloviću, te dvije župe na lokalnoj cesti, nakon Dubrave, župa Sv. Danijela u Danilu, i nakon Danila, župa Sv. Nikole Tavelića u Perkoviću.

Na području navedenih deset župa, trenutno pastoralno djeluje četrnaest svećenika Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja: deset župnika i jedan župni pomoćnik, dva redovnika u miru, jedan bolnički kapelan.

Župe koje gravitiraju redovničkoj kući raznoliko imaju (ili nemaju) riješeno stambeno pitanje, sređeno kućanstvo, pastoralne prostorije.

Mjesna župa u Šubićevcu ima jednoga pastoralnog djelatnika koji će stanovati u novom župnom stanu u redovničkoj kući, a do sada je stanovao u bivšoj župnoj kući, bez posluge. U župi Gospe van Grada u Varošu žive dva pastoralna djelatnika, župnik i župni vikar, i dva svećenika u miru, koji imaju župni stan u Varošu, i poslugu u župnoj kući. Župa Sv. Jeronima u Meterizama ima jednoga pastoralnog djelatnika koji stanuje u skromnoj župnoj kući, bez posluge, a župne prostorije su naknadno izgrađene. Župa Bezgrješnoga Začeca u Crnici ima jednoga pastoralnog djelatnika koji nema župni stan, iako posjeduje neuseljivu kuću, i do sada je živio u samostanu Sv. Lovre ili u župnoj kući u Varošu i koristio poslugu tih kuća. Župa Uznesenja Marijina u Bilicama ima jednoga pastoralnog djelatnika koji nema župni stan, i do sada je živio u bivšoj župnoj kući Sv. Ante Padovanskoga, i nije imao poslugu. Župa Sv. Ivana Krstitelja u Konjevratima ima jednoga pastoralnog djelatnika koji ima obnovljeni župni stan u Konjevratima i živi u njemu, bez posluge. Župa Uznesenja Marijina u Mirloviću ima jednoga pastoralnog djelatnika koji ima župni stan u Mirloviću i živi u njemu, bez posluge. Župa Gospe od Zdravlja u Dubravi ima jednoga pastoralnog djelatnika koji ima župni stan još neuređen za stanovanje, a koristi stan i poslugu u župnoj kući Gospe van Grada Šibeniku u Varošu. Župa Sv. Danijela u Danilu ima jednoga pastoralnog djelatnika koji ima župni stan u Danilu i živi u njemu, bez posluge. Župa Sv. Nikole Tavelića u Perkoviću ima jednoga pastoralnog djelatnika koji živi u obnovljenoj župnoj kući u Perkoviću, a nema posluge.

Od deset navedenih župa, četiri gradske župe uistinu su blizu redovničke kuće na Šubićevcu, a druge se nalaze na prigradskim prometnicama. Sjeverno od Jadranske magistrale prema Drnišu vodi državna prometnica prema prigradskim i područnim župama, odnosno prema župi Uznesenja Marijina u Bilicama i nastavlja prema dvjema područnim župama, župi Sv. Ivana Krstitelja u Konjevratima i župi Uznesenja Marijina u Mirloviću, i skreće prema prigradskoj župi Gospe od Zdravlja u Dubravi i prema područnoj župi Sv. Danijela u Danilu i područnoj župi Sv. Nikole Tavelića u Perkoviću.

Uz deset neposrednih župa, možemo reći da još sedam župa šibenskoga i visovačkoga okružja, koje su povjerene Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja, a gravitiraju Šibeniku nisu previše teritorijalno udaljene od Šubićevca. Tako Jadranska magistrala od Šibenika vodi zapadno prema Vodicama i skreće prema župi Uznesenja Marijina u Stankovcima i Sv. Nikole Tavelića u Banjevcima, odnosno prema župi Sv. Ane u Čistoj Velikoj, Sv. Mihovila u Lišanima i Svih Svetih u Piramatovcima, odnosno prema župi Sv.

Katarine u Dubravicama i župe Sv. Jure u Rupama. Ni jedna od navedenih sedam župa nije preko 30 kilometara udaljena od Šubićevca.

U deset župa koje gravitiraju pastoralnoj redovničkoj kući, a povjerene su Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja, prema novom Shematizmu Provincije iz 2007., živi oko 6500 obitelji ili oko 22000 vjernika: u župi Sv. Ante Padovanskoga u Šubićevcu oko 1400 obitelji ili oko 5000 vjernika; u župi Gospe van Grada u Varošu oko 1200 obitelji ili oko 4000 vjernika; u župi Sv. Jeronima u Meterizama oko 850 obitelji ili oko 3000 vjernika; u župi Bezgješnoga Začeca u Crnici oko 470 obitelji ili oko 1320 vjernika; u župi Uznesenja Marijina u Bilicama oko 550 obitelji ili oko 2500 vjernika; u župi Sv. Ivana Krstitelja u Konjevratima oko 420 obitelji ili oko 1200 vjernika; u župi Uznesenja Marijina u Mirloviću oko 470 obitelji ili oko 1300 vjernika; u župi Gospe od Zdravlja u Dubravi oko 350 obitelji ili oko 1200 vjernika; u župi Sv. Danijela u Danilu 398 obitelji ili 1114 vjernika; u župa sv. Nikole Tavelića u Perkoviću 332 ili oko 960 vjernika.

Bez obzira hoće li nova redovnička kuća na Šubićevcu, kako neka braća znaju reći, «zamijeniti» stari samostan Sv. Lovre na Gorici, smatramo da će franjevačka budućnost na šibenskom području, za ova dva samostanska zdanja, u svako doba pronaći dostojnu namjenu.

Prema projektnoj dokumentaciji, nova redovnička kuća ima župni ured, s dvije popratne prostorije, za župu Sv. Ante Padovanskoga i jedan župni ured, s jednom dodatnom prostorijom, za druge župnike. Ostale popratne prostorije pratit će pastoralnu djelatnost u župi, a ima ih dovoljno.

Redovničke sobe namještene su u dvije veličine: obična soba ima radnu i spavaću sobu u jednom prostoru, a povezana je sa sanitarnim čvorom i kupaonicom, i apartmanska soba ima jednu radnu sobu, a do nje spavaću sobu, koje su povezane sa sanitarnim čvorom i kupaonicom. Ne računajući sobe za posluhu, ukupno ima devetnaest redovničkih soba.

Prema projektnoj dokumentaciji, koja je pratila izgradnju, nije navedeno tko će stanovati u novoj redovničkoj kući. To znači da će se useljavanje dogoditi spontano prema prijedlogu Uprave Provincije. Svakako, ubrzo će redovnička kuća, kada se završni radovi privedu kraju i osigura posluhu, biti dostojno boravište. Prilika je ovo da se u redovničku kuću uskoro useli devet župnika, s privremenim ili sa stalnim boravkom, to jest mjesni župnik i osam župnika iz okružja, kao i redovnici u miru, bez obzira gravitiraju li Šibeniku po rođenju ili po službama, a mogu pripomoći u pastoralu i tako ovdje dočekati zadnje dane svoga redovničkog života.

Kada razmotrimo sve pastoralne okolnosti šibenskoga okružja, pogotovo kada se pretpostavi daljnja migracija ruralnoga stanovništva u urbano

područje, onda smatramo da je izgradnja redovničke kuće u Šibeniku na Šubićevcu bila providonosna.

Upravo je ovo životna šansa naše Provincije, smatramo, da barem na jednom mjestu sagradimo pastoralnu redovničku kuću jer za to imamo savršene uvjete. Napokon, župnici navedenih župa moći će, privremeno ili trajno, ovisi o pastoralnoj aktivnosti, živjeti u svojoj kući kao redovnici. A što bismo im drugo i mogli ponuditi. Samotnjački život «na čuki» nije u franjevačkom poslanju. Bez obzira koliko bi koji župnik boravio u ovoj redovničkoj kući, svaki dan, koji put u tjednu, jednom tjedno ili jednom mjesečno, u svakom trenutku moći će stanovati u svom samostanu i u svojoj sobi, a ne u gostinjskoj sobi. Zato bi trebalo ozakoniti da svaka navedena župa ima svoj stan u novoj redovničkoj kući na Šubićevcu.

Ovako ćemo tek moći ostvariti nakanu Generalnih statuta Franjevačkoga reda, a da ne govorimo o Statutima Provincije; ovako ćemo čuvati zdravlje svoje braće; župnici će se manje «osamostanjivati», lakše ćemo pomoći jedni drugima u podnošenju redovničkih zavjeta, uključit ćemo stariju braću u postpastoralnu djelatnost, ovako ćemo braći u podmakloj dobi omogućiti sigurniju starost. Ovim načinom života pomoći ćemo mlađoj braći da počnu pastoralnu djelatnost na suvremeni način, svojstven novim izazovima. Na kraju, opravdat ćemo redovničku pastoralnu djelatnost i pred općom i mjesnom Crkvom, pred Provincijom i Franjevačkim redom. Sve ostalo što napravimo, smatramo da je povratak u prošlost koju će nam budući članovi Provincije zamjeriti.

Ako je nešto, u ovom slučaju, «proročanski» određeno, onda je to zaštitnik župe. Sveti Ante Padovanski naš je redovnik. I ovdje ne treba navoditi pastoralnu djelatnost vezanu uz ovoga sveca i redovničku kuću koja bi, našom aktivnošću, mogla postati novo šibensko svetište.

Fra Ante Branko Periša

Predstavljanje CD-a - Pjevajte Gospodinu Mješovitog zbora mladih – župe Gospe od Zdravlja

15. studenoga 2007. u crkvi Gospe od Zdravlja u Splitu, ispunjenoj do posljednjeg mjesta Gospinim štovateljima i ljubiteljima lijepe glazbe, predstavljen je nosač zvuka - CD pod naslovom: **Pjevajte Gospodinu, Mješovitog zbora mladih**, prigodom 70. obljetnice izgradnje crkve Gospe od Zdravlja i 60. obljetnice župe.

CD je predstavljen u sklopu devetnice Gospi od Zdravlja. Poslije službenog dijela koje je završilo euharistijskim slavljem preko kojeg je propovijedao dr. fra Ivan Šarčević, a pjevao puk i klapa «Sv. Luka» iz Otoka kod Sinja, slijedilo je predstavljanje CD-a pod točkom Kulturni program.

Voditeljica programa bila je Suzana Mihaljević, a predstavljači dr. fra Ante Vučković, mo. s. Mirja Tabak i Mario Božić. Riječ zahvale uputio je fra Stipica Grgat.

Mješoviti zbor mladih župe Gospe od Zdravlja u Splitu osnovan je 1994. Tokom dvanaestogodišnjeg rada kroz Zbor je prošao veliki broj mladih zaljubljenika zbornoga pjevanja. Danas Zbor broji oko 80 članova srednjoškolske dobi i studenata. Nedjeljom i blagdanom svojim poletom i izričajnom snagom, zbor daje puninu i svježinu glazbenoj strani liturgijskog slavlja. Osim sudjelovanja u liturgijskim slavljinama, zbor povremeno priređuje i samostalne koncerte, a sudjeluje i na raznim drugim kulturnim priredbama u domovini i inozemstvu. Posebno treba istaknuti nastup na Festivalu duhovne glazbe „CRO Patria“ 1997. u Splitu.

Na početku, kako i priliči, kod predstavljanja CD-a liturgijske glazbe, s. Zorislava Radić izvela je na orguljama: Concerto u F - duru od njemačkog baroknog skladatelja Johanna Gottfrieda Walthera. Zatim su se redali predstavljači i Mješoviti zbor mladih koji se predstavio slijedećim skladbama:

1. Peter Wagner: Pjevajte Gospodinu
2. France Bernik: Ave Maria
3. Jacob Arcadelt: Ave Maria
4. fra Stipica Grgat: Laudate Dominum.

Uz navedene skladbe na CD su snimljene i slijedeće:

Joža Požgaj: *Laudate Dominum*; Anton Bruckner: *Locus iste*; Camille Saint-Saens: *Ave Verum*; Ivan Ocvirk: *Divnoj dakle*; Giovanni Pieluigi da Palestrina: *Sicut cervus*; Anđelko Klobučar: *Otče naš*; Stipica Grgat: *Ecce Virgo concipiet* i *Zdravo Marijo*.

Ravnatelj zbora fra Stipica Grgat i orguljašica s. Zorislava Radić usklađenim radom uspjeli su u Zboru postići jedinstvo «kada se sve snage duše skupe u jednu melodiju i jedno skladno suglasje».

Izvedbe teku neusiljeno i svježije, a vremenski ne traju dugo, tako da ih se sluša ugodno i bez zamaranja. Zbor je dobro uvježban i glazbeni je potencijal dobro iskorišten. Mladi zbor, vokalnim umijećem i dobro oblikovanim melodijskim frazama, uspijeva prodrijeti u srž svake skladbe i istaknuti, na dosta uvjerljiv način, stilsku i sadržajnu određenost skladbi, a psihološki i

emocionalni izraz te snaga basova je u skladu sa zrelošću zbora. „Iza jednog CD-a stoji mnogo truda. Kao što iza lica jednog čovjeka stoji cijela njegova povijest, odnosi, rad, radosti, uspjesi i neuspjesi, tako i iza jednog ovakvoga rada stoji vrijeme truda. Dugo vrijeme truda.“ (A. Vučković)

„Kroz dvanaest snimljenih brojeva, što je tek mali dio velikog repertoara, Zbor nas s veoma istančanim osjećajem za duhovnu glazbu, kao i snažnim mladenačkim zanosom i uvjerljivošću provodi kroz stilska razdoblja od renesanse preko klasicizma, romantizma do skladatelja 20. i 21. stoljeća. Ravnatelj zbora fra Stipica Grgat, autor je triju snimljenih skladba od kojih posebnu pozornost privlači skladba *Laudate Dominum*, skladana za dva mješovita zbora gdje pojava jeke asocira na eho – efekt u baroku.“ (s. Mirja)

Nosač zvuka **Pjevajte Gospodinu**, pokriva veliku prazninu na području liturgijske glazbe na hrvatskom jezičnom prostoru, a svojom kvalitetom bez sumnje spada u duhovnu glazbenu baštinu i kulturni i događaj za župu Gospe od Zdravlja, grad Split i šire. „Snimljeni CD je samo zaustavljeni jedan trenutak višegodišnjeg zajedničkog druženja i mukotrpnog uvježbavanja.“ (s. M.)

„Jedno je sigurno. Slušajući skladni pjev Mješovitog zbora mladih Gospe od Zdravlja – Split, naša duša postaje osjetljivija na ljepotu, pozornija na liturgiju, otvorenija skladu“. (A. Vučković).

Snimanje i uređivanje CD-a: Mario Božić i Stipe Blažević;

Producent: fra Stipica Grgat

Grafičko oblikovanje i dizajn: „Charlot“ Split

Slika na o motu: Josip Boteri Dini

Izdavač CD-a: Samostan i Župni ured Gospe od Zdravlja – Split

Snimljeno: U crkvi Gospe od Zdravlja i crkvi sestara Službenica Milosrđa 2006/07.

Fra M. Čirko

Predstavljena «Kantata Gospi od Zdravlja» Borisa Papandopula

U prigodi ovogodišnje proslave svetkovine Gospe od Zdravlja u Splitu na Dobromu, u nakladi Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu i Franjevačkoga samostana Gospe od Zdravlja, u nizu «Iz splitske glazbene baštine», br. 1, tiskana je «Kantata Gospi od Zdravlja» koju je skladao Boris Papandopulo.

«Redovnici Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja u Splitu na Dobromu», naglasio je fra Stipica Grgat za vrijeme predstavljanja, u petak, 16. studenoga 2007., «uz pastoralnu djelatnost i franjevačku karizmu, njegovali su i liturgijsko pjevanje, osobito kada je, 1946., osnovana Župa Krista Kralja (od 1976. preimenovana u Župa Gospe od Zdravlja), posebno kada su nabavljene nove orgulje, koje je izradila tvrtka „Kaufmann“ iz Beča».

U prigodi obilježavanja 35. obljetnice izgradnje crkve i 25. obljetnice proglašenja župe, 1971., franjevci s Dobroga kod hrvatskog skladatelja Borisa Papandopula naručili su glazbeno djelo koje bi se trebalo temeljiti na postojećim tekstovima o Gospi od Zdravlja. Papandopulo je prihvatio ponudu i odlučio skladati kantatu.

Vokalni slog povjerio je solistima (sopran, tenor) i mješovitom zboru uz pratnju orkestra. Čitavo djelo zasnovao je na poznatom tekstu fra Petra Kneževića «Pisma na poste'nje Go'spe' Zdra'vlja koja' na Dobro'mu prid Splitom castno fctuje' se», dok je tekst pjesme «Čuj vruću molbu» («Mira il tuo popol»o - prepjevao s talijanskoga fra Gašpar Bujas) uklopio u završni dio skladbe. U relativno kratkom vremenskom roku, između 15. ožujka i 18. travnja 1971., za svoga boravka u Splitu (stanovao je u Kaštel Lukšiću) partitura je bila dovršena i uručena naručitelju pod nazivom «Kantata Gospi od Zdravlja».

Boris Papandopulo tri puta je tijekom svoje plodne karijere djelovao u Splitu, naglasio je prof. dr. Miljenko Grgić na predstavljanju, i svaki put je za sobom ostavio vrijedne prinose crkvenog stvaralaštva. Od osobito vrijednih djela iz njegova ranog stvaralaštva valja istaknuti «Muku Gospodina našega Isukrsta» za soliste i muški zbor (1935.), a od djela iz završnog razdoblja

«Kantatu Gospi od Zdravlja» za soliste zbor i orkestar (1971.). Kod prvog djela u potpunosti dominiraju korizmeni napjevi, kod drugoga skladatelj, uz ostalo, pogotovo u uvodnim dijelovima izravno citira božićne napjeve «Kirie eleison» i «Veseli se Majko Božja», dok za završnicu izdvaja napjev «Čuj vruću molbu» koji djeluje poput molitvene apoteoze.

Solističku ulogu s Teodosijom Košćinom (sopran) prilikom praizvedbe dijelio je pok. fra Josip Ante Soldo. Zajedno s njima u izvedbi je sudjelovao Mješoviti zbor

i orkestar Hrvatskoga narodnog kazališta iz Splita pod ravnanjem maestra Eduarda Tudora.

Nakon praizvedbe partitura i sve zbarske i orkestralne dionice bile su pohranjene. U namjeri da se na 60. obljetnicu izgradnje crkve i 50. obljetnicu župe Gospe od Zdravlja, 2006., ponovno izvede Papandopulova kantata, trebalo je pronaći «izgubljene» partiture i dionice. Tako su tek nedavno, u ostavštini fra Stanka Romca, «pronađena» izvorna partitura (skladateljev rukopis), ali su dionice još uvijek zagubljene.

«Sada smo konačno sigurni», zaključio je fra Stipica, «da će ovim izdanjem u prigodi 70. obljetnice izgradnje crkve Gospe od Zdravlja i 60. obljetnice župe ovo vrijedno i značajno djelo biti oteto zaboravu».

Kantata je tiskana u 300 primjeraka, na 66 stranica formata 32x31 cm, uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

Fra Ante Branko Periša

Proslava svetkovine Gospe od Zdravlja u Splitu na Dobromu

Prema slijedu kojega je najavio gvardijan fra Ante Bilokapić, u dogovoru sa samostanskim diskretorijem i u suradnji s pastoralnim osobljem, u Splitu na Dobromu proslavljena je svetkovina Gospe od Zdravlja.

Za ovu prigodu, kao i dosada, tiskan je različiti propagandni materijal koji je sadržavao raspored bogoslužja i kulturnoga programa: plakati vjerskoga i kulturnoga slavlja (formata A4 i A3), župni list «Naša Gospa od Zdravlja» (god. XVI., br. 4 i br. 5), prigodna knjižica (18 stranica formata B5) i na posebnim listićima (A5 formata) svakodnevni slijed događaja.

Slijed slavlja raspoređen je na dva dijela: vrijeme devetnice, od ponedjeljka 12. do utorka 20. studenoga 2007. i dan svetkovine, u srijedu, 21. studenoga 2007. godine. Kao moto proslave, uzeta su Isusova blaženstva, pod nazivom: *Put do istinske sreće*.

Svaku večer za vrijeme devetnice vjernici su, u 18,30 sati, predvodili molitvu Gospine krunice, u 19 sati slavili svetu misu i slušali prigodnu propovijed, a nakon toga prisustvovali kulturnom programu.

Prvi dio devetnice, od ponedjeljka, 12. do srijede, 14. studenoga, večernje misno slavlje predvodio je i propovijedao prof. dr. sc. fra Marijan Vugdelija, koji je naglasio što znači «siromaštvo duhom», kako će ožalošćeni postići utjehu, a kako će krotki «baštiniti zemlju».

Drugi dio devetnice, od četvrtka 15. do srijede 17. studenoga, predvodio je i propovijedao glavni urednik «Svjetla riječi» iz Sarajeva fra Ivan Šarčević, koji je govorio o «gladnima i žednima pravednosti», o milosrdnima «koji će zadobiti milosrđe», kao o onima koji će «Boga gledati» jer su čista srca.

Treći dio devetnice predvodio je i propovijedao generalni vikar Splitsko-makarske nadbiskupije don Ivan Čubelić, koji je istaknuo kako će se pobornici mira «sinovima Božjim zvati», kako će «progonjeni zbog pravednosti» zadobiti «kraljevstvo nebesko» i kako će svi koji budu patili radi Krista zadobiti «plaću na nebesima».

Svaku večer za vrijeme devetnice, misno slavlje su animirale različite vjerničke grupe ili udruge. U ponedjeljak, 12. studenoga, liturgijsko pjevanje predvodio je zbor sestara Službenica milosrđa; u utorak, 13. studenoga, za vrijeme mise pjevao je mješoviti zbor Gospe od Zdravlja; u srijedu, 14. studenoga, misno slavlje animirao je mješoviti zbor mladih župe Gospe od Zdravlja; u četvrtak, 15. studenoga, gosti su bili članovi klape «Sveti Luka» iz Otoka; u petak, 16. studenoga, misno slavlje uzveličao je zbor Školskih sestara franjevki Krista Kralja provincije Presvetoga Srca Isusova s Lovreta; u subotu, 17. studenoga, nastupila je klapa «Gospa od Zdravlja»; u nedjelju, 18. studenoga, za vrijeme večernje mise pjevao je zbor Sestara milosrdnica; u ponedjeljak, 19. listopada, liturgijske pjesme pjevao je Zbor franjevačkih bogoslova; u utorak, 20. studenoga, crkveno pjevanje animirao je mješoviti zbor Gospe od Zdravlja.

Za vrijeme devetnice, nakon misnoga slavlja u 20 sati, održavani su raznovrsni kulturni programi. U ponedjeljak, 12. studenoga, nastupali su dječji zborovi iz osnovnih škola s područja župe Gospe od Zdravlja, iz Osnovne škole «Dobri» i Osnovne škole «Skalice», kao i zbor iz Župe Gospe od Zdravlja. Razdragana djeca, pod vodstvom glazbenih pedagoga Tatjane Vukša i Tatjane Kurajica, kao i pod vodstvom zborovođe s. Zorislave Radić, pjesmom i pokretom ispunili su crkveni prostor i srca prisutnih vjernika.

U utorak, 13. studenoga, u Pinakoteci je predstavljena knjiga samostalnoga političara i publiciste Damira Borovčaka iz Zagreba pod naslovom: *Voliš li Hrvatsku?* Prisutni su sat vremena pažljivo slušali izlaganje o trenutnoj vjerskoj i političkoj situaciji u Hrvatskoj.

U srijedu, 14. studenoga, koncert u crkvi na glasoviru, uz dirigenta Harija Zlodru, održala je Kristina Cvitanović.

U četvrtak, 15. studenoga, prof. dr. sc. fra Ante Vučković, s. Mirja Tabak, gosp. Mario Božić i fra Stipica Gragat predstavili su novi nosač zvuka (CD) mješovitoga zbora mladih Gospe od Zdravlja pod nazivom: *Pjevajte Gospodinu*. U glazbenom prilogu «svoje pjesme» pjevali su članovi mješovitoga zbora.

U petak, 16. studenoga, u Pinakoteci je upriličeno predstavljanje kantate «Gospi od Zdravlja» Borisa Papandopula. Fra Stipica Grgat opisao je tijek Kantate, a dr. Miljenko Grgić istaknuo je vrijednost ovoga glazbenog djela. Mješoviti komorni zbor Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu, uz dirigenta Vladu Sunka, uzveličao je ovo predstavljanje.

U nedjelju, 18. studenoga, nakon večernje mise, voditeljica kulturnoga programa Suzana Mihaljević, najavila je koncert Sestara milosrdnica. Kao solistice nastupile su: sopran s. Anamarija Delonga, mezzosopran s. Judita Gojak, za orguljama je svirala s. Mirta Škopljanac Mačina i s. Judita Gojak.

U ponedjeljak, 19. studenoga, nastupili su članovi vokalno-instrumentalnih sastava: «Znak mira» iz župe sv. Pavla na Pujankama i «Gospa od Zdravlja» na Dobromu. Izmjenično nastupanje osobito se sviđjelo mladim vjernicima koji su ovu večer ispunili crkvu Gospe od Zdravlja.

U utorak, 20. studenoga, nakon misnoga slavlja, u pripremi dr. sc. fra Ante Čove, umjesto kulturnoga programa, već tradicionalno u predvečerje svetkovine framaši Gospe od Zdravlja organizirali su molitveno bdijenje pod nazivom: *Blaženstva, središte kršćanskoga života*. Večernje bdijenje glazbeno su animirali framaši uz pripomoć VIS-a Gospe od Zdravlja.

Za vrijeme devetnice Gospi od Zdravlja, uz misno slavlje i prigodne propovijedi, kao i večernji kulturni program, vjernici su imali prigodu i za pojedinačnu ispovijed.

Na svetkovinu Gospe od Zdravlja, u srijedu, 21. studenoga 2007., fra Šimun Čovo otvorio je samostan i crkvu u 6 sati ujutro. Od tada do 22 sata vjernici su, cijeli dan, kao u hodočasničkom mimohodu, prolazili kroz samostan i crkvu i zaustavljali se kod slike Gospe od Zdravlja.

Jutarnje mise, prema ustaljenom slijedu, predvodili su i propovijedali određeni svećenici: u 7 sati gvardijan fra Ante Bilokapić, u 8 sati fra Stjepan Čovo, u 9 sati župnik s. Prugova fra Miroslav Modrić, u 10 sati prof. dr. sc. fra Ante Vučković.

Glavno misno slavlje u 11 sati predvodio je i propovijedao, kao i svake godine, splitsko-makarski nadbiskup msgr. Marin Barišić, a liturgijske pjesme pjevao župni mješoviti zbor, pod ravnanjem zborovođe fra Stipice Grgata i s. Zorislave Radić na orguljama.

Nakon prvoga dijela proslave svetkovine, u 13 sati, samostansko osoblje upriličilo je objed u velikoj vjeronaučnoj dvorani na kojem su, uz kućno osoblje, sudjelovali kako vjerski službenici, tako i kulturni i politički djelatnici.

U poslijepodnevnim satima misna slavlja su nastavljena: u 15 sati župnik fra Pavao Vučković predvodio je i propovijedao misno slavlje za bolesnike i starije vjernike; u 16 sati, župni vikar fra Ivica Jurić predvodio je i propovijedao misno slavlje za djecu; u 17 sati misno slavlje za obitelj predvodio je i propovijedao prof. dr. sc. fra Stipe Nimac; u 18 sati misno slavlje za mlade predvodio je i propovijedao prof. dr. sc. fra Ante Čovo. Večernju misu u 19 sati predvodio je i propovijedao provincijal Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja dr. fra Željko Tolić. I na kraju, misu zahvalnicu u 20,30 sati predvodio je i propovijedao urednik lista «Marija» fra Petar Lubina.

Cijeli dan, od 6 sati do 21 sat, vjernici su imali prigodu obaviti pojedinačnu ispovijed u Pinakoteci gdje je, u svakom trenutku, ispovijedalo dovoljno svećenika. Vjernici su također imali prigodu upisati svoje misne nakane, kupiti i blagosloviti nabožne predmete. Članovi neokatekumenskih zajednica i ove su godine bili na usluzi u svemu što je trebalo, od čuvanja reda, prodaje nabožnih predmeta, do posluge na objedu.

Zahvaljujući lijepom danu, iako malo prohladnom, proslava svetkovine Gospe od Zdravlja na Dobromu protekla je u najboljem redu, na opće zadovoljstvo štovatelja Dobre Majke na Dobromu i franjevacu, kao čuvara svetišta i voditelja župe.

Fra Ante Branko Periša

Prvi festival duhovne popularne glazbe u Kölnu

Prvi festival duhovne popularne glazbe “Dom kardinala Stepinca” održan je 15. rujna u dvorani Bürgerzentrumu u Kölnu, u organizaciji Hrvatske katoličke misije Köln, a pod medijskim pokroviteljstvom Večernjega lista. Uvodne pjesme izveli su Zrinka i Hrvoje Tomašić, skupina djece iz HKM Köln “Duga” uz glasovirsku pratnju Zrinke Tomašić te kantautorica Marijana Zovko iz Laupheima. Sve je na početku festivala, na kojem se okupio znatan broj posjetitelja, u ime delegata za hrvatsku pastvu u Njemačkoj fra Josipa Bebića pozdravio dr. Adolf Polegubić, istaknuvši kako je to također jedan o uspješnijih načina okupljanja hrvatske katoličke mladeži u hrvatskim katoličkim misijama i zajednicama u Njemačkoj. Pritom je uputio čestitke voditelju HKM Köln fra Branku Brnasu, dušobrižniku u toj misiji fra Josipu Repeši i ostalim misijskim djelatnicima. U ime Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Düsseldorfu sve je pozdravio konzul Kristijan Tušek koji je ujedno prenio pozdrave generalne konzulice Katarine Trstenjak. “Večeras ćemo biti u prilici čuti niz lijepih skladbi duhovnog sadržaja koje će izvesti mladi hrvatski glazbenici iz cijele Njemačke. Bit će to opet prilika

za druženje i zajedničku pjesmu te na lijep način pokazivanja svijetu tko smo, odakle smo i što nas čini posebnima. To je upravo ljubav prema pjesmi, prema drugome i prema Bogu”, rekao je. Pozdravnu riječ uputio je i voditelj misije Brnas koji je kazao kako je cilj festivala da mladi budu zajedno. “Kad su mladi zajedno, tu je radost, pjesma, osmjeh, a gdje su radost i pjesma, tu je i Bog”, kazao je Brnas koji je potom otvorio festival. Festival nije imao natjecateljski značaj, a nastupili su: Glorija Turić iz Rüsselsheima, skupina “Oče naš” iz HKM Koblenz, skupina “Čežnja” iz HKM Wuppertal, Zrinka i Hrvoje Tomašić, Zbor mladih iz HKZ Stuttgart, Skupina iz HKM Köln “Modra rijeka”, “Januš Band” (Marijana Vuko i Andreas Horn), te na kraju Marijana Zovko. Prije dodjele diploma sudionicima festivala, predsjednik prosudbene komisije fra Branko Brnas sudionicima festivala pojedinačno je uputio poticajnu riječ. Na kraju su svi otpjevali skladbu “Kriste, u tvoje ime”. U zabavnom programu nastupio je Bruno Baković uz pratnju Ethno banda.

Sudionik

Proslava imendana u HKM u Münchenu

U ljudskom životu postoje trenuci susreta koji se pojave kao posebna prigoda za izražavanje lijepih želja. Jedan od tih trenutaka je svakako i proslava imendana. Ovakvi posebni trenuci se mogu nazvati i susretom ugođe koji potiču zblizavanje subraće, promiču kulturu susreta i življenja, jer životne turbulencije te surova borba s terminima u podneblju gdje živimo i radimo, neopaženo nas udaljavaju jedne od drugih. Stoga je svakom slavljeniku drago što ga se - barem jednom godišnje - drugi sjete, pogotovo ako je riječ o susretu fratra sa svojim fratrima. Čestitari se raduju zajedno sa svečarom, u čestitkama izražavaju želje za slavljenikovo osobno zdravlje i napredak, itd. Susreti ovakve vrste vraćaju u nas još uvijek nepreživljene tradicionalne franjevačke vrednote zajedništva i zajedničkog življenja.

Mada slavlja imendana postaju sve rjeđa i rjeđa, ipak se nađe one braće, koji držeći do bratskog okupljanja, druženja, razgovora ne iznevjeravaju tako tradiciju. Jedan takav svečani susret zbio se na blagdan sv. Karla Boromejskog u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Münchenu. Svečar je bio fra Draško Teklić, jedan od dušobrižnika misije s gotovo najdužim kapelanskim stažom u Njemačkoj.

Nakon mnogo uloženog truda oko pozivanja i okupljanja subraće i sestara, svečarevu imendanu prisustvovalo je 20-tak osoba što domaćih, što gostiju - uzvanika. Svakako prvo mjesto među uzvanicima pripada veoma visokom

gostu - bavarskom provincijalu mnp. Maksimilianu Wagneru. Osim njega svečarevu je imendanu prisustvovao i župnik župe Sv. Anna- p. Kornelius te fra Josip Jozić, član sarajevske provincije, koji je privremeno član samostana Sv. Ana zbog studija u Münchenu. Njih je dovezao župnik župe St. Gabriel, fra Frano Čugura. Osim njih tu su još bile i čč. ss. iz Glonna, gvardijan i subraća iz samostana Sv. Gabrijela i dr.

Uz obilje raznovrsnog i nadasve ukusnog jela, koji su marljivo pripremile misijske sestre franjevske od Bezgrešne, bilo je i raznoraznog pića. Kada je svečar blagoslovio sve uzvanike, te jelo i piće, pristupilo se k stolu tjelesne okrepe, a subraća - domaći tim - koji su posluživali uzvanike, djelovali su uigrano.

Susret oplemenjen razgovorom, pjesmom, šalom, bratskim dosjetkama zadržao je uvažene goste do samoga kraja susreta. Iz ovakvih se susreta vidi koliko su nam potrebne različite vrste zajedništva: bilo da je to redovničko, prijateljsko, rodbinsko, obiteljsko, imendansko zajedništvo. Oni samo obogaćuju.

Svečar fra Draško na kraju se najtoplije zahvalio svojim kućnim sestrama na uloženom trudu, svojoj subraći na cjelovečernjem angažmanu oko stola, voditelju misije na podršci, a svim uzvanicima na odvojenom vremenu za njega.

Posebnu riječ zahvale uputio je visokim gostima samostana Sv. Ana, u prvom redu mnp. Provincijalu Maksimilijanu i ostalima. Ipak susret nije mogao proći bez svečarevih dosjetki, ugodnih šala, humora, nasmijavajući uzvanike do suza.

Večerašnji će nam susret i toplo ozračje koje je odisalo pozitivnim vibracijama, ostati u dužem sjećanju. Četverosatno sijelo je proteklo u hipu.

Vrijeme je neprimjetno otjecalo. Rastadosmo se s veselim osmjesima na licima tek iza 23 sata. Ponovilo se!!!

FraJoB

Proslava blagdana Sv. Martina, biskupa u Münchenu

Župa Sv. Gabriela već tradicionalno organizira „Martinszug” u svojoj župi. Martinske običaje koji potječu ponajviše iz srednjeg vijeka, a žive i danas, lijepo su prikazani u predvečerje blagdana u ovoj njemačkoj župi.

Večernji program Martinja započeo je u crkvi Sv. Gabriel molitvom, kratkim životopisom te legendama o sv. Martinu, prikazujući sveca kao vojnika na konju koji mačem odsijeca dio svoga plašta te ga daje prosjaku. Nakon

ove i još poneke kratke legende izrečene o današnjem svecu, krenulo se u procesiju s upaljenim lampionima i drugim svjetlima kroz susjedno dvorište do crkvenog dvorišta.

Uprisutnjujući sv. Martina na izvorni način, u procesiji je sudjelovao, već tradicionalno - živi konj s jahačem koji je ispred crkve bio spremljen za večerašnju svetomartinjsku paradu.

Konj, koji je za ovu prigodu dovezen iz okolice Erdinga, atrakcija je, u prvom redu za djecu, kojih je u večernjoj procesiji bilo mnogo, zajedno sa svojim roditeljima ali i drugim župljanima.

Puhački instrumenti župne grupe „Gabrielssingers” koji su svirali za ovu prigodu, nažalost, nisu došli do izražaja zbog jakog nevremena. Zato su pjesme, koje su se pjevale u procesiji, obogaćivali program procesije.

Jako nevrijeme, praćeno sijevanjem, grmljavinom i jakim pljuskom, kao da je čekalo početak procesije. Cijelo vrijeme dok je trajala procesija, kiša nije prestajala padati.

Unatoč onima odvažnijima koji su krenuli u procesiju za „sv. Martinom” bilo je podosta i onih drugih koji su se, zbog jakog pljuska, zadržali u crkvi. Program martinske procesije trajao je oko jedan sat vremena.

Završetak večernjeg slavlja Sv. Martina obavljen je na sredini dvorišta samostana gdje su se svi sudionici procesije okupili oko upaljenog krijesa gdje se slavlje Sv. Martina tako privelo kraju.

Osim Župe domaćina, ovom su zanimljivom događaju prisustvovali i vjernici iz okolnih župa koji su za ovu prigodu otkazali sve svoje večernje aktivnosti u svojim župama kako bi bili sudionici večerašnje procesije.

Svetomartinjski običaji „blagoslova” i kušanja mladog vina koji nisu izumrli do danas, najvjerojatnije su potakli i župu st. Gabriel te je za ovu prigodu priskrbila kuhano vino za sve sudionike večernje procesije tzv. “Glühwein”.

Fra JoB

Wiesbaden-Naurod: Susret provincijala i braće u Njemačkoj

Od 26. studenoga do 28. studenoga 2007. održan je susret provincijala dr. fra Željka Tolića s braćom franjevcima provincije Presvetoga Otkupitelja koji rade u Njemačkoj, bilo u hrvatskoj ili njemačkoj pastvi. Susret je održan u Wilhelm-Kempff-Haus, 65207 Wiesbaden-Naurod. Treba spomenuti da je tih

dana osim našega susreta bilo još devet različitih grupa, bilo civilnog, bilo crkvenog karaktera koje su u toj kući imale sastanke i seminare. Tijekom godine kroz tu kuću prođe petnaest tisuća osoba. Znači, kuća je dobro opremljena i nudi prostor za različite sadržaje i ne treba se čuditi što se u njoj okupljaju ljudi različitih usmjerenja koji u tišini i blizini šume, na čistom zraku mogu obnoviti duh i zadobiti novi poticaj za svakodnevicu koja itekako vapi za novim duhom.

Ponedjeljak – 26. 11. 2007.

Dolazak braće

Braća su došla sa svih strana Njemačke osobnim automobilima, bilo sami bili njih više u grupi. Okupljanje je počelo u ponedjeljak u 18 sati. Zajednička večera, a onda bratsko druženje u podrumu kuće. Večernja rekreacija. Svatko je našao neki sadržaj, uz obvezatno druženje. Za okrepu se pobrinuo fra Vuk Buljan, gvardijan samostana St. Gabriela u Münchenu.

Utorak – 27. 11. 2007.

Provincijalovo izvješće

Jutro smo započeli molitvom. Nakon doručka slijedio je susret provincijala i braće, koji je započeo molitvom Srednjeg časa i pozdravne riječi o. Gvardijan. Tom prigodom fra Vuk je braći je podijelio shematizam Provincije i novi rokovnik za 2008. godinu. Zatim je o. Provincijal iznio svoje izvješće. Govorio je o duhovnom stanju Provincije, pastoralu u Provinciji, o bolesnoj braći, materijalnim radovima (Karin, Imotski, Split-klerikat, Šibenik-Šubićevac-posveta crkve i blagoslov franjevačke kuće), brojčanom stanju u našim Zavodima, te o umrloj braći. Pozvao je braću na odgovornost prema duhovnim zvanjima i potaknuo ih da bi bilo dobro i hvale vrijedno ako bi se poput braće u Domovini odazvali na zov Duhovnog vijeća Provincije koje namjerava u idućoj godini održati misije po župama. Tko se odluči za to neka se poveže s fra Franom Lacom. Spomenuo je i veliki jubilej sinjskog samostana, njegovu 650-tu obljetnicu. Napomenuo je kako namjerava s fra Božom Ančićem st. posjetit Argentinu (Bario Vuchetic), gdje bi se poslalo dvojicu subraće. Iduće ljeto bi se ljeto trojicu mlađe braće poslalo na postdiplomski studij. Također se ima u vidu u «pomlađivanje» Hrvatskih katoličkih misija u Njemačkoj. Kao što njemačke biskupije uvode prestrukturiranje u svojim biskupijama i po župama, tako bi trebalo razmišljati i u našoj Provinciji za budućnost.

Postavljeno je i nekoliko pitanja o smrti i ostavštini fra Tomislava Pavla Duke na koje je o. Provincijal dao iscrpne odgovore.

Također je ukazao na problem pojedinih samostana. Jasno i glasno je kazao da postoji problem glede pojedinih samostana na koje se često pozivamo i puna su nam usta istih npr. Sv. Lovre, Visovac i Karin, a nitko ne želi poći u te samostane. Karin bi trebao postati kuća molitve i mira. U njemu bi se mogao razviti i religiozni turizam. Potreban je čovjek organizatorskih sposobnosti.

Velik dio diskusije odnosio se na vođenje kućanstva u pojedinim misijama, zatim na troškove stanova u kojima žive svećenici u Njemačkoj. O. Provincijal je dao mogućnost svakome bratu da iznese sve što ga tišti i da pokušamo naći pravedna rješenja.

Franjevački dijalog, dijalog braće i braći

Sastanku je prisustvovao i prof. fra Zvonko Tolić, moderator za franjevačku formaciju koji je braći održao predavanje o *Franjevačkom dijalogu*.

Predavanje je plod njegova razmišljanja kojim želi potaknuti svu braću za što bolju pripremu u svezi proslave 800-te godišnjice našega Pravila i Reda. Postavljena pitanja u predavanju žele izazvati svakoga brata da se upita čime želi ući u tu 800-tu obljetnicu, jer Franjo je bio potpuna novost svome vremenu. Potpuno predan Kristu i zaštiti nebeske Majke. Valja li naša molitva, istina, stav, predanost? Mogu li pogani današnjega vremena reći za nas danas: gle kako se ljube! Ono što je u srcu to je prije ili kasnije u riječi i u djelu. Ljudi u nama gledaju i traže odgovor na svoja egzistencijalna pitanja. Treba li nas Crkva ovakve kakvi jesmo ili nas je vrijeme pregazilo? Ta i druga pitanja koja su se provlačila kroz predavanje izazvala su podijeljena mišljenja u diskusiji vrlo živoj, dinamičnoj, na trenutke burnoj.

Radni dan završio je euharistijskim slavljem, koje je predmolio o. Provincijal i molitvom večernje. U prigodnoj homiliji o. Provincijal se poslužio slikom strujnog udara, na temelju pokusa izvedenog u školi, želeći potaknuti svu braću da se upitaju jesu li povezani s izvorom svjetlosti i duhovne snage-Kristom koji je zahvatio cijelo biće sv. Franje i koji bi i nas trebao prožimati kako bismo bili svjedoci te svjetlosti i topline u današnjem svijetu, a ne nakon ređenja pasti do neprepoznatljivosti.

Nakon euharistijskog slavlja i večere nastavilo se bratsko druženje – rekreacija. To je bila prilika da se mnogo toga kaže što se tijekom dugih mjeseci nagomilano u dušama braće.

Srijeda – 28. 11. 2007.

Doprinosi braće

Nakon Jutarnje i doručka slijedilo je izvješće fra Bože Ančića, st. Pročitana je lista doprinosa pojedinog brata i misije ili zajednica u kojima braća rade.

Budući projekt u Provinciji svakako je obnova samostana u Makarskoj. U plodnoj diskusiji došlo se do slijedećih zaključaka:

1. Braća će od 1. siječnja 2008. imati povišenu plaću .
2. Fra Ante Vuk Buljan i fra Bože Ančić, st. posjetit će svakoga brata, ispitati problem kućanstva, razgovarati s odgovornima u biskupiji, te izvijestiti o. Provincijala o istome.
3. Pokrenut će se bilten Prijatelji franjevac. Za bilten će se brinuti uže tijelo sastavljeno od braće: Fra Ante Vuka Buljana, fra Bože Ančića, fra Ante Markovića i fra Borisa Čarića.

Sastanak je završen euharistijskim slavljem koje je predvodio i propovijedao fra Ante Vuk Buljan. Naglasivši u svojoj homiliji na spremnost pomirenja i opraštanja.

Nakon ručka braća su se razišla i krenula u svoje misijske postaje.

Fra Jozo Župić

† O. fra Stanko Bušelić

**Uz 20.-tu obljetnicu njegove smrti
(*Tučepi, 2. VI. 1913. - †Rim, 19. IX. 1987.)**

Dana 26. listopada 2007. fra Stjepan Čovo održao je u Tučepima/Makarska predavanje s gornjim naslovom i ono je pobudilo zanimanje publike. Radi toga donosimo ga u cijelosti radi njih, a i radi svih onih koji žele više doznati tko je bio i čime se fra Stanko bavio cijeloga svog zemaljskoga vijeka. Predavanje ostavljamo u govornom obliku kako je spremljeno i izrečeno, jedino su kasnije unesene najpotrebnije bilješke.

Uredništvo

Uvod

Dragi Tučepljani! Srdačno vas pozdravljam na čelu s vašim cijenjenim župnikom fra Nediljkom. Posebni pozdrav upućujem fra Stankovu bratu Milošu, ne zaboravljajući drugu rodbinu pokojnog fra Stanka. Iskreni pozdrav upućujem gospodinu Vladimiru Bušeliću, načelniku općine Tučepi kao i drugim dragim gostima našeg večerašnjeg druženja.

Fra Stanko Bušelić je sin ovoga divnog kraja. Danas ga se s radošću sjećamo, u prigodi njegove 20. obljetnice smrti. Ovo ipak nije čas da se samo njega sjetimo nego i svih onih koji su s njim bili povezani bilo rodbinskim ili prijateljskim vezama, još više vezom rada i ljubavi prema velikom filozofu i teologu bl. Ivanu Duns Skotu (1265.-1308.). Zato ovog časa preda se postavljamo fra Stanka i bl. Ivana Duns Skota, jer obadvojica stvaraju nerazdvojivu cjelinu, budući da je fra Stanko bio zaokupljen Skotovom mišlju cijeloga svoga zemaljskoga života. Bl. Ivan Duns Skot jest veliki franjevac, nazvan oštromnim naučiteljem, naučiteljem Utjelovljene Riječi i marijanskim naučiteljem, poznat ne samo po dubini filozofsko-teološke misli nego i svetosti svoga života. Bila je želja cijele Crkve, a posebno Franjevačkog reda da ga se proglasi svecem, zato je trebalo oformiti posebnu komisiju koja će objavljivati njegova djela i osloboditi ih od svih natruha koje su mu drugi pripisivali. Za predsjednika Skotističke komisije koja je osnovana 1938. bio je postavljen dr. fra Karlo Balić (*Katuni/Omiš, 6. XII. 1899. - †Rim, 15. IV. 1977.), a prvi član te Komisije postao je naš fra Stanko.¹ Vjerujem da među

* Predavanje pod gornjim naslovom održano je 26. listopada 2007. godine na župskoj tribini župe Tučepi, rodnom mjestu fra Stanka Bušelića.

1 Ovdje nije govor o cjelokupnom radu Skotističke komisije nego doprinosu koji joj je dao o. Stanko Bušelić. O Skotističkoj komisiji vidi: S. ČOVO. *Skotistička komisija i apostolsko pismo Pavla VI. "Alma Parens"*, u *Blaženi Ivan Duns Skot. Oštromni i marijanski naučitelj*, Služba Božja, Makarska, 1996., 153-169.

vama ima rijetkih koji su ga poznavali, iako su o njemu sigurno mnogo čuli. Ostao je nepoznat i mnogim fratrima njegove Provincije, poznavala ga je tek starija generacija fratarata i onih koji su s njim živjeli u Rimu ili se tamo navraćali.

Fra Stanka sam poblje upoznao kroz tri (3) godine zajedničkoga života u međunarodnom kolegiju sv. Ante Padovanskoga *Antonianum* u Rimu, Via Merulana, 124. Bio sam mu i na pogrebu u Rimu 23. rujna 1987.

Fra Stankov životni poziv

Iako je fra Stanko sin ovog divnog kraja, nažalost, on je u njemu malo poznat, jer je u njemu proveo samo 11 godina svoga djetinjstva. Kasnije se u Tučepe navraćao za vrijeme školskih praznika, a poslije novicijata tek povremeno, iako je za vrijeme studija bio u obližnjoj Makarskoj. Viši ideali redovničko-svećeničkog poziva i znanstveni rad, kojima se potpuno posvetio, odveli su ga drugim životnim putovima daleko od rodnoga kraja. Zato smo ovdje da ga bolje upoznamo ili da barem o njemu doznamo ono najosnovnije. Fra Stanko se rodio 2. lipnja 1913. godine od kršćanskih roditelja Josipa i Marije rođene Lalić. Na krštenju je dobio ime Ante (Tonći) koje je stupanjem u Franjevački red zamijenio imenom fra Stanko. Imao je dva brata Ferdinanda (koji je poginuo u Drugom svjetskom ratu) i Miloša i sestru Mironu (Mariju). Osnovnu školu je završio ovdje u Tučepima (1919.-1924.), a u Sinju Franjevačku klasičnu gimnaziju (1924.-1930.). U novicijat franjevačke Provincije Presvetog Otkupitelja primio ga je o. Stanko Petrov u Makarskoj 30. kolovoza 1930. jer je te godine novicijat premješten s Visovca u Zaostrog radi malarije koja je vladala na Visovcu i cijelom njegovu okolišu.² Godinu dana kasnije položio je svoje prve redovničke zavjete u Zaostrogu 31. kolovoza 1931. u ruke o. Petra Grabića, provincijala. Dvije godine filozofije studirao je u Sinju (1931.-1933.), a četiri godine teologije u Makarskoj (1933.-1937.). Kroz cijelo vrijeme studija odlikovao se primjerenim vladanjem i vrlo dobrim studijem. Svečane redovničke zavjete položio je u ruke o. fra Jure Božitkovića, profesor koga je delegirao o. fra Ante Cikojević, provincijal u Makarskoj 12. studenoga 1934. godine. Male redove primio je u Makarskoj u crkvi sv. Marka 19. i 20. studenoga 1933. Subđakonat je primio 6. svibnja

2 Kako je trebalo u Zaostrogu urediti prostorije za dolazak novaka, novaci su počeli novicijat u Makarskoj i s njima je bio o. Ante Antić koji je novake 2. listopada 1930. dovezao u Zaostrog. Kroničar je zaostroškog samostana zapisao: «Danas poslije podne brodom-parabrodom dođoše klerici novaci. Zadnjih dana starješinstvo Provincije radi malarije na Visovcu odredilo je do konačnog odlučjenja mjesta za novicijat da ga se smjesti u Zaostrog. Pod učiteljem koji je već 7 godina bio na Visovcu – p. o. fra Leonardom Bajićem – šesnaest je imenom novaka. [navedena imena novaka!]. Isti su pred mjesec dana obučeni u Makarskoj i stali pod nadzorom p. o. fra Ante Antića do današnjega dana. Bilo sretno!«, *Spomen Knjiga samostana Zaostrog od 1. I. 1913.- za god. 1930.* str. 216, u *Arhiv samostana Zaostrog*.

1937. u Splitu u novoj crkvi Gospe od Zdravlja. Đakonat mu je podijelio 27. lipnja 1937. mons. Miho Pušić, biskup hvarski, u stolnoj crkvi u Splitu (Sv. Duje). Kako je fra Stanko 1937. godine služio vojni rok od 6 mjeseci (19. listopada 1936.-19. travnja 1937.) u vojnoj bolnici u Beogradu, nastale su poteškoće oko njegova svećeničkog ređenja. Ipak je zaključeno 28. lipnja 1937. godine, dan iza njegova đakonata, da bude zaređen za svećenika s kolegom fra Anselmom Kamberom, a poslije polaže ispite koje još nije položio, dok su ostali njegovi kolege bili ređeni 11. svibnja 1937. u Splitu, u franjevačkoj crkvi na Dobrome. Tako je zaređen za svećenika dva mjeseca iza svojih kolega te mu je svećenički red podijelio 11. srpnja 1937. biskup mons. Kvirin Klement Bonefačić, u Stolnoj crkvi u Splitu. Mladu misu slavio je u Makarskoj četiri dana iza svećeničkog ređenja (15. srpnja 1937.). Kako je fra Stanko pristupao ozbiljno svim svojim dužnostima, tako je pristupio i ispitima koje je odlično i na vrijeme položio.³ Ujedno je tada položio i ispite za jurisdikciju. Kroz vrijeme teološkog studija bili su mu poznati profesori: O. Jure Božitković, o. Božo Vuco, o. Roko Rogošić, o. Gabro Cvitanović, o. Ante Crnica, o. Ante Jadrijević, o. Leonard Bajić i sluga Božji o. Ante Antić. Za vrijeme studija teologije aktivno se uključio u sve njezine aktivnosti. Sudjelovao je i u studentskom radu oko pripreme života svih naših blaženika i svetaca, ali taj njihov rad, nažalost, nije objavljen.⁴ Posebno je radio i bio zapažen u pripremi Balićevih radova koji su se tiskali u tiskari "Kačić" u Šibeniku.

Studij matematike i odlazak u Rim

Poslije završenog teološkog studija pred fra Stankom se otvarao život i rad. Starješinstvo se kolebalo u kojem će ga životnom smjeru uputiti: hoće li ga poslati na rad u vlastitu tiskaru «Kačić» u Šibeniku ili na studij gimnazijskih predmeta u Zagreb. U tom pogledu presudna je bila odluka Proforskog zbora u Makarskoj na kojoj je zaključeno «da klerik fra Stanko Bušelić ne ide u tiskaru, nego da ide na sveučilište za gimnaziju: za fiziku i prirodne znanosti».⁵ Na temelju tog zaključka uprava Provincije šalje fra Stanka na studij matematike i fizike s ovim rasporedom: pod A: teorijsku matematiku,

3 Škol. god. 1933/34. imao je ocjene uglavnom valde bene (vrlo dobar), god. 1934/35 sve ocjene valde bene; 1936/37 bene (dobar) (9), valde bene (6), eminenter (izvrstan) (2); 1936/37. bene (1), valde bene (19). Ispite zadnje godine polagao je koncem 1936/37. i početkom 1937/38. radi služenja vojnog roka od šest mjeseci.

4 Usp. S. Č. (=S. ČOVO), *Umro glasoviti hrvatski skotista o. fra Stanko Bušelić*, u *Glas koncila* XXVI/1987., od 11. X. 1987., str. 10. ISTI, *Fra Stanko Bušelić*, u *Vjesnik Provincije* XXXVI/1987., 5, 357-361. A. LEŠIĆ, *Bušelić, Stanko (Ante)*, u *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 2, JL Zavod «Miroslav Krleža», Zagreb 1989., 528-529. IVONA ĆIRAK, *Fra Stanko Bušelić glavni čitač kodeksa u Vatikanu*, u *Makarska kronika*, br. 254, od 23. X. 2007., 48-49.

5 *Zapisnik Učiteljskih sjednica Franjevačke bogoslovije u Makarskoj od 1919.* - , str. 46.

pod B: racionalnu mehaniku, uz teorijsku fiziku ili, ako mu je draže, nebesku mehaniku, a pod C: fiziku ili, ako hoće teorijsku astronomiju. Fra Stanko je studirao samo dva semestra u Zagrebu (1937./38.).

Ime fra Stanka Bušelića nikako ne smijemo gledati izolirano. Ono je vezano uz velikoga i poznatog franjevca dr. fra Karla Balića, učenjaka svjetskog glasa, pokretača i organizatora velikih znanstvenih skupova, medijevalista, poznatog stručnjaka među znanstvenicima u čijoj će organizaciji fra Stanko živjeti i raditi cijeloga života. Balić je postao veliki Balić, a fra Stanko je ostao mali brat sin sv. Franje, skroman, malen i nepoznat u ljudskim očima, a velik i zaslužan pred Bogom i uvršten među velike stručnjake kritičkog izdavanja srednjovjekovne filozofsko-teološke misli. Ušavši tako u svijet znanosti ne bučno i nametljivo na vani, ali opet zapaženo i cijenjeno među stručnjacima, postajao je sve više nezamjenjiv u tom radu. Kao što je u životu bio tih, tiho je i umro i jednostavno pokopan uz molitvu i pratnju najbližih.

Izbor fra Stanka za člana Komisije

Zašto o. fra Stanka postavljamo uz bok lika i djela dr. fra Karla Balića? Kad je o. Balić došao u Rim 1933. godine za profesora na novootvorenom franjevačkom sveučilištu *Antonianum*, Balić je odmah skrenuo pozornost znanstvenikâ na svoj izdavački rad.⁶ Kako Skotistička sekcija, koja je osnovana 1927. u Quaracchi-ju (Firenze), na čelu s poznatim Éfremom Longpré-om, kanadskim franjevcem. On je sa užim krugom suradnika spremao rad i skupljao potrebni materijal po arhivima i bibliotekama Europe. Iako je to bio dug, težak i naporan rad, on nije polučio željenih rezultata u izdavanju Skotovih djela.⁷ Franjevački red je 1938. osnovao Međunarodnu komisiju za kritičko izdanje Skotovih djela i preselio Skotističku sekciju iz Quarracchi-ja u Rim, bilo je logično da na čelo te Komisije dođe o. Karlo Balić kao dokazani stručnjak i izdavač srednjovjekovnih djela. Balić je ozbiljno prihvatio povjereno imenovanje i odmah počeo tražiti suradnike, u čemu ga je svesrdno pomagao o. Bello, general reda, uza sve protivljenje članova prethodne Skotističke sekcije. Teško je bilo zamisliti da jedan fratar iz malenoga hrvatskoga naroda dođe na čelo takve važne ustanove. Nijemci

6 Navodimo samo najvažnije prve Balićeve radove: *Les commentaires de Jean Duns Scot sur les quatre livres de Sentences*, Louvain, 1927; - *Ioannis de Polliaco et Ioannis de Neapoli Quaestiones disputate de Immaculata Conceptione B.M.V.*, Šibenik, 1931. - *Ioannis Duns Scoti, Doctoris Subtilis et Mariani, Theologiae marianae elementa*, Šibenik, 1933. - *Acta primi congressus provinciarum franciscantium slavicarum*, Šibenik, 1937. Za ta je djela rečeno da su «*praestantissimum specimen*» - «najizvrsniji primjer» izdavanja djela Ivana Duns Skota, usp. *Praefatio*, vol. I. *Opera omnia I. Duns Scoti*, Typis polyglottis vaticanis, Romae MCML, str. X.

7 Usp. J. CAMBELL, *La Section Scotiste (1927-1938)*, u *Archivum Franciscanuum Historicum* 70/1977., 489-522.

su objavili djela svetoga Bonaventure, pa su Francuzi smatrali da oni trebaju objaviti djela Ivana Duns Skota. Balić se nametnuo svojim programom te je u tom smislu priredio posebni Pravilnik Komisije i zacrtao pravila kojih se treba držati u radu.⁸ Tu je bio zacrtan sistematsko-doktrinarni put koji treba slijediti u tom radu, a početak će od Skotova djela *Ordinatio* i ono će poslužiti kao temelj kako treba rekonstruirati Skotova ostala djela jer je to djelo autentično. Najprije se nadao da će mu njegov provincijal dr. fra Petar Grabić poslati ponajbolje i najsposobnije fratre njegove redovničke zajednice koji su voljni raditi na tom poslu. Prva Balićeva misao usmjerila se na mladog studenta matematike i fizike u Zagrebu o. fra Stanka Bušelića. Njega su mu i drugi preporučivali, zato je njemu prvom uputio poziv da prihvati veliki izazov rada i stručnog paleografskog odčitavanja srednjovjekovnih kodeksa latinskoga sadržaja na kojem su napisana djela Ivana Duns Skota. Baliću ga je preporučio i o. fra Ante Antić, sluga Božji njegov magistar ovim riječima: «Radi osoblja ovo je moje mišljenje. Fra Ivana Jurića imadeš već kod sebe i njega možeš odmah za to uzeti. Možeš odmah pozvati i Fra Stanku Bušelića. Hoće li ko što prigovoriti ili zamjeriti nemoj na to paziti i osvrćati se. Fra Stanko je dobra zdravlja, ali njegove živce treba čuvati od previšega rada. On će moći ustrajati samo ako dobro razdijeli vrijeme rada i odmora. Izvan toga vremena neka ne radi. I u tome nad njim dobro pazi. Ti mu sam odredi vrijeme rada i vrijeme odmora, osobito neka ne radi po noći. A treba da mu dadeš dobru okrepu i dovoljno spavanja. Ako ga ne budeš držao u umjerenom radu mogli bi mu živci popustiti i tako ćeš imati veliku odgovornost.»⁹

O. Balić se skrušeno i ponizno obratio fra Stanku pismom da ga privoli za rad u Skotističkoj komisiji: «Dragi moj fra Stanko! U dva navrata pisao sam Ti da vidim Tvoje raspoloženje što se tiče suradnje na izdanju Duns Skotovih djela. Nijesam ni ja jasno formulirao upite, jer nijesam ništa stalno znao, a Ti skoro nijesi ništa odgovarao. Međutim sada je stvar drukčija. Na 21 travnja o. god. Definitorijske komisije je skinulo Longr sa predsjedništva ili bolje pročelnništva sekcije za izdanje Skotovih djela, i stavilo je mene. Tu zadaću nijesam očekivao ni tražio, a sada treba da slušam. Moj Stanko, prva misao moja leti k Tebi. Okolnosti u kojim primam teško breme uvelike su delikatne. Čitav Red očekuje izdanje, i treba dati prvi svezak čim prije. Ove tri-četiri prve godine najznačajnije su i najteže i treba da imam ljude odane, poslušne,

⁸ Za povijest Skotističke komisije vidi: C. BALIĆ, *Note per la storia della Sezione e poi Commissione Scotista per l'edizione critica delle Opere di Giovanni Scoto*, u *Studies Honoring Ignatius Charles Brady*, St. Bonaventura (N.Y.), 1976., 17-44; P. ČAPKUN-DELIĆ, *L'edizione critica delle opere di Giovanni Duns Scoto*, u *La Scuola Cattolica* 94/1966., 438-449; L. MODRIĆ, *Osservazioni su una recente critica all'edizione Vaticana del Opera Omnia di Giovanni Duns Scoto*, u *Antonianum* 58/1983., 336-357.

⁹ A. ANTIĆ, *Poštovani Oče i dragi moj fra Karlo!*, Makarska, 16. V. 1938, u *Spisi O. Karla Balića*, 3, *Dopisi 1937.-1938.*, 745, u *Arhiv Provincijalata Split* (unaprijed: APS).

radine: ljude koji neće ograničavati rad na obligatno vrijeme nego koliko mogu raditi će. I po mome mišljenju Ti bi bio jedan od tih. Tebi je drag Duns Skot, Ti se zanimaš za njegovu stvar, imaš smisla za tehniku, tačnost, ustrajan si u radu, a ne sumnjam da ćeš mi biti odan i poslušan. I prema tome, ja mislim ovih dana dobiti obedijencu i poslati je Provincijalu da Ti ODMAH dodješ ovamo k meni. Treba da znaš, da sekcija Skotova neće biti u Quaracchi, a radi se o tome da se čitav kolegij prenese u Rim. No treba da prije vidim kako Ti misliš, jer na silu ne bih htio imati suradnike. Istina, Ti nisi svršio univerzitetske nauke. No nijesu ni drugi suradnici, kao Doucet koji je u Quaracchi, kao Heysse, izdavač Haleškoga itd. To ni najmanje ne smeta. Ja bih Ti dao sve upute, i kroz par mjeseci u ovim pitanjima znao bi što i ja znam. Ti ne bi bio prosti pomagač, nego pravi ČLAN KOMISIJE, kao i drugi sa svim pravima i dužnostima. No barem dok se ne izda prvi svezak OPUS OXONIENSE ne bi se mogao baviti drugim poslima, niti misliti a pohađanje univerze. Kasnije bi se moglo o tom govoriti, kada bi imao volju, barem da pohađaš neke lekcije. Dakle, Stanko moj, jasno sam Ti kazao moje stanovište. A sada ODMAH ČIM PRIMIŠ MOJE PISMO, molim Te, da mi javiš svoje raspoloženje, koje će nadam se biti pozitivno. Ti si prvi suradnik koga pozivam u komisiju koju imam da formiram. Očekujući Tvoje pismo Tvoj sam, Roma, 4. V. 38.«¹⁰ (Istaknuo o. Balić).

Balić je uporno tražio suradnike i iz drugih naroda i provincija. Stvorio je tako ekipu nutarnjih i vanjskih suradnika koji su se posvetili tom radu nesebično, predano i ustrajno. Među njima je bilo Nijemaca, Francuza, Talijana, Španjolaca, Engleza itd., ipak je najgorljiviji njegov pomagač i oslonac bio dr. fra Petar Grabić, provincijal koji mu je žrtvovao vrijedne fratre iz Provincije. Njemu se Balić obratio 11. svibnja 1938. ovim riječima: «Treba mi organizirati sekciju. Do oktobra moram naći barem 10 ljudi za čitanje, a 10 za traženje kodeksa. A gdje? Kanada je dala na raspolaganje Longpr u 6 Kanadeža, pak eto je nigdje, a koliko će dati meni Provincija? Moram imati ljude žrtve, samoprijegora i meni odane. Zapravo ne bi trebalo baš velike genije, dosta je i srednje sposobnost, ali VELKA TAČNOST, POMNJA, PAŽNJA PRI ČITANJU RUKOPISA, i dešifriranju skraćenica. Ne znam sam kako ću i što. General mi kaže, da će on potpisivati obedijence komu hoću i kakove hoću. Ja mislim svakako odmah pozvati maloga BUŠELIĆA. Znam da se mogu staviti ove ili one zapaske, ali on je tačan, ustrajan i radin. Mislim da će mi biti i odan i poslušan. Onda mislim pozvati i Čapkuna. To će se u Makarskoj osjetiti, ali što ću ja? Čudesa ne mogu učiniti. Koliko nađem dobre, odane, požrtvovne suradnike, toliko ću i uspjeti. Ne znam koga još?...

10 K. BALIĆ, *Dragi moj fra Stanko!*, Roma 4. V. 1938, u *Spisi o. Karla Balića*, 3, *Dopisi 1937-1938.*, 723, u *APS*; Red je ustanovio Komisiju za kritičko izdavanje djela Ivana Duns Skota 21. XI. 1938. i povjerio je o. Karlu Baliću, usp. *Acta Ordinis Fratrum Minorum* 57/1938., 233.

U svakom slučaju hoću da imam barem dvojicu iz PROVINCIJE, i to ljudi pouzdanih koji će skokom kuda im naredim: zajedno za istim idealom, sa istim žarom.«¹¹

Balić je nestrpljivo očekivao fra Stankov odgovor, jer je dobro poznao njegove sposobnosti, a navlastito njegovu ljubav prema Duns Skotu i dosadašnje zalaganje u takvu radu. Kad mu je fra Stanko spremno i velikodušno odgovorio 6. svibnja 1938. tko je mogao biti radosniji od njega, jer je fra Stankov odgovor glasio ovako: «Vi želite i pitate moj pristanak? Pa kad sam ga opozvao?! – Niste Vi još zadovoljni ovim riječima, znam ja. Dakle bježim okolišenja: **Stvar mi je jasna: Pristajem. Hoću – do groba!** Mogli ste probati dosada: u čemu je bila moja neposlušnost? Samo u tome da sam htio te i najsitnija stvarca bude što kritičnija! To me je i ponukalo, da sam ogromne Vaše spise kontrolirao – gdje su Vam drugi činili greške (misli su, valjda, da su to male stvari; - kad se tiče djela našeg prvog Učenjaka, meni je svaka sitnica ozbiljan predmet!). Dakle, bit ću savjestan, bit ću poslušan. – Nadam se, i s pravom računam na Vašu zaštitu! – Dakle, spreman sam, kad god hoćete – evo me, uz blagoslov mojih starijih...Vaš sam odani fr. S. Bušelić«.¹²

Poslije fra Stankova spremna prihvaćanja rada u Komisiji, Balić mu šalje obediencu¹³ preko provincijala ovim riječima: «Šaljem u Split obediencu da ODMAH dođe o. Bušelić.«¹⁴, a nešto ranije je pisao provincijalu i preporučivao mu fra Stankov dolazak: «Nadam se da će doći...Računam na Vašu pomoć, koja će u prvom redu stati u tome da dobijem...odane, revne, vrijedne suradnike i to mislim odmah malog Bušelića«.¹⁵ Tko je mogao biti radosniji od samog Balića u času kad je fra Stanko velikodušno prihvatio ponudu i rekao: “**Hoću – do groba!**” Tim je Balić sigurno dobio ono što je želio: odanog, revnog i vrijednog suradnika. Još više ga je obuzimala radost i pouzdanje jer ga je dobro poznao i njegov dosadašnji rad neobično cijenio. Zahvalnost za njegov dolazak iznio je o. Petru Grabiću, provincijalu: «Bušelić je došao, i srdačno Vam zahvaljujem!».¹⁶

Fra Stankov pristanak postaje tako važan i dalekosežan, dovodi ga u Rim u lipnju 1938. godine u kojem će provesti cijeli svoj život i dočekati zemaljsku smrt 19. rujna 1987. Kasnije su mu se pridružili o. fra Ivan Jurić (1940.),

11 K. BALIĆ, *Dragi Oče Meštre*, Roma, 11. V. 1938., u *Spisi o. Karla Balića 3, Dopisi 1937.-1938.*, 740, u *APS*.

12 S. BUŠELIĆ, *Poštovani Oče!*, Zagreb, 6. V. 1938., u *Spisi o. Karla Balića 3*, 531, u *APS*.

13 Službeni starješinski dopis da neki redovnik primi određenu službu i da posluša svoga poglavara. Ovdje se radilo o posluhu generalu Franjevačkog reda OFM.

14 Usp. Balićevo pismo od 14. VI. 1938.

15 K. BALIĆ, *Mnogopoštovani Oče!*, [Pismo provincijalu Grabiću], Rim, 3. V. 1938., u *APS*.

16 K. BALIĆ, *Mnogopoštovani Oče!*, Rim, 3. VII. 1938., u *Spisi fra Petra Grabića 1937.-1941.*, A-B, u *APS*.

o. fra Serafin Rajič, o. fra Metoda Kelava, o. fra Bernardin Biloderić, o. fra Petar Čapkun (1941.-1967). Njima su se kasnije pridružili o. fra Pavao Melada i o. fra Luka Modrić i na koncu o. fra Petar Babić (1974.-1978.). Ovdje sam spomenuo samo suradnike iz naše Provincije, bilo je i drugih Hrvata i nehrvata koji su prošli kroz tu znanstvenu ustanovu.¹⁷

Razlozi fra Stankova izbora i odlaska u Komisiju

Zašto je Balić najprije mislio i želio da mu fra Stanko dođe za rad u Komisiji? Fra Stankov izbor u tako izabrano društvo radnika i znanstvenika trebamo tražiti u tom što je fra Stanko bio sposoban i savjestan, pun ljubavi prema takvome radu, u kojemu se već iskušao i iskazao kod objavljivanja Balićevih prethodnih djela za vrijeme svoga teološkog studija. To ovdje moramo posebno naglasiti. Kad je o. Balić 1933. objavljivao Skotovu mariologiju *Ioannis Duns Scoti, Doctoris Mariani, Theologiae marianae elementa*¹⁸ i *Collectanea franciscana slavica 1, Acta primi congressus Zagrebiae* 25-29 sept. 1935, Šibenik, 1937. fra Stanko mu je već tada neumorno pomagao. Osim toga fra Stanko je gajio ljubav prema Skotu već od ranih godina jer joj je pogodovala cijela atmosfera u studijskim centrima njegove Provincije, kako u studiju filozofije u Sinju tako i u studiju teologije u Makarskoj. U Sinju je na mlade studente filozofije najviše utjecao dr. fra Bone Radonić, istaknuti skotista, filozof i mučenik (*Vrgorac, 1888.-†Zagreb, 1945.), a na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj skotizam je bio uvijek prisutan, ali je ipak posebni pečat dobio dolaskom za profesora 1927. o. Balića a od 1936. preseljenjem dr. Radonića u Makarsku. Balić je u doba svoga boravka u Makarskoj razvio kritičko izdanje srednjovjekovnih pisaca kao nastavak svoje doktorske disertacije. Oko tehničkog opremanja knjiga, korekture i provjere teksta Balić je veliku pomoć nalazio među studentima teologije. Svakako jedan od najzapaženijih uz fra Antu Bešlića i fra Pavla Meladu bio je naš fra Stanko. Da fra Stanko ne bude samo materijalni djelatnik u tehničkim i tiskarskim poslovima Balićevih knjiga, on je posegnuo za Skotovim djelima i sve ih pročitao iz Vivèsova izdanja.¹⁹ Zato se ne trebamo

17 Popis svih suradnika u Skotističkoj komisiji od njezina osnutka 1938. do danas vidi u S. RUIZ DE LOIZAGA, *Hitos significativos de la Comisión escotista durante el periodo 1964-2006*, u *Giovanni Duns Scoto. Studi e ricerche nel VII Centenario della su morte* in onore di P. Cesar Saco Alarcón, a cura di MARTÍN CARBAJO NÚÑEZ, Roma 2008., 136-137.

18 Kad je Balić ponovno objavljivao Skotovu mariologiju u prigodi 100. obljetnice proglašenja dogme Marijina bezgrješnog začeća (1954.) revno su mu pomagali njegovi suradnici "među kojima treba spomenuti najustrajnijeg člana Komisije, Stanka Bušelića", D. ARAČIĆ, *La dottrina mariologica negli scritti di Carlo Balić*, Roma 1980., str. 200, bilj. 47.

19 Prvo cjelovito izdanje Skotovih djela objavio je Luka Wadding u Lionu 1639. u 12 svezaka. Pretiskao ih je Ljudevit Vivès u Parizu 1891.-1895. u 26. svezaka. Ta dva izdavača pripisali su Skotu i djela koja nisu njegova. Trebalo je utvrditi koja su Skotova autentična djela te ih pomnjivo obraditi znanstvenom metodom.

čuditi da se kasnije, kao zaljubljenik u Skota, rado odazvao zovu filozofije i znanosti da neumorno radi na kritičkom izdanju Skotovih djela. Za vrijeme studija magistar mu je bio sluga Božji o. Ante Antić koji je u njemu učvrstio duhovnu dimenziju ljubavi prema Bogu i radu što je vjerno i ustrajno pokazao i vršio u Grabićevoj koloniji u Rimu, a sam ga je preporučio o. Baliću za takav rad.²⁰

Od onog časa kad je fra Stanko došao u tu visoko znanstvenu i cijenjenu ustanovu nije ju nikad napuštao, nego je poput marljive pčele radio, prebiraio stare rukopise Skotove filozofsko-teološke misli, čistio ih od natruha i nejasnoća, istraživao i pokazivao koja je iskonska Skotova misao i izričaj, služeći se principima tekstualne kritike koja je u Skotističkoj komisiji dosegla svoj vrhunac. Njegov je život bio uvijek u službi istine, a da se nije bojao ulaziti u najveće dubine objave pri čemu je izradio vlastiti sistem mišljenja, u čije je središte stavio otajstvo Utjelovljenja i Marijina bezgrješnog začeca kao najviši izraz Božje ljubavi prema čovječanstvu.

Čim je fra Stanko stigao u Rim, odmah se ozbiljno prihvatio posla i prije službenog početka otvora rada u Komisiji. Tako piše o. Baliću 18. rujna 1938. ovako: «Ovaj kodeks sada s lakoćom čitam, samo teško ide pisanje (10 lista – u rukopisu ca. 140 stranica). Druge kodekse kušam, idu i oni s malo poteškoća, ali će to vrijeme izgaditi i moj Učitelj».²¹ Slično je ponovio nekoliko dana kasnije: «Uza svu dobru volju nisam mogao preko 10 lista kodeksa da prepisem, što odgovara 150 stranica rukopisa. Puno sam izgubio vremena u prva dva tri lista»²². Moramo znati da je bl. Ivan Duns Skot rano umro i da nije završio sva svoja djela, drugi su im dodavali svoje bilješke, zato ih je trebalo očistiti od natruha i dodataka. Uvijek je vladalo veliko zanimanje za Skotovu misao, da nikada nije bio prekinut studij njegove misli, uza sve kaotične prilike koje su ovladale njegovim djelima poslije njegove smrti.

Rad u Komisiji

Dobro znamo da je rad u Komisiji težak i naporan jer je sastavljen od mnogo neprilika i monotonije da bi postigao svoju cjelovitost. Da je taj rad uza sve poteškoće uspijevao i išao naprijed, sigurno moramo zahvaliti mnogima, ali ni u kojem slučaju ne smijemo zaboraviti fra Stanka koji nije bio samo jedan od radnika nego je bio prvi od svih u tom radu. Možemo

20 «Grabićevu koloniju u Rimu» sačinjavali su: o. fra Karlo Balić, o. fra Stanko Bušelić, o. fra Petar Čapkun-Delić, o. fra Ivan Jurić, o. fra Pavao Melada i o. fra Luka Modrić, usp. P. ČAPKUN-DELIĆ i I. JURIĆ, *Grabićeva kolonija u Rimu*, u *Mp. o. Petar dr. Grabić 1882.-1963. Životne crtice i glavnija djela*, Split, 1964., 46-49..

21 S. BUŠELIĆ, *Dragi Oče fr. Karlo*, Rim, 18. IX. 1938. u *Spisi o. Balića 3*, dopisi 1937.-1938., 735-736, u *APS*.

22 S. BUŠELIĆ, *Dragi Oče fr. Karlo*, Rim, 25. IX. 1938., u *isto*, 733-734., u *APS*.

ga s pravom ubrojiti među najzaslužnije članove te Komisije. Ušavši u taj posao postao je ponizan, skriven, ali vođen velikom ljubavlju davao je sve od sebe da na koncu sebe potpuno preda radu i Bogu. Takvog radnika je zamišljao o. Balić i našao ga upravo u fra Stanku. Rad Skotističke komisije i njezina kritičnost mogu biti uzorom svim drugim kritičkim radovima u pripremanju teksta srednjovjekovnih pisaca. Nemala je zasluga u tom uz o. Balića, i fra Stanka Bušelića. Kad se Balić tuži na poteškoće i usporeni rad u Komisiji, ipak kaže «izuzevši fra Stanka, nemam nikoga».²³ Fra Karlo je znao pisati posebno provincijalu Grabiću: «Drugi idu na praznike, fra Stanko ostaje u Rimu».²⁴

Fra Stanko je upravo franjevački osjetio zahtjev franjevačkoga reda o milosti rada jer je živio, rastao i sebe davao za taj rad. On bi nam najbolje znao ocrtati sav onaj naporni put koji je Komisija prevalila u traženju načina oko izbora metode rada, da se ostvari zamisao i da se svjetskoj javnosti dade iskonski Skot i od njega odbace svi dodaci koje su mu drugi pripisivali. Fra Stanko je postao stručnjak za «restauraciju» teksta. Možemo s pravom kazati da je postao izvrsni paleograf koji je sustavno, znalčki i smišljeno to radio.²⁵ S tim se radom toliko srastao da je uvijek radio, doslovno velim: *uvijek*. On je tim i takvim radom ušao u područje specijaliziranih tema filozofije i teologije koje je mnogima nepoznato i koje zanima samo uski krug stručnjaka i poznavalaca specijalista.²⁶ Na spomendan Ivana Duns Skota 8. studenoga 1938. Skotistička komisija je službeno počela radom. Balić to javlja svom provincijalu Grabiću: «Bila sva elita našeg reda što stanuje u Rimu, a vanjske nijesmo zvali radi više razloga. Ja sam držao kratak govor, a onda general. Rad smo započeli i imam puno nade u uspjeh pod zaštitom Bl. Djevice».²⁷ Od te daleke 1938. godine do 1984. godine on je neprekidno radio u Komisiji noseći rekord ustrajnosti u apsolutnom smislu. Znanstvenici su u izdanjima Skotističke komisije gledali vrhunac znanstvenog rada na restauraciji Skotove misli. Za to imamo mnoga priznanja i najpozitivnijih

23 K. BALIĆ, *Mnogopoštovani Oče!*, Rim, 11. V. 1941., u *Akta prov. Grabića, 1937.-1941*, A-B, u *APS*.

24 Usp. BALIĆ, *Mnogopoštovani oče!*, Rim, 14. lipnja 1940., u *Akta prov. Grabića, 1937.-1941*, A-B, u *APS*.

25 Moramo spomenuti kako je odčitao kameni glagoljski natpis iz Dubravica kod Skradina koji nitko do tada nije uspijevao odgonetnuti.

26 Priznanje o fra Stankovu neumornom radu u Komisiji od početka 1938. do njegove smrti priznali su izdavači Skotovih djela i posebno naglasili rad na tumačenju i uspoređivanju rukopisa (manuskripta) kao i na otkrivanju i uspostavi originalnog teksta i kako je svoj gotovo skriveni život ponizno prinio Bogu kad je blago izdahnuo u Rimu gdje je i pokopan. Usp. *Praefatio*, u *Opera omnia B. Ioannis Duns Scoti*, sv. XIX, *Civitas Vaticana 1993.*, XV; «Radio je danju i noću kroz 50 (sic!) godina na kritičkoj restauraciji teksta», S. RUIZ DE LOIZAGA, *nav. dj.* 146.

27 K. BALIĆ, *Mnogopoštovani Oče*, Rim, 12. XI. 1938., br. prot. prov. Split 1828/38., od 16. XI. 1938., u *Akta prov. Grabića 1937.-1941.*, A-B, u *APS*.

ocjena tog iznimno vrijednog i znanstveno utemeljenog rada, ali o tom ne želimo govoriti. To možemo čitati u ocjeni Balićeva djela i rada. Ipak spomenimo riječi Ivana Pavla II., pape u prigodi posjeta Antonianumu i Skotističkoj komisiji 16. siječnja 1982. godine koji je izrekao: «Konačno se nalazim u pravom hramu znanosti!»²⁸

Časovi opuštanja i rasonode

Kako je fra Stanko sve svoje sile i vrijeme usmjerio na Duns Skota, gotovo je zaboravio na svoju okolicu, ljude i svakidašnja zbivanja. Tijekom svog rimskog boravka samo je jednom došao u provinciju i to u ljetu 1939. godine u društvu s fra Karlom Balićem i fra Ćirom Markočem brodom Ancona-Zadar. Dolaskom u Rim nije ipak mogao odoljeti izazovima ljepote i važnih rimskih spomenika koje je znatiželjno obilazio. Jacques Cambell, nekoć član Komisije prisjeća se takvog jednog obilaska Rima od 8. siječnja 1939. sa fra Stankom i Martinom Bodewigom kad su se našli u blizini Milvijskoga mosta. Njih su se dvojica povraćali u Antonianum tramvajem, a fra Stanko, ne uzdajući se u točnost tramvaja, pješice. On je stigao deset minuta prije njih. Cambell je zapisao: «Stanko u bojazni da ne izgubi tramvaj, išao je pješke, koračajući brzo da ne zakasni».²⁹ Za orijentaciju po gradu služio se kartom grada i kompasom. Ipak vrijeme Drugog svjetskog rata teško je proživljavao. Kako u samome Rimu, a tako i u onom što se zbivalo s njegovom Domovinom, a navlastito u njegovim Tučepima. Do vijesti se veoma teško dolazilo. Za nj je zabilježeno: «Tehnički nadaren fra Stanko Bušelić (†1987.) uspijeva u svojoj sobi napraviti radio-prijemnik, koji prima gotovo sve europske radio postaje. Studenti imaju samo jedan radio-aparat u zajedničkoj dvorani, da mogu slušati Talijanski radio. Naši studenti nastoje doći i do drugih vijesti... Koriste taj isti radio-prijemnik. Kad nema Talijana, slušaju Radio London, što je u fašističkoj Italiji bilo zabranjeno. Jednog dana rimski dnevnik *Messaggero* donosi vijest kako su uhićeni i osuđeni muž i žena koji su slušali Radio London. Neki fra Pavlov kolega izrezuje tu vijest i stavlja je na aparat s primjedbom: «Tako bi se moglo dogoditi i ponekom fratru!» Taj listić fra Pavao čuva kao uspomenu.»³⁰

Doživio je bombardiranja Rima (1943.) i najviše što je mogao učiniti bilo je da se skloni u obližnju Grottaferratu. Fra Karlo Balić piše provincijalu

28 «Finalmente mi trovo in un vero santuario della scienza», *L'Osservatore Romano*, 18.-19. siječnja 1982., str. 4-6.

29 JACQUES CAMBELL, *Deux aspects d'une collaboration*, u *P. Carlo Balić O.F.M. profilo - impressioni - ricordi*, a cura di P. Paolo Melada, O. F. M. e P. Dinko Aračić, O. F. M., Roma, 1978., 132. P. Jacques Cambell, franjevac iz Francuske, povjesničar franjevačkih izvora, nekoć član Skotističke komisije.

30 P. LUBINA, *Fra Pavao Melada - život i djelo*, u *Ancilla Domini*. Zbornik far Pavla Melade, Split-Zagreb, 2000., 31.

Grabiću: «I ovdje dosta kritično stanje, kako možete razabrati preko radija i novina. Svaki skoro dan uzbuna: i to više puta. Topovi gruvaju naokolo; a u gradu ovdje ondje padne po koja bomba.»³¹ O. Petar Čapkun je jasniji: «I mi smo ovdje malo izbližega osjetili bojno polje: vidjeli zračne dvoboje iznad rimskih krovova, slušali detonacije u blizini od kakvih 500 metara, gledali ruševine rimskih želj. stanica, bolnica i privatnih zgrada kao i razbacane kosti mrtvih po groblju, danima i noćima osluškivali baražne topovske dvoboje na nedalekim pontinskim poljima».³² Kad je fra Stanko odlazio na odmor tražeći osvježenja i čistog zraka, to je rijetko bilo, odlazio je u Grottaferratu, ali ne kao drugi, sredstvima javnog gradskog prometa, uvijek je išao pješke. I taj je put od 24 km prevaljivao u nekoliko sati. Jednoga je ljeta stavljen za starješinu kolegija i sve je funkcioniralo u pravom istinskom redu. Znao je zahtijevati poštivanje reda koji vlada u kolegiju od svakoga bez iznimke pa i od samog generala Reda o. Valentina Schaafa.

Kad su mnogi naši fratri silom prilika na koncu Drugoga svjetskog rata došli u Rim i u izbjegličkim danima dijelili s drugima sudbinu, fra Stanko je s njima bio brat s braćom, dijeleći njihov strah i neizvjesnost. Njihov se razgovor redovito svodio na teško stanje u Hrvatskoj i na pronalaženje mogućnosti kako pomoći subraći u Provinciji i narodu u nevolji. Kad su u Rim počeli dolaziti prvi studenti fra Stankove provincije poslije Drugog svjetskog rata, on je još više osvježio vlastitu dušu i živo se zanimao o stanju u provinciji i svim detaljima života u njoj koji su njemu bili nepoznati ili ih nije mogao ni zamisliti da bi se mogli dogoditi. Radovao se svakom uspjehu Provincije posebno tadašnjem lijepom broju redovničko-svećeničkih zvanja koji su popunili ili će popuniti veliku prazninu onih koji su umrli, a još više onih 44 fratra koji su pobijeni u ratnom vohoru ili poratnim komunističkim progonima.³³ Posebno je bio duhovno osvježen kad je vlastitim očima i osobno doživio mlade franjevačke novake svoje provincije u Rimu 1969. i 1970. u godinama kad je naša provincija imala svoj novicijat u Italiji (La Verna), pokrajina Toscana ili kad je gledao bogoslove koji su se na La Verni spremali na svečane redovničke zavjete te pohađali Rim.

Kako smo naglasili, Skot je bio fra Stankova ljubav kojoj se dušom i srcem predao. Kao pravi sin sv. Franje volio je sve stvoreno: cvijeće, prirodu, životinje. Uz to je volio pjesmu i glazbu. U prvim godinama rimskog boravka u časovima opuštenosti svirao je flautu. Kad je u prigodi proslave Balićeva

31 K. BALIĆ, *Mnogopoštovani Oče!*, Rim, 3. III. 1944., u *APS*.

32 FRA PETAR ČAPKUN, *Dragi fra Luidi*, bez nadnevka, prot. provincijalata Split, 30. IV. 1944., br. 308/44, u *Spisi prov. Grabića 1943.-1945.*, u *Čapkun fra Petar*, u *APS*.

33 Rado se spominjao svojih odgojitelja i iznosio zgrade zajedničkog života a posebno je spominjao o. Leonarda Bajića (*1889.-†1948.), magistra u novicijatu i mučenika i njegove odgojne metode, a posebno je spominjao kako je o. Leonard isticao kako svatko moli i zahvaljuje Bogu pa i nerazumne životinje.

imendana 1939. godine netko slomio fra Stankovu flautu, Balić mu je kupio novu uz obrazloženje provincijalu fra Petru Grabiću: «Pa kako lijepo radi, a bez flauta nikako ne može da se prođe, ja sam mu ga od ovih intencija s Vašim blagoslovom kupio».³⁴ Drugovao je sa svojim mačkom. Uvijek se savjesno brinuo o njegovu prehranjivanju. Bio je to divni, pitomi mačak, nadjenao mu je ime Mujo, koji je bio dobro ugojen, izvjesne težine da bi ga poneki Talijan rado imao u svojem loncu.

Drugi suradnici na istome poslu mogli su imati i imali su i druge naklonosti i zanimanja, odlazili tamo i ovamo na odmor ili u svoju domovinu, fra Stanko je ostavio sve, posvetio se Skotu i starim rukopisima, ostajao je usidren u radu i Komisiji. Što ga je u tom posebno zaokupljalo? Želio je da bl. Ivan Duns Skot zasja u pravom svjetlu, pravom znanstvenom metodom i da se od njega odbace sve sumnje i netočnosti koje su mu drugi pripisivali. Radio je neprekidno, što mu često priznaje o. Balić u pismenim izvještajima kako općoj javnosti a tako i njegovu provincijalu Grabiću. Njegov se rad kasnije pretvorio najviše u noćni rad, kad se svatko odmara i kad utihnu svi zvukovi i šumovi kako stanara kolegija a tako i javnog gradskog prometa. Svjetlo se u njegovoj sobi nije gasilo. Postao je mučenik toga rada. Katkad bi noću prošao hodnikom do prostorija Skotističke komisije da provjeri koji rukopis ili da ga ponese u svoju sobu za dublje proučavanje. Zbog toga mu se svatko čudio a ujedno i divio tolikoj ustrajnosti i ljubavi za takav samozatajni rad.

Mnogo je zgoda iz njegova života koje su vezane uz takav noćni rad. Jedne godine, dok je Rim čekao i slavio Novu godinu, fra Stanko je i tada bio uz Skota i njegove rukopise. Čudili su se neki koji ga nisu poznavali što taj mršavi, tihi fratar radi u gluho doba noći sa svežnjem rukopisa pod pazuhom. Kad su ga bolje upoznali, znali su da je to ljubitelj Skota i njegove misli koji ga nastoji prikazati u najboljem izdanju današnjem vremenu.

Plodovi ustrajnog rada

Plod njegova ustrajnog i predanog rada i rada drugih članova te glasovite Skotističke komisije jesu najprije prva dva sveska Skotovih djela koja su se u javnosti pojavila 1950. godine. Bio je to grom iz vedra neba kojim je zasjalo obzorje znanstvenog svijeta u prigodi *Prvoga međunarodnoga skotističkog kongresa u Rimu* (6.-10. IX. 1950.). O tom je radu znanstvena kritika izrekla mnogo pohvala.³⁵ Ti su se svesci dugo spremali, mogli bismo kazati, dugo rađali i počeli se tiskati za vrijeme rata, ali ih je rat usporio.

34 K. BALIĆ, *Mnogopoštovani Oče!*, Rim, 14. I. 1940., u *APS*.

35 Spomenimo ovdje samo Franju Pelstera, SI, koji je ovo napisao: «...Sie kann *mutatis mutandis* als Vorbild dienen für andere mittelalterliche Textausgaben, die ja meistens nicht mit solch ausserorientlichen Schwierigkeiten zu kämpfen haben»«, u *Archivum franciscanum historicum* 44/1951., 215.

To je bilo pripravno vrijeme kad se radilo na kodeksima, tekstu i konačnoj redakciji. Potom je došlo izdavačko vrijeme kad su se u javnosti pojavila dva sveska *DE ORDINATIONE* iza kojih su slijedili drugi svesci.³⁶ Do kraja fra Stankova zemaljskog života objavljeno je 10 svezaka Skotovih djela. Na početku svakog od njih nalaze se imena suradnika koji su radili na restauraciji toga teksta. Iako je u Komisiji bilo mnogo suradnika, ipak ničije se ime ne nalazi na svih prvih 10 svezaka osim imena fra Stanka Bušelića.³⁷ Kroz tih dugih 46 godina on je Skotu posvetio sve svoje umne sile takvim odricanjem koje je vrijedno divljenja. Time je ostavio neizbrisivi trag svoga rada i ljubavi prema Skotu. Iza njegove smrti objavljeno je još 6 svezaka Skotovih djela a pet ih je ovoga časa u pripremi za objavljivanje.

Fra Stanka nije ništa moglo bolje obradovati nego priznanje teološke misli njegova ljubljenog učitelja bl. Ivana Duns Skota kad je Pavao VI., papa pismom *Alma parens* (Slavna majka) priznao Skotov nauku u prigodi 700. obljetnice Duns Skotova rođenja i u prigodi Drugog skotističkog kongresa (Oxford-Edimburg 11.-17. IX. 1966.). Tim je pismom Crkva priznala Skotu vrijednost naučavanja kao i sv. Tomi: «*Uz veličanstvenu katedralu sv. Tome Akvinskoga među drugima diže se i ona svake časti dostojna – iako različita po obujmu i građi – koju je Ivan Duns podigao visoko prema nebu, svojim žarkim spekulativnim genijem postavio je na čvrste temelje i ukrasio smionim tornjevima*» (*Alma parens*). Tako je Skot nazvan najkvalificiranijim predstavnikom franjevačke škole. Koliko bi ga još više obradovao radosni dan kad je Ivan Pavao II. 20. ožujka 1993. na molitvi Večernje priznao liturgijsko štovanje Ivana Duns Skota “*od davnine – ab immemorabili*”, da ga Gospodin nije k sebi pozvao. Tim je činom Skotu priznat dogmatski nauk o Bezgrješnom Marijinu začecu koji je on branio prije šest stoljeća nego što ga je Crkva službeno potvrdila. Tim je potvrđena i njegova vjernost primatu Bonifacija VIII., pape u borbi protiv Filipa Lijepoga u Francuskoj.

Što je fra Stanko značio za Komisiju vrijedno svjedočanstvo o njemu dao je o. Luka Modrić,³⁸ najprije član Komisije, a poslije smrti o. Balića njezin Predsjednik koji je nastavio istraživački Balićev put i na njemu ustrajao do svoje smrti 2. travnja 1999. On je ovo ustvrdio: «Kad je Komisija počela svoja istraživanja izabравši najprije komentar Sentencija Petra Lombardskoga,

36 Skotova djela iz Skotističke komisije sva su tiskana u Vatikanskoj tiskari *Typis polyglottis Vaticanis* od samog početka do danas, a posvećeni su papama za čijeg su se pontifikata objavljivala.

37 Za njegov predani i dugogodišnji rad u Skotističkoj komisiji Red je fra Stanku 13. svibnja 1960. udijelio naslov “lector iubilatus”.

38 L. Modrić, Glavice/Sinj, 3. listopada 1921. † Rim, 2. IV. 1999. Studij filozofije i teologije počeo u Makarskoj. Poslije rata 1945. prelazi u Italiju gdje nastavlja teološki studij i diplomira na Antonianumu u Rimu. Promoviran za doktora teologije u Rimu 4. listopada 1955. tezom: “*Doctrina de conceptione B. M. Virginis in controversia saec. XII*”. Pokopan u rodnome Sinju.

našla se u obeshrabrenom položaju jer su se mnogi Skotovi tekstovi nalazili u kaotičnom stanju. Upravo se o. Stanko suočio s poteškoćama ušavši smjelo u labirint Skotovih tekstova i davši tako vrijedan doprinos razjašnjenju stanja stvari. S druge strane, on je tim istraživanjima obilno obogatio svoje poznavanje rukopisa. Pače, mislim, da je pravedno i dužno reći u ovoj prigodi, da je o. Stanko bio najbolji poznavalac rukopisnih djela Ivana Duns Skota.«³⁹

Prve godine bolovanja još je radio ali smanjenim kapacitetom na restauraciji Skotovih djela. U bolesničkoj sobi završava posljednje razlike II. knjige *Ordinatio*. Iako je pokušao staviti protezu, kao zamjenu za amputiranu nogu, nikada se na nju nije navikao. Ako se premještao, to je radio pomoću ortopedskih kolica.

Poslije toga njegove su fizičke sile postajale sve slabije a tim se umanjivao njegov intenzitet rada da se silom zakona naravi oprostio od tog rada i dragoga Ivana Duns Skota. Tada je teškim srcem i velikom mukom rekao: «Ne mogu više!» Tim je počeo njegov novi način života: slušao je savjete liječnika i primjenjivao strogu disciplinu kako u pogledu lijekova, tako isto i u pogledu hrane, pušenja i pića. Iako je do tada pušio svoje omiljele cigarete talijanski *Nazionale*, popio koju čašicu domaće lozovače, svega se toga ostavio i poput asketa provodio dane pod strogom kontrolom liječnika. Vrijeme bolesti i osamljenosti nosilo je poseban pečat u njegovu vladanju. Nije se predavao ili očajavao. To je postalo vrijeme tihe, predane molitve u tišini vlastite bolničke samostanske sobe. Samoća ga nije ubijala niti mu je dosađivala. Svaki je dan slavio svetu misu i obavljao druge molitve, posebno svećenički Časoslov. Bolest je nastojao strpljivo podnositi, prikazujući svoje patnje Gospodinu za dobro Provincije i Reda, a navlastito redovničko-svećeničkog pomladak. Posebno pouzdanje gajio je prema Bl. Djevici Mariji koja mu je davala snagu da svoj križ nosi i da ga dostojanstveno do kraja donese. Slika Majke od milosti Čudotvorne Gospe Sinjske pratila ga je cijelog života.

Skot je postajao redovita tema njegovih razgovora a njegove zasade, nauk i veličina poprimali su posebno obilježje u njegovu tumačenju njegova nauka i veličine, jer je Duns Skot znao svojim poniranjem u samoga sebe shvatiti i pružiti granitni teološki temelj čovjekovu duhu prema idealu i mističnim intuicijama sv. Franje Asiškoga. U tom planu Krist je remek-djelo Božje, koji je u središtu svega i k njemu je usmjeren cijeli svemir. Bog ljubi i ljubeći potiče prema sebi ljubav stvorenja. Prema Skotu, cijelo Božje djelovanje se razvija u dinamici ljubavi, jer je Bog formalno ljubav; sve što je izvan Boga, nalazi uzrok u njemu i to iz ljubavi, volje ljubavi Božje za stvorenja ne može završiti u samim stvorenjima. Ljubav se mora vratiti od stvorenja Bogu kao svrsi i njihovu cilju.

³⁹ L. MODRIĆ, *Homilija o. Luke Modrića*, u *Vjesnik Provincije XXXVI/1987.*, br. 5, str. 363.

Svatko se divio njegovu poznavanju teologije i filozofije toga oštroumnoga franjevačkoga srednjovjekovnog učitelja. Bilo je ugodno s njim o tom raspravljati, jer je svatko znao da je on čovjek koji je cijeli svoj život drugovao sa Skotovom mišlju i ustrajno je rasvjetljivao svojim radom. Poznati i priznati profesor i teolog franjevac dr. Umberto Betti⁴⁰ (*7. III. 1922.-), a od 17. XI. 2007. kardinal svete majke Crkve, često ga je posjećivao i s njim raspravljao o Skotovoj filozofiji i teologiji, a fra Stanko mu je istančanom jasnoćom i dubinom, poput oštroumnog učitelja bl. Ivana Duns Skota, razjašnjavao i upućivao u dubinu njegove misli. Nije on bio sam, to su iskorištavali i drugi profesori ili studenti koji su se bavili srednjovjekovnom teologijom ili htjeli znati ima li Skot danas utjecaja na teologiju. Zaista je velika šteta što nije ništa pisao niti iza sebe ostavio pisane tragove svojeg znanstvenog rada.

Zahvaleći ustrajnom i neprekidnom radu članova komisije nadvladane su sve poteškoće koje su priječile uspješan rad na obnovi Skotove misli, čija se teologija isticala o misteriju primata Kristova utjelovljenja i Marijina preočuvanja od istočnoga grijeha. To su dva stupa njegove teologije, a kad je Crkva proglasila dogmu Marijina Bezgrješnog začeca Skotovo je naučavanje dobilo posebnu cijenu. Skotova kristološka i mariološka misao vidno je doprinijela današnjoj kristologiji i mariologiji.

Kroz bolesničke dane rado je primao posjete braće iz *Antoniana*, a još više i draže onih koji su dolazili iz Provincije. Sve ga je zanimalo. Gotovo kao da je htio nadoknaditi ono što je za dugi niz godina svoga intenzivnog znanstvenog rada propuštao. Braća su ga svesrdno pomagali da mu olakšaju bolesnički križ. Provincija mu je zadnja dva mjeseca bolovanja poslala jednog đakona da ga pazi i da mu čini društvo. Posebno su mu bili bliski i dragi o. fra Pavao Melada, o. fra Luka Modrić, o. fra Dinko Aračić, o. fra Josip Šimić, kao i drugi iz Skotističke komisije, te druga braća iz toga međunarodnog franjevačkog zavoda.

Sestra Cleta, a kasnije sestra Pija, časne sestre sv. Elizabete, bile su mu anđeli čuvari njegovih bolesničkih dana. S. Pija je bila uz njegov bolesnički krevet kad je umirao. Svjedočila je kako je bio svjestan dolaska «sestrice smrti» dva dana pred smrt. U subotu, 19. rujna 1987., o. Stanku je naglo pozlilo. Iz Rima su odmah obavijestili o. Provincijala u Splitu. Drugim telefonskim pozivom istoga

40 Umberto Betti (*Pieve S. Stefano, 7. III. 1922.-), franjevac provincije Sv. Franje Stigmatiziranoga (Firenze), profesor na Antonianumu u Rimu od 1954, dekan istog ateneja od 1966.-1969, rektor 1975.-1978. Rektor Papinskog sveučilišta Lateranum 1991.-1995., savjetnik Kongregacije za nauk vjere i drugih vatikanskih tijela, sudjelovao na Drugom vatikanskom koncilu u pripravnoj teološkoj komisiji, a potom perit teolog nadbiskupa Firenze Ermenegilda Florit-a. Sudjelovao u izradi dogmatskih konstitucija *Lumen gentium* i *Dei verbum*. Usp. U. BETTI, *Diario del Concilio 11 ottobre 1962 - Natale 1978*, EDB, Bologna 2003. Betti-ja je Benedikt XVI., papa promaknuo na kardinalsku čast radi osobitih zasluga u službenju Crkvi 17. X. 2007. a kardinalski je purpur primio 24. XI. osobno u Rimu.

dana oko 14,30 sati došla je tužna vijest da je fra Stanko preminuo u 14,20. Uz njega je bila sestra Pija. U punoj svijesti molio je Zdravomariju te izgovarajući i zazivajući imena Isusa, Mariju i Josipa, smireno i predano preselio u nebesku domovinu, u subotu, posvećenu Mariji koju je na poseban način štovao.

Na vijest o fra Stankovoj smrti iz Provincije su pošli o. fra Šimun Šipić, provincijal i fra Stjepan Čovo, profesor, a sa kongresa Marijansko-mariološkog u Kevelaeru stigli su o. Pavao Melada, o. Dinko Aračić i o. Silvestar Aračić. K njima su se pridružila i druga braća iz naše Provincije: o. fra Josip Visković, vaš mještani, o. fra Petar Milanović, dušobrižnik Molizanskih Hrvata u Italiji, te o. fra Luka Modrić, predsjednik Komisije za kritičko izdanje Skotovih djela. Uređeno je da mjesto njegova pokopa bude Rim, jer je on to želio i uvijek naglašavao: *«Živio sam cijeli svećenički život u Rimu, radio i tu ću umrijeti. Želim da u Rimu budem i pokopan»*. Neki, posebno njegova sestra Mirona, htjeli su da bude pokopan u domovini. Međutim, njegova je želja bila odlučna i braća su je poštivala.

Sprovodni obredi obavljani su dostojanstveno u kojima je sudjelovao cijeli kolegij Sv. Ante. Pogrebni obredi počeli su 23. rujna u 9,30 sati sa Službom čitanja i Jutarnjom, iza čega je njegov lijes prenesen u baziliku sv. Ante da bi u 10 sati počela svečana sv. misa zadušnica koju je predvodio o. fra Luka Modrić, predsjednik Skotističke komisije. On je preko sv. mise izrekao homiliju. Njemu su asistirali o. fra Šimun Šipić, provincijal, i o. fra Bernard D'Souza, uz 46 koncelebranata i đakon fra Prelë Gjurashaj, Albanac. Pogrebnim obredima prisustvovao je i pokojnikov brat Miloš, koji je došao iz domovine. Na misi nije bilo mnogo svijeta. Bile su zastupljene časne sestre Hrvatice iz raznih družba, sestre franjevske misionarke iz Via Giusti, kod kojih je često slavio sv. misu te časne sestre sv. Elizabete koje su na službi u kućnoj bolnici. General Reda John Vaughn, koji se nalazio izvan Rima, uputio je fra Luki Modriću, predsjedniku Stotističke komisije telegramsku sažalnicu i molitvu za "poniznog, siromašnog i pravog sina oca Franje" fra Stanka Bušelića.

Iza svete mise govorio je i o. fra Šimun Šipić, provincijal. Završne obrede nad odrom predvodio je fra Bernardo D'Souza, gvardijan sv. Ante. Dok je njegovo tijelo polagano u zajedničku grobnicu fratara međunarodnog zavoda sv. Ante u Rimu na groblju Campo Verano, okupljeni su zajednički molili oko njegova lijesa da mu Gospodin bude vječna nagrada.

Završne misli

Poslije nego smo letimično pogledali fra Stankov život, posvećen i istrošen u radu oko traženja iskonske misli bl. Ivana Duns Skota, što ćemo još kazati? Moramo naglasiti da je fra Stanko osim toga bio vrijedni redovnik-franjevac,

uvijek i svugdje vjeran svojim redovničkim obećanjima, pravi i vjerni sin svetoga Franje u svim stadijima života. Nije štedio ni dane ni životne energije u predanju tom radu, a preko njega Bogu. Postao je vrijedni član Rimske kolonije koja se okupljala oko fra Karla Balića i bila neobično cijenjena u Rimu. Kako ga je resila skromnost, uokvirena tišina, jednostavnost, koja je prelazila u anonimnost i nenametljivost, njegov je život postao živo svjedočanstvo neprolaznih vrednota. Budući da se nije isticao, mnogima je ostao nepoznat. Duboka vjera i ustrajna molitva davali su mu snagu da ustrajno radi zakopan u tišinu, bez javnosti i javnih priznanja. Uronjen u blizinu milosti Božje mogao je sav svoj rad i u konačnici i svoj križ bolesti dostojanstveno i vjernički podnositi.

Ponosni smo na nj ne samo mi fratri što smo ga imali, na njega može biti posebno ponosna njegova rodbina i njegovo rodno mjesto Tučepi. Na nj je ponosan i cijeli Franjevački red jer je fra Stanko ostavio duboki trag u središnjici Reda u Rimu. Posebno je prisutan među stručnjacima za kritičko izdanje djela bl. Ivana Duns Skota i franjevcima međunarodnog kolegija Antonianum u Rimu. Dok ga se sjećamo odajemo mu dužno priznanje i zahvalnost za njegov rad i primjeren redovničko-svećenički život, jer je i njegov zemaljski završetak časni čin njegova dostojanstvenog i jednostavnog života. Vjerujem da mu je Gospodin vječna nagrada! Vama, dragi slušatelji, iskrena hvala na strpljivosti!

Fra Stjepan Čovo

† Fra Tomislav Duka

Br. 01-912/07.

Split, 5. studenoga 2007.

Predmet: *Molitva za pok. fra Tomislava Duku*

Braća koja nisu obavila molitve i slavila misu za pok. fra Tomislava Duku, neka to učine što prije kako propisuju Statuti Provincije: braća svećenici po jednu sv. Misu, a braća klerici i neklerici križni put.

U nekrologiju pojedinih samostana neka se upiše na dan 2. studenoga:

Fra Tomislav Duka rodio se 2. siječnja 1932. u Igranama. U novicijat stupio 1. srpnja 1950. na Visovcu. Svečane zavjete položio 4. listopada 1955. u Zagrebu. Za svećenika zaređen 8. travnja 1958. u Splitu.

Od 1958. do 2006. godine obnašao je pastoralne službe u Provinciji i u pastvi u Njemačkoj. Gvardijansku službu obavljao je na Visovcu (1971.-1973.) i Živogošću (1973.-1979.). Od 1990. do 1991. bio je angažiran u Ministarstvu za rad i socijalnu skrb Republike Hrvatske.

Preminuo je u Zaboku 2. studenog 2007. godine. Pokopan je u samostansku grobnicu u Živogošću 5. studenog 2007.

Oproštajno slovo o. Provincijala

U dan na koji Katolička crkva slavi «Dušni dan» i doziva u sjećanje spomen na sve vjerne mrtve iz Zagreba je stigla vijest da je Gospodin tom spomenu u 76. godini života, 58. redovništva i 50. svećeništva pridružio i našega subrata fra Tomislava Duku.

Preuzvišeni oče nadbiskupe, poštovana braćo svećenici, redovnici i sestre redovnice, dragi vjernici!

Fra Tomislav Duka, krsnim imenom Pavao, rodio se 2. siječnja 1932. godine, ovdje u neposrednoj blizini živogoškog samostana, u Igranima, u obitelji Tome i Mare rođ. Talijančić. U rodnim je Igranima započeo i osnovno školovanje te završio prvih pet razreda (1938.-1943.). Ni on ni drugi nisu mogli dalje, jer je buknuo Drugi svjetski rat; škola je bila zatvorena i Pavao je zbog toga tri godine pauzirao. Kad je rat završio, Pavao se 1946. godine prijavio u naše Sjemenište u Sinju. S dolaskom u Sjemenište uslijedilo je njegovo gimnazijsko školovanje (1946.-1952.) u samostanima u Sinju, Visovcu i Zagrebu. Poslije mature slijedilo je dvogodišnje služenje vojnog roka u Kragujevcu i Kraljevu (1952.-1954.), a potom filozofsko-teološki studij u Zagrebu (1954.-1957.), Makarskoj (1957.-1959.) i Ljubljani (1961.-1962.), gdje je i diplomirao (7. lipnja 1962.).

U međuvremenu je (1. srpnja 1950.) obukao franjevački habit i stupio u novicijate na Visovcu. Ulaskom u novicijate promijenio je krsno ime Pavao i, da bi počastio svoga oca, uzeo redovničko ime fra Toma. Godinu dana kasnije (2. srpnja 1951.) fra Toma je na tom Gospinu otočiću u ruke svoga meštra i kasnijega provincijala fra Jerka Lovrića položio i svoje prve, privremene redovničke zavjete. Doživotne zavjete položio je u Zagrebu, na svetkovinu Sv. Oca Franje (4. listopada 1955.), u ruke provincijala fra Jerka Lovrića. Za đakona je zaređen u Makarskoj (26. siječnja 1958.), a za svećenika u Splitu (8. travnja iste godine.). Za đakona i za svećenika zaređio ga je blagopokojni splitsko-makarski nadbiskup mons. dr. Frane Franić.

Tjedan dana poslije svećeničkog ređenja fra Toma je, okružen rodbinom, prijateljima i fratrima, 13. travnja 1958. u rodnim Igranima proslavio svoju Mladu misu. Nakon Mlade mise uslijedilo je fra Tomino pastoralno i dušobrižničko djelovanje u domovini i inozemstvu. U domovini je obavljao službe župnika: u Plini (1958.-1959.), u Blizni i Bristivici (1959.-1963.), samo u Blizni (1963.-1967.), u Promini (1967.-1971.), gvardijan na Visovcu (1971.-1973.), gvardijan i župnik u Živogošću (1973.-1979.). Nakon domovinske, fra Toma je po odluci provincijske uprave, prešao u inozemnu pastvu u Njemačku gdje je bio dušobrižnik za Hrvate u tri Hrvatske katoličke misije: u Neussu (1979.-1983.), u Sindelfingenu (1983.-1988.) i Rosenheimu (1988.-1990.).

Fra Toma je bio dinamičan čovjek. Događaje i društveno-političke promjene koji su se u Hrvatskoj počeli odvijati početkom devedesetih godina prošloga stoljeća nije mogao promatrati iz inozemstva. Zato je napustio Njemačku i vratio se u Hrvatsku te se živo i energično uključio u arenu društveno-političkih zbivanja. Budući da je aktivno bavljenje politikom bilo nespojivo i u suprotnosti s propisima Kanonskoga prava, osobito s kanonima 285 § 3 i 287 § 2, fra Toma je od ondašnjega provincijala fra Šimuna Šipića zatražio godinu dana boravka izvan redovničke zajednice. Temeljem svojih ovlasti provincijal mu je to i dozvolio. Nakon isteka te godine fra Toma se nakon izvjesnog vremena obratio i na Generalnog ministra fra Hermanna Schalücka. Od njega je tražio dekret o eksklaustraciji, tj. dozvolu za trogodišnji boravak izvan zajednice. Generalni ministar je postupio kao i provincijal u prethodnom slučaju te, sukladno njegovim ovlastima i propisu kanona 686 § 1, udijelio fra Tomi «indultum exclaustationis per tres annos».

Kroz to vrijeme izbivanja izvan Provincije fra Toma je obnašao vrlo važne i visoke službe u Hrvatskom državnom saboru i Vladi Republike Hrvatske, od kojih ističem samo dvije: saborski zastupnik i doministar u Ministarstvu za rad i socijalnu skrb.

Kad su nastali povoljni uvjeti i prestali svi razlozi njegova daljnega političkog djelovanja, fra Toma u dopisu od 31. listopada 1997. piše

provincijalu dr. fra Juri Brkanu: *«Ovim dopisom Vas, oče Provincijale, molim da me primite, tj. da mi dozvolite povratak u Provinciju i prije isteka moje eksklaustracije, tj. ODMAH. Napominjem, da se već odavna ne bavim aktivnom politikom i da se ne nalazim u nikakvim ni stranačkim ni državnim strukturama pa je i s te strane otpao razlog za moju eksklaustraciju»* (Registar: *Preminula braća fra Tomislav Duka*). Provincijal fra Jure nije kalkulirao niti je oklijevao s odgovorom. Uzradovao se fra Tominoj molbi i u skladu s titulom kojega je nosio - «Otac Provincijal» odgovorio mu: *«Raduje me Tvoja odluka i veseli što Te mogu primiti u našu Zajednicu»* (Registar: *Preminula braća –fra Tomislav Duka, br. 01-1008/97*). Budući da je fra Toma već bio načeta zdravlja, provincijal fra Jure ga je kao rekonvalescenta poslao tamo gdje se on najbolje i najljepše osjećao, u njegov matični samostan, ovdje u Živogošću.

Po povratku u Živogošće za fra Tomu su nastupili mirniji dani. Zdravlje se poboljšalo, a on je po potrebi ispovijedao i propovijedao. I ne samo ovdje u Živogošću, nego i u drugim mjestima gdje su ga zvali i trebali. Uz to se posvetio i sređivanju svoje zavidno bogate zbirke knjiga i umjetnina pa smo, na njegovu inicijativu, izradili i idejno rješenje obnove ovoga samostana u kojem dominira muzejsko-galerijski prostor. Sve što je imao i posjedovao nije smatrao svojim nego - kako to nalaže naše franjevačko Pravilo i zakonodavstvo - Provincije kojoj je pripadao. U tom smislu u provincijskoj pismohrani postoje i njegove dvije *Oporuke*: jedna iz 2002. godine vlastoručno pisana i isto tako potpisana i druga iz 2006. godine, napravljena pred odvjetnikom u Makarskoj tijekom moje kanonske vizite. U jednoj od njih, primjereno redovničkom pozivu i tradiciji, veli: *«Ja Pavao fra Tomislav Duka...svjesno i slobodno izjavljujem da u slučaju moje smrti svu svoju pokretnu imovinu... te svi drugi vrijedni predmeti pripadaju, tj. ostavljam Franj. Provinciji Presv. Otkupitelja... koju zastupa aktualni o. Provincijal»*.

Nažalost, u zadnje vrijeme njegovo se zdravstveno stanje sve više pogoršavalo. Uz srčane tegobe, liječnici su konstatirali i leukemiju. Zbog toga je fra Toma više boravio u specijaliziranoj bolnici u Bedekovčini kod Zaboka nego ovdje u samostanu. Iako su liječnici poduzimali sve što je bilo u njihovoj moći, on je sve biše slabio i kopnio. Zadnji put sam ga posjetio 27. listopada na Onkologiji u Institutu za tumore u Zagrebu. Više smo se gledali nego razgovarali. Jer je bio vidno oslabio i teško govorio. Kad sam mu dao ruku i kazao: *«Toma, hajde stisni»*, sve mi je bilo jasno jer to bijaše stisak slabiji od malog djeteta. Ipak, utjehe radi, rekoh mu: *«Vratit će se snaga»*, a on s mukom prošapta: *«Nikad više, moj Provincijale!»* Na polasku zatražio je od mene blagoslov. Kad sam mu ga udijelio, jednomu i drugomu nadodoše suze. Sve što sam mu više mogao kazati bilo je tiho: *«Doviđenja, Tomo»*. Ni šaptom nije mogao odgovoriti. Ostao je u tihom jecaju i suzama.

Poštovana braćo i sestre! Te suze nisu bile suze sina razmetnika. Bile su to suze skrušenog vjernika, redovnika i svećenika koji je ima braću i prijatelje s kojima mu se uskoro dijeliti; suze čovjeka koji je imao srce za sve koji su mu se bilo kada i za bilo što obratili, suze koje pročišćavaju srce, pripremaju i oplemenjuju dušu za skori susret s Bogom, suze ljubavi i milosrđa.

U ime Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja izražavam iskrenu sućut fra Tominoj rodbini, svim njegovim prijateljima i znancima, a imao ih je mnogo. I mnogi su od njih pismenim putem poslali i svoje sažalnice. Sućut izričem i svim vjernicima u župama i misijama u domovini i inozemstvu u kojima je fra Toma pastoralno djelovao, kao i župi Igrane koja je ostala bez svećenika iz svoje sredine.

A Vama, oče Nadbiskupe, od srca zahvaljujem što ste unatoč vašim brojnim obvezama, došli danas u Živogošće, predvodili euharistijsko slavlje i uputili nam pastirske riječi nade i utjehe, kako vjerničkom narodu tako i sabranom svećenstvu i redovništvu. Hvala vam.

Zahvaljujem ocima gvardijanima: fra Danku Glibotiću u Živogošću i fra Frani Doljaninu u Zagrebu koji su fra Tomi uvijek bili na usluzi, bratski ga posjećivali u bolnici i na kraju svetim sakramentima opremili za susret s Gospodarom života i smrti. Zahvaljujem također i tajniku Provincije koji je obavio sve formalnosti oko današnjeg ukopa. Neka mi bude dopušteno na poseban način zahvaliti č. s. Fidelis koja je fra Tomi poklanjala veliku pažnju kad bi iz bolnice došao ovdje u samostan na odmor i rehabilitaciju. Sestro, hvala Vam.

Zahvaljujem i vama, braćo svećenici, redovnici i redovnice i svima vama dragi vjernici koji ste s vjerom i ljubavlju sudjelovali u ovom svetom misnom slavlju i činu pijeteta prema našem pok. fra Tomi. Hvala vam svima.

A tebi dragi fra Toma, ponovno velim: «Doviđenja». Ovaj put glasnije i lakše. Želim Ti pokoj vječni u kraljevstvu Božjem.

Oproštajni govor fra Danka Glibotića, gvardijana samostana Sv. Križa u Živogošću

Preuzvišeni o. Nadbiskupe, mnogopoštovani o. Provincijale, braćo svećenici, redovnici i redovnice, ucviljena rodbino, braćo i sestre u Kristu.

Fra Tomislava Duku poznajem dosta dugo. Poznavao sam ga kao radišna svećenika, svećenika koji je učinio mnogo na duhovnom i materijalnom području bilo u domovini bilo u inozemstvo, ali najviše, svakako, za samostan Sv. Križa u Živogošću.

Zadnje godine života zadesila ga je teška bolest, koju je strpljivo podnosio. Iako je bolest rapidno napredovala, nije posustajao u radu. Rad i molitva davali su mu snagu da barem nakratko nadiđe boli, koje je ispaćeno tijelo nosilo.

Pošto je čitav život skupljao umjetnine, rodila mu se zamisao da u svome samostanu napravi galeriju. Na taj način poklonio bi samostanu kulturno blago što ga je godinama skupljao. Iako je spomenutu galeriju započeo raditi nije ju uspio dovršiti zbog prelaska u vječnost. Duboko se nadam da ćemo uz pomoć Provincije započeto fra Tomislavovo djelo dovršiti te tako ispuniti njegovu posljednju želju, koja je prerasla u obvezu.

U svoje osobno ime, kao i u ime samostanske obitelji samostana Sv. Križa, kao i u ime župe Sv. križa izražavam iskrenu sućut rodbini i prijateljima pokojnoga fra Tomislava.

Kao samostanska obitelj uključit ćemo ga u zajedničke molitve, u želji i nadi da ga dragi Bog primi u svoje Kraljevstvo vječnosti i mira.

Počivao u miru Božjem!

Oproštajni govor fra Gabrijela Jurišića

Draga braćo i sestre!

Stari i dobri običaj je da se na sprovodu fratra naše Provincije Presvetoga Otkupitelja od preminuloga brata oprost jedan od školskih kolega. Danas je ta dužnost zapala mene, pa ću je nastojati izvršiti.

Kada su partizanske jedinice pri kraju listopada 1944. godine ušle u Sinj, zauzele su zgradu Franjevačkoga Sjemeništa i Franjevačke klasične gimnazije. To zauzeće je potrajalo gotovo 50 godina, tj. do naših dana, odnosno do stvaranja slobodne i samostalne Republike Hrvatske.

I staru zgradu Gimnazije na «Pijaci», starom sinjskom glavnom trgu, također su oduzeli. Zauzeli su i cijelo novo krilo Samostana. U blagovaonici je neko vrijeme bila čitaonica, kasnije restoran, a na katovima razni stanari.

Zauzeli su i gornji kat staroga Samostana i u nj su se uselili vojnici. Tako su tzv. osloboditelji «oslobodili» fratre većine samostanskih i provincijskih zgrada. Stoga nisu mogli normalno raditi ni Samostan, ni Sjemenište, ni Gimnazija.

Ako se tome doda da ni na jednoj župi nije mogao stanovati niti jedan župnik, nego su svi morali živjeti u Samostanu i nedjeljom ići po župama, onda možemo shvatiti u kojoj se situaciji našao Franjevački samostan u Sinju. Slično je bilo po cijeloj Provinciji od Neretve do Zrmanje. Isti su

«osloboditelji» planirali istjerati fratre i iz Samostana Gospe Lurdske u Zagrebu...

Mnogi su fratri ubijeni, neki su ni krivi ni dužni strpani u komunističke tamnice, a bilo ih je koji su smatrali da mogu spasiti glavu samo bijegom preko granice. Studenti Bogoslovije iz Makarske morali su staviti zvijezdu petokraku na glavu i ići u borbu kao mladi partizani.

U tako teškoj situaciji fra Gabrijel Nikolić bio je glavni borac da treba odmah pozvati župnike, da pozovu dječake koji žele u Sjemenište i da Gimnazija mora i u nenormalnim prilikama normalno raditi.

Tako je ponovno počelo živjeti Sjemenište, a Gimnazija je započela školsku godinu u rujnu 1946. godine. Otvoren je smo prvi razred. Bilo nas je u razredu 18 sjemeništara i nekoliko vanjskih đaka.

Mi smo đaci malo znali o teškoćama koje je proživljavala Provincija i Samostan u Sinju sa Sjemeništem i Gimnazijom. Živjeli smo skromnim, pa čak i siromašnim načinom života.

Nakon nekoga vremena našega života u Sjemeništu i Gimnaziji pojavio se je jedan «novi sjemeništara». Bio je to Pave Duka iz Igrana. Ubrzo smo saznali zašto on nije došao navrijeme, nego je zakasnio 10-15 dana. Radio je kao pomoćni radnik na obnovi ceste, kako bi zaradio nešto novca, da bi mogao sebi kupiti odijelo i neke potrepštine, koje je morao nabaviti prije nego ode u Sjemenište.

Novi je sjemeništara bio veseo i radišan. U školi su mu izvrsno išli matematika, fizika i kemija, ali mu se jezici nisu sviđali.

Svi stariji (bilo nas je šest naraštaja, jer mnogi u ratu nisu mogli ići u školu) po planu dr. fra Jeronima Šetke, ravnatelja, već u prvoj godini završili su dva razreda, pa je u novoj šk. godini Gimnazija imala tri razreda: nove prvšaše, nas drugaše, a Pave i njegovi kolege već su bili pravi trećaši.

Zašto je mali Pave iz Igrana došao u Sjemenište i zašto je zaželio postati franjevac?

U jutro, 21. III. 1944. godine, dosta je vjernika došlo u crkvu na pobožnost 13 utoraka u čast sv. Ante. Među njima je bio i ministrant Pave, koji je nedavno navršio 12 godina. Kako župnik fra Ante Benutić zadugo nije došao u crkvu, žene su poslale Pavu da ga potraži. Kad je ministrant došao na širom otvorena vrata kuće u kojoj je fra Ante stanovao, vidio je strašan prizor: ispod stola leži na podu u vlastitoj krvi okupan fra Ante mrtav. Dječak se je vratio u crkvu i plačući kazao što je vidio... Svi su potrčali i našli kako im je on javio...Te su, naime, noći partizani ubili ni kriva ni dužna dobrog župnika fra Antu.

Ministrant Pave nam je više puta pripovijedao ovo: kad je vidio mrtvoga svog župnika, da mu se u duši rodila misao i želja - ja ću biti novi fra Ante, ja ću ići u fratre! I čim se otvorilo Sjemenište u Sinju, Pave se prijavio u Sjemenište i uskoro stigao u Sinj. Tako se još jednom potvrdila riječ drevnoga Tertulijana (+220.): «Sanguis martyrum semen christianorum - Krv mučenika sjeme je kršćana.» U ovom slučaju, krv mučenika fra Ante bila je sjeme jednoga svećeničkog i redovničkog zvanja.

Dolazak u Sjemenište dječaka Pave iz Igrana bio je hrabar korak, jer su komunističke vlasti progonile vjernike, a posebno svećenike i redovnike.

Godine su prolazile. Zajedno smo studirali teologiju u Zagrebu i Makarskoj. Fra Tomislav je skromno proslavio Mladu Misu u rodnim Igranima. On i većina drugih kolega bili su župnici u mnogim župama u Domovini. Nešto kasnije fra Tomislav je djelovao u inozemstvu, a meni je Uprava Provincije povjerila da predajem na našoj Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju.

Jednoga dana 1996. godine fra Toma mi je predložio da bi dvojicu svećenika, koji su posebno vezani za njegovo rodno mjesto Igrane, trebalo oteti zaboravu. Don Niko Šimić, bio je rodom iz Igrana i vrlo je značajni kulturni radnik i književnik, a fra Antu Benutića kao župnika Igrana ubili su partizani.

Kako žabu nije teško natjerati u vodu, tako ni on mene nije trebao dugo nagovarati. Rado sam prihvatio njegov prijedlog i - kako znate - simpozij je održan 10. i 11. listopada 1998. godine u Igranima. Završno slavlje bilo je na Gospu Ružaricu, zaštitnicu Župe, a svečanu koncelebriranu sv. Misu prevodio i propovijedao je mons. dr. Želimir Puljić, biskup dubrovački. Sva su predavanja sa simpozija objavljena u Zborniku «Kačić» (1999. god.).

Osim toga objavljene su i u Igranima prezentirane i dvije knjige: monografija o don Nikoli Šimiću (dr. Nevene Starčević-Kaštelan) i reprint-izdanje «Slike i crte iz seoskoga života», zbirka pripovjedaka koje je don Niko objavio 1887. godine. Dakle, prije 120 godina.

To je prvi znanstveni skup što je ikada održan u višestoljetnoj povijesti Župe Gospe Ružarice u Igranima. Za održavanje toga skupa, za objavljivanje predavanja sa simpozija i spomenutih dviju knjiga, za otimanje zaboravu dvojice svećenika, jednoga kulturnog djelatnika, a drugoga mučenika, svakako je najzaslužniji fra Toma.

Dragi fra Toma! Od naših školskih kolega iz 1. razreda Gimnazije najprije je otputovao u vječnost fra Josip Smoljo (7. III. 1979.), za njim fra Šimun Šipić (3. II. 1992.) i konačno fra Bone Prcela (13. VII. 2002.).

Sad je došao red na Tebe. Na kraju rečenice Tvoga zemaljskog života, koji je trajao 75 godina, stavljena je točka. No, to nije apsolutni kraj. Kraj je samo Tvoga zemaljskog života.

Što Ti u ovom trenutku Tvoga prijelaza-transitusa u vječnost možemo zaželjeti, nego da Tvoje tijelo mirno počiva u ovoj hrvatskoj zemlji, u sjeni Tvoga Samostana Sv. Križa ovdje u Živogošću, u blizini Tvoga rodnog mjesta Igrana, između plavetnila neba, surih biokovskih litica i našega sinjeg Jadranskog mora.

A Tvoja duša neka nađe svoj mir i pokoj *«in domo Patris nostri coelestis - u kući našega Oca Nebeskoga»* (usp. Iv 14, 2).

Pokoj vječni daruj mu, Gospodine!

Oproštajni govor s. Imakulate Malinke

*Kralju vjekova kojemu sve živi,
Dođite poklonimo se!*

Svaki život ima svoj početak, rast i završetak.

Tako je i u vrijeme fra Tomislavova života bilo vrijeme života, rasta i trenutak prelaska u vječnu domovinu na nebesima. Vrijeme njegovoga rasta zabilježeno je dobročinstvima kako znam i čitamo u samostanskim kronikama.

Za nas, sestre naše Gospe iz Zagreba, a u godini mandata fra Tomislava Duke u samostanu Sv. Križa u Živogošću 70-tih godina prošlog stoljeća, u ona teška vremena, otvorila su se vrata za apostolsku djelatnost sestara, za rad u samostanu, kao i mogućnost otvaranja jednog obitavališta sestrama za rehabilitaciju.

Bijaše to za nas dar s neba. Posrednik za taj dar bio je fra Tomislav Duka. U prvoj kronici ove kuće sestra Celina Posavec, piše: «Početak otvorenja, kuće u Živogošću dogodio se jednog običnog dana 10. listopada 1974. godine.» Sestra piše dalje: «Fra Toma je divan! Kad god može odvede nas negdje da ne osjećamo previše samoću i odijeljenost od naše Zajednice!»

Tako je počeo za nas novi suživot u ovim prelijepim stranama naše Domovine.

Danas možemo posvjedočiti dobru suradnju s Franjevačkom provincijom Presvetoga Otkupitelja i njezinim članovima, kako ovdje, tako i na mnogim područjima bratske suradnje.

Naša Hvala ide i ovom čovjeku koji danas odlazi u vječnost u ime Družbe Sestara Naše Gospe.

Neka Gospodin pogleda i na dobročinstvo iskazano našoj Družbi – hrvatske grane Gospina stabla, te mu upiše u zaslugu.

To danas molimo i svjedočimo!

*Kralju vjekova, kojemu sve živi
dođite poklonimo se!*

Oproštajni govor fra Martina Planinića (*govor nije održan*)

Dragi fra Tomislave, u vrijeme kad mi je bilo vrlo teško i kad mi je bila potrebna bratska pomoć Ti si mi pomogao.

Budući da si mi pružio bratsku ruku u vrijeme mojih velikih jada, želim od srca da i Tebi pruži svoju spasiteljsku ruku naš Gospodin Isusu Krist i uvede te u slavu svoga Oca koji će ti na preporuku svoga Sina oprostiti manjkavosti, nagraditi dobra djela i primiti te u stanove vječne ljubavi i mira.

Počivaj u miru Božjem, te moli i za me kad dođeš k Ocu, do moje smrti. Amen.

Ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života

Jure Brkan, Ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, Župa Gospe van Grada u Šibeniku, »Naše slovo«, Šibenik, 2007, 472 str.

Knjiga Jure Brkana, profesora kanonskoga prava i poznatoga crkvenopravnog pisca, »Ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života«, znanstvena je studija koja je jedinstvena i uvelike korisna za shvaćanje zakonodavstva Katoličke Crkve, latinskog obreda, o trećem staležu u Crkvi, tj. o ustanovama posvećenoga života (UPŽ) i družbama apostolskoga života (DAŽ) čiji članovi mogu biti klerici i laici, muškarci i žene.

Autor je knjigu posvetio »braći Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja - čiji je član i bivši provincijalni ministar - u prigodi pripreme za proslavu 800. obljetnice usmenog priznanja Franjevačkog reda«.

U predgovoru i uvodu Brkan obrađuje neke posebnosti odredaba koje se odnose na UPŽ i DAZ kao što su *crkvenost* i opravdana *autonomija života* te primjena *načela supsidijarnosti* u zakonodavstvu i životu UPŽ i DAŽ.

Nakon toga autor tumači pravno-egzegetskom metodom kanone koje navodi na latinskom i hrvatskom jeziku:

- I. Zajedničke odredbe za sve ustanove posvećenoga života (kan. 573-606);
- II. Redovničke ustanove (kan. 607-709), Svjetovne ustanove (kan. 710-730) i Družbe apostolskoga života (kan. 731-746).

Bibliografiju je podijelio na izvore i literaturu te je upozorio da je takve literature na hrvatskom jeziku malo.

Usporedni kanoni zakonika 1983. i 1917. te usporedni kanoni Zakonika 1983. i Dokumenti II. vatikanskog sabora te stvarno kazalo pravo su bogatstvo pri snalaženju u samoj knjizi i u Zakoniku 1983.

Knjiga profesora Brkana plod je njegova višegodišnjeg istraživanja i pisanja. Obogaćenje je pravno-teološke literature u Katoličkoj Crkvi i kulturi našega naroda.

dr. Matija Berljak

Franjevci i Makarska od 1502. do 2002. godine

Franjevci i Makarska od 1502. do 2002. godine (Radovi simpozija u prigodi 500 godina prvoga spomena franjevacu u Makarskoj), Kačić, 2006., br.36-38, str. 1200.

Sadržaj:

- I. Povijest: Makarska pod turskom vlašću (*K. Jurišić*), mletačkom (*J. Vrandečić-L. Čoralić*), francuskom (*V. Kapitanović*), austrijskom (*S. Obad - Z. Tolić*), Kraljevini Jugoslaviji (*M. Bratanić*), NDH i SFRJ (*T. Jonjić*);
- II. Duhovnost: Duhovni život (*A. Čovo*), Pastoralni tečajevi (*S. Nimac*), Pobožnost Gospi (*P. Lubina*), Treći red (*V. Tadić*), Sveti redovnici (*G. Jurišić*);
- III. Školstvo: Osnovno (*V. Milunović*), novicijat (*S. Čovo*), filozofija (*B. Norac*), teologija (*B. Pezo*), Prirodoslovna ostavština J. Radića (*N. Jukić*);
- IV. Umjetnička baština: Stari planovi grada Makarske (*M. Glibot*), Radovi na staroj crkvi (*A. Gamulin*), Stari klaustar (*F. Glavina*), Nove franjevačke gradnje (*S. Piplović*), Obnova zvonika (*I. Vojnović*), Franjevačka zvona (*M. Žanetić*), Nacrti za novu crkvu (*Lj. Urlić*), Liturgijski predmeti od srebra (*Z. Dekori-Staničić*), Umjetničke slike XVII. i XVIII. stoljeća (*R. Tomić*), Liturgijsko ruho (*J. Ivoš*), Političko ozračje Kačićeva slavlja 1890. godine (*F. Glavina*);
- V. Pisana riječ: Stare samostanske matice (*J. Jelinčić*), Makarski ljetopisi i povijesna zbilja (*J. Grbavac*), O sintaksi Šitovićeve gramatike (*V. Vratović*), Hrvatska himnodija u Makarskoj (*H. Mihanović-Salopek*), Glazbena baština (*M. Čirko*), Fratri pisci i izdavači (*G. Jurišić*);
- VI. Neka pitanja: Samostansko gospodarstvo (*I. Pederin*), Samostan sjedište biskupa (*S. Kovačić*), Franjevci i dijecezanski kler (*M. Parlov*), Školske sestre u Makarskoj (*N. Radić*), General Nikola Maštrović (*T. Maštrović*);
- VII. Dodatak: Ljetopis slavlja, tisak o jubileju, popis slika, kazala, ilustrirano, tvrdi uvez.

Narudžbe: Zbornik «Kačić», Kard. A. Stepinca 1, 21230 Sinj

Uspomene moga života

Fra Stjepan Zlatović, *Uspomene moga života*, priredio dr. Pavao Knezović, izd. Gradska knjižnica «Juraj Šižgorić», Šibenik 2007., str.128.

«Uspomene» su napisane 1884. godine i ostale u rukopisu do danas. Polovica knjige je objavljeni original, a druga polovica je vrlo dobar komentar s literaturom.

Narudžbe: Izdavač.

Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja

Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja (shematizam), Split 2007., str. 420.

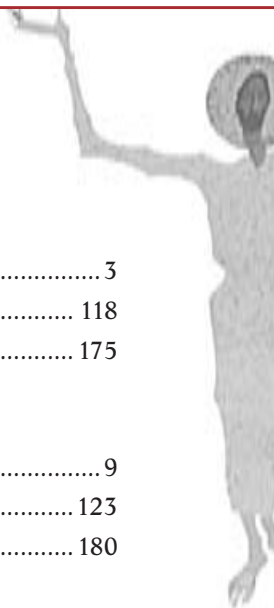
Kratka povijest Provincije, samostana i župa u domovini i inozemstvu, popisi živih i preminulih članova (od 1979. godine), sažeci na stranim jezicima, bogato ilustrirano.

Narudžbe: Franjevački provincijalat, Trg G. Bulata 3, 21000 Split.

Zbornik o Petru Krstitelju Bačiću

Zbornik o Petru Krstitelju Bačiću (Radovi simpozija održanog u Skradinu i Visovcu, 27. i 28. X. 2006.), izd. Hrvatski studiji, Zagreb 2007., str. 373, sažeci na stranim jezicima.

Narudžbe: Hrvatski studiji, Savudrijska bb, 10000 Zagreb.

IZ GENERALNE KURIJE

DOMINICA PASQUAE IN RESURRECTIONE DOMINI 2007	3
Živjeti i naviještati evanđelje	118
Pismo o svetkovini Rođenja našega Gospodina Isusa Krista	175

OKRUŽNO PISMO O. PROVINCIJALA

Saziv provincijskog Kapitula 2007.	9
Svoj braći Provincije u domovini i inozemstvu	123
Svoj braći Provincije u domovini i inozemstvu	180

IZ PROVINCIJALATA

Saziv provincijskog kapitula 2007.	74
Molitva za uspjeh Kapitula	77

IZ TAJNIŠTVA

Zapisnik definitorijskog sastanka	14
Regionalni sastanci u svibnju	15
Zahvala fra Branku Brnasu	15
Provincijal fra Željko Tolić, izabran za predsjednika Vijeća franjevačkih zajednica	15
Fra Ante Čovo imenovan ravnateljem Franjevačkog instituta za kulturu mira	16
Zahvala fra José Rodríguez Carballa, ofm generalnog ministra	16
Zapisnik definitorijskog sastanka	78
Zapisnik definitorijskog sastanka	79
Primljeni u službu čitača i akolita	81
Svećeničko ređenje i mlade mise	81
Fra Jure Brkan redovni sveučilišni profesor	81
Gospodine što hoćeš da učinimo, kao Manja braća, danas?	82
Uredovno vrijeme Provincijalata u srpnju i kolovozu:	85
Natječaj za FRAMAFEST 2007.	85
Izveštaj sa definitorijskog sastanka održanog u Splitu 3. rujna	125
Položili prve privremene zavjete	125
Primljeni u novicijat	126
Položio svećane zavjete	126
Fra Domagoj Runje obranio doktorsku tezu iz biblijske teologije	126
Otpušten iz Reda	127
Izveštaj sa sastanka Vijeća za duhovni život	127
Zapisnik sjednice JKPM OFM Imotski, 10.-11. lipnja 2007.	128
Termini duhovnih vježbi i Dan Provincije 2008.	132
Blagoslov Franjevačke kuće i posveta crkve sv. Ante u Šibeniku - Šubićevcu.	132
Položio svećane zavjete	183
Primili Red đakonata	183
Fra Luka Tomašević izabran za dekana KBF-a u Splitu	183
Fra Ljubomir Šimunović imenovan voditeljem Hrvatske katoličke misije za Englesku i Wales	183
Fra Miroslav Stojić inkardiniran u Šibensku biskupiju	184

Napustili novicijat.....	184
Izveštaj s definatorijalnog sastanka održanog u Splitu 27. rujna 2007.....	184
Izveštaj s definatorijalnog sastanka održanog u Sinju 4. prosinca 2007.	185
Evangelium observare	187
Izveštaj karitativne udruge PANIS VITAE.....	188

IZ ŽIVOTA PROVINCIJE

Jeruzalem: Međunarodni kongres povjerenika Svete zemlje	17
Hrvatska pastva u Sloveniji	19
Blaškovec: Studijski dan za bračno-obiteljske savjetodavce	23
Starac Milovan među prvih deset.....	24
Zaostrog: Duhovna obnova roditelja.....	26
Fra Petar Krstitelj Bačić, Put 1874. s Pavlinovićem po Bosni i Hercegovini.....	27
Makarska: Otkrivene masovne grobnice iz II. svjetskog rata.....	28
Zagreb: "ANTIĆEVO 2007."	33
Makarska: 42. obljetnica blažene smrti fra Ante Antića	34
Danilo: Obnova crkve sv. Petra u Danilo Birnju	35
München: Svjedočanstvo franjevačkih bogoslova u Bayern-u	36
München: Obnovljeni u novu crkvenu godinu	37
München: Niko bijeli dare dijeli	37
München: Taize na putu za Zagreb.....	38
München: U čast Bezgrješnoj.....	38
Sindelfingen: «Svim na zemlji mir veselje» poručio je sv. Nikola.....	39
Sindelfingen: Predstavljena monografija Hrvatska katolička misija Sindelfingen	40
Rüsselsheim: Ljubav na djelu	42
Susret inozemnih pastoralnih djelatnika u biskupiji Mainz	42
München: Natječaj božićnih likovnih radova na temu „Božić“ 2006.	43
Sindelfingen: Pokladno slavlje.....	44
Heusenstamm-Offenbach: 16. folklorni festival hrvatske katoličke mladeži	45
München: Proslava dvostrukog jubileja.....	46
Sindelfingen: Seminar za ženidbu.....	47
Sindelfingen: Duhovna obnova	48
Asiz: Hodočašće franjevačkih novaka, 21.-27. travnja 2007.....	86
Izvešće o permanentnom obrazovanju	88
Hodočašće fratara Provincije Presvetoga Otkupitelja-Split	90
Danilo: Križni put i klanjanje za duhovna zvanja i duhovnu obnovu	97
Sv. Jure na Unešiću.....	98
Dodjela nagrada Šibensko-kninske županije	98
Sindelfingen: Krštenje sedmog djeteta	100
Sindelfingen: Majčin dan.....	100
Domjanićeva <i>Fala</i> ispratila Barbaru Weidinger u mirovinu	102
Hodočašće u marijansko svetište Marienthal	103
Jedna vjera i jedan kruh s neba	103
Prvi jednostavni zavjeti	134

Sedmorica zamijenila sedmoricu.....	134
Mješoviti zbor mladih župe Gospe od Zdravlja u Potravlju	135
Mješoviti zbor Gospe od Zdravlja u Drnišu i na Visovcu	136
Proslava 100. obljetnice gradnje crkve Sv. Jeronima na Gljevu (1907.-2007.)	137
Proslava 30. obljetnice svećeničkog ređenja.....	139
Blagoslov novoobnovljene crkve i krizma u Danilu	142
Proslave u imotskom samostanskom okružju	143
SINJ: Velika Gospa 2007.....	145
Obljetnica pogibije fra Stanka Bradarića i fra Milana Lapića	149
Izješće o edukaciji fra Ivana Markovića, člana udruge KLAS, o edukaciji u SAD-u	149
Neka život pobjeđuje uvijek i svugdje gdje žive Hrvati	152
Župsko slavlje u Sindelfingenu.....	153
Hvala s. Rozariji Ćurić	155
Blagoslov prostorija Postulature.....	191
Pjevana baština.....	191
Proslava blagdana Sv. Ante u Omišu.....	193
Petnaesta obljetnica Savjetovališta za obitelj.....	194
Zlatna misa fra Petra Šušnjare	195
Župa Sv. Ivana Krstitelja u Grabu.....	195
13. obiteljski susret u Zaostrogu	198
250. obljetnica župe Svih Svetih u Hrvacama.....	200
Simpozij «Fra Luka Vladimirović i Neretva»	202
Svećana večernja molitva i blagoslov kipa sv. Franje Asiškoga u Šibeniku	205
Proslava sv. Franje Asiškoga u Imotskom.....	207
Komemoracija u Ravnu, 7. listopada 2007. godine.....	209
Proslava svetkovine sv. Luke	213
Fra Stjepan Zlatović ponovno u Šibeniku	214
II. susret mariologa	215
Otvorena Godina bl. Ivana Duns Skota	217
Blagoslov redovničke kuće i posveta župne crkve Sv. Ante Padovanskoga u Šibeniku na Šubićevcu	218
Predstavljanje CD-a - Pjevajte Gospodinu Mješovitog zbora mladih - župe Gospe od Zdravlja	232
Predstavljena «Kantata Gospi od Zdravlja» Borisa Papandopula.....	234
Proslava svetkovine Gospe od Zdravlja u Splitu na Dobromu.....	236
Prvi festival duhovne popularne glazbe u Kölnu.....	239
Proslava imendana u HKM u Münchenu.....	240
Proslava blagdana Sv. Martina, biskupa u Münchenu.....	241
Wiesbaden-Naurod: Susret provincijala i braće u Njemačkoj	242
USUSRET 800. OBLJETNICI REDA	
Imati Duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje (PPr 10,8)	49
Temeljne vrednote franjevačkog identiteta.....	105
EVANGELIZACIJA U FRANJEVAČKOM DUHU	156
†O. fra Stanko Bušelić.....	246

NAŠI POKOJNICI

† Fra Zvonimir Nimac.....	54
† Stipica Norac Kljajo	67
† Fra Ljubo Muslim	166
† Ivan Vlašić	172
† Božo Čavka.....	172
† Fra Tomislav Duka	264

BIBLIOGRAFIJA

“Čarli”	68
Vjeruj u ljubav	69
(P)osluhni riječ	69
Pričekaj dušu	70
Putokaz kroz hrvatske svjetove	70
Očenaš - molitva Gospodnja	71
Stotine godina visovačke samoće	72
Fra Bonaventura Radonić, filozof i mučenik.....	115
Ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života	273
Franjevci i Makarska od 1502. do 2002. godine.....	274
Uspomene moga života	275
Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja	275
Zbornik o Petru Krstitelju Bačiću	275

